

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Liber Septimvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

LIBER SEPTIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Synopsis.

I. Necessitas agendi de depositione Episcoporum, quod ea materia indiligenter admodum tractata sit, quamvis magni momenti esse videatur.

II. Episcopos vetus Ecclesia instituit in principibus urbibus uniuscujusque regionis. Rerum omnium confirmatio tributa Episcopo metropoleos, ita tamen ut eas componeret cum consilio coepiscoporum suorum. Itaque iudicia ecclesiastica uniuscujusque provinciae, suprema auctoritatis erant, nec ab eis provocare licebat.

III. Illustre hujus instituti exemplum extat apud Cyprianum in causa quorundam Clericorum Africanorum. Causa illic audiri debet ubi crimen est admissum, quod illic commodius haberi possint & accusatores & testes.

IV. In causa Basilidis & Martialis Episcoporum Hispania consultus Cyprianus respondit obtinere debere sententiam Synodi provinciae Baeticae, quae Episcopos illos deposuerat, & alios in eorum locum

substituerat, neque habendam rationem communionis illis à Stephano impensa.

V. At in causa Marciani Episcopi Arelatensis, haereseos jam damnatae sectatoris, scribit Cyprianus eum sententiam accipere debere, non dicere, ac propterea deponendum. Egregia regula à Cypriano proposita, si quis haesim facere & gregem Christi lacerare tentaverit.

VI. Magnifica sunt Cypriani verba ad Stephanum Papam scribentis. Reselluntur Novatores, qui ea in adversum trahunt. Notatur illustrissimus Cardinalis Perronius, qui ex hoc Cypriani loco colligit jus deponendi Episcopos pertinere ad solum Pontificem Romanum.

VII. Necessaria fuit illa loci Cypriani explicatio, ut & nostrorum & adversariorum sententia de hoc loco rectius ad veritatem redigi posset. Referuntur deinde Cypriani verba.

I. **I**NTER varias ac multiplices difficultates quae in explicanda veteri Ecclesiae disciplina occurrunt nulla indiligentius tractata est quam ea quae de Episcoporum depositione agit; cum tamen illa vel inter praecipuas referenda sit. Nam hinc Innocentij III. effatum, qui scribit materiam hanc jure divino sedi apostolicae reservatam esse, obstat ne Canonici Iuris interpretes, isque qui aetate nostra de fide controversiis tractant, ad contrarias se cogitationes convertant. Illinc vero laici non accedunt ad investigationem rerum in hac materia definitarum, quod illae nullius sint usus in foro. Attamen multum refert altius scrutari quae fuerit veteris Ecclesiae praxis, ut noscamus quamnam jurisdictio sit competens ad castiganda Episcoporum peccata, quae ali-

quo modo impunita dimituntur ob confusionem hujus controversiae.

II. Verum ut melius intelligere possimus ordinem jurisdictionis episcopalis, necesse est ut in antecessum statuamus Ecclesiam in initio se ad civilem Romani Imperij dispositionem accommodasse, Episcoposque propterea constituisse in principalibus urbibus uniuscujusque regionis, primum vero locum & rerum omnium confirmationem tribuisse Episcopo metropoleos provinciae cum consilio collegarum suorum. Ordinationes itaque Episcoporum & iudicia ecclesiastica fiebant à synodo cujusque provinciae cum auctoritate Metropolitanis, adeo ut non liceret provocare à iudicio lato in synodo provinciae.

III. Illustre hujus instituti exemplum extat apud Cyprianum, qui Episcopus Carthaginensis erat, & caput provinciae Africa-

Cyprianus lib. 4.
p. 45.

na; quæ tum, præter provinciam Carthaginensem, complectebatur etiam Numidiam & duas Mauritanias. *Sed quoniam latius fusa est nostra provincia*, inquit, *habet enim Numidiam & Mauritanias duas sibi coherentes*. Cyprianus ergo cum ex sententia Concilij sui à sua communione rejecisset quosdam Clericos & quendam pseudoepiscopum hæreticorum, irascitur adversus Cornelium Episcopum Romanum, quod cum illi Romam accessissent, hæsitasset aliquantulum Pontifex an eos in communionem suam reciperet. Hanc ob rem Cyprianus apud Cornelium apertè edisserit jura Episcoporum uniuscujusque provinciae, quæ in eo versantur, ut ad eos pertineat discussio judiciumque causarum, & regimen gregis, rationem administrationis suæ Deo reddituros, neque licere Romam aliòve appellare. neque enim minorem esse auctoritatem Episcoporum Africanorum quam reliquorum. damnatos porro, si ad Cyprianum accedere voluerint, auditurum se lubenter, & poenitentiam eorum amplexurum, si crimine ullo fuerint involuti. *Post ista*, inquit Cyprianus, *id est, post damnationem suam & schisma, navigare audent, & ad Petri cathedram & Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, à profanis & schismaticis literas ferre*. *Infrà: Nam cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur ubi est crimen admissum, & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta quam regat unusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus, oportet utique eos quibus presumus non circumcursare, nec Episcoporum concordiam coherentem sua subdola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam ubi & accusatores habere & testes sui criminis possint; nisi si paucis desperatis & perditis minor esse videtur auctoritas Episcoporum in Africa constitutorum, qui jam de illis judicaverunt. Infrà: Iam causa eorum cognita est, jam de eis dicta sententia est. Infrà: Si judicium nostrum voluerint experiri, veniant. Denique si qua illis excusatio & defensio potest esse, videamus quem habeant satisfactionis suæ sensum, quem asserant poenitentiae fructum.*

Vide lib. 4. cap. 5.
§. 10.

I V. Ei fundamento nixus idem Cyprianus, ab Episcopis Hispaniæ consultus in causa Basilidis & Martialis Episcoporum, qui depositi fuerant ob crimen idololatriæ ab Episcopis provinciæ Bæticæ, (quæ tum complectebatur civitates Legionensem, Asturicensem, & Emeritensem) quique Stephanum Papam fallentes gestæ rei ac tacitæ veritatis ignarum, ab eo se in communionem recipi obtinuerant, consultus in-

quam Cyprianus respondit debere Episcopos Hispanos primo judicio firmiter adherere, quandoquidem depositio facta erat ob justam causam aliique Episcopi ordinati erant ab Episcopis provinciæ in loco depositorum.

V. Suprema illa auctoritas Conciliorum provincialium in judiciis faciendis non impediabat communicationem Episcoporum diversarum provinciarum, qui se mutuo juvabant adversus hostes Ecclesiæ. Sed præcipuè emicuit vetustis illis temporibus exemplia quædam ac principalis sollicitudo Ecclesiæ Romanæ in decernendis cum consilio aliarum synodorum provincialium remediis adversus schismata & hæreses. Constat id ex sententia damnationis prolata adversus Novatianum, auctorem schismatis & hæreseos Novatianorum: qui damnatus fuit in Synodis Romana, Italica, & Africana, ut scribunt Hieronymus & Eusebius, & ab Episcopis totius orbis; *per totam orbem à sacerdotibus Dei absento*, ut ait Cyprianus. Marcianus Episcopus Arelatensis se factioni Novatiani adjunxerat. Episcopus Lugdunensis Faustinus & collegæ ejus, cum intelligerent suæ jurisdictioni non subjacere Marcianum, eò quod in aliena provincia Episcopus esset, in Narbonensi nimirum, Stephanum Papam & Cyprianum per epistolas consuluerunt quid facti opus esset. Agebatur de hæresi jam damnata. Ideo Cyprianus ait communem causam esse omnium Episcoporum, neque opponi posse discretionem provincialium. *Idcirco enim*, inquit, *copiosum est corpus Sacerdotum concordie mutua glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut si quis ex collegio nostro hæresim facere & gregem Christi lacerare & vastare tentaverit, subveniant ceteri, & quasi pastores utiles & misericordes, qui oves dominicas in gregem colligant. Unde concludit deponendum esse Marcianum, qui jam ab universis Episcopis damnatus erat, nimirum in persona Novatiani. Ex quibus cum Marcianus esse cæperit, & se Novatiano conjungens, adversarius misericordiæ & pietatis extiterit, sententiam non dicat, sed accipiat; nec sic agat quasi ipse judicaverit de collegio Sacerdotum, cum ipse sit ab universis Sacerdotibus judicatus.*

VI. Quoniam verò Cyprianus in epistola superius laudata agnoverat primatum Ecclesiæ Romanæ, dicens eam esse Petri cathedram & Ecclesiam principalem unde unitas sacerdotalis exorta est, hanc primatum prerogativam Stephano Papæ conservat, dum eum monet ut literas ad Episcopos in Galliis constitutos scribat ne ulterius Marcianum eo prætextu tolerent quod nondum Romæ

CAPVT II.

Synopsis.

Roma neque apud Africam fuerit damnatus, cum Novatianus, cuius factioni se Marcianus conjunxerat, jam foret excommunicatus. Sed magnificum est quod Cyprianus Stephanus hortatur ut literas in Provinciam, id est, ad Episcopos provinciae Narbonensis, & ad plebem Arelate consistentem dirigat, quae contineant abstentionem sive excommunicationem Marciani, jubeatque ut alius in locum ejus substituatur. Iudicium adversus Marcianum ab Episcopis Gallicanis constitutum erat, qui de eo Romanum & Carthaginensem Episcopos monent; isti vero communi consilio respondent Marcianum esse damnatum. At potestas decernendi & pronuntiandi & plenissima executionis cura Pontifici Romano demandatur. Hoc exemplum imitata sunt Concilia Arelatense anno cccxlv. & Sardicense anno cccxvii. in suis epistolis synodicalibus ad Silvestrum & Iulium Pontifices Romanos, quibus plenissimam executionis rerum in his Conciliis judicatarum curam mandaverunt. Porro colligi potest ex verbis Cypriani praerogativam illam a quo ejus in cathedra Petri constitutam fuisse, quod nulla industria Novatores elevare possunt. Futilis enim est & Cypriani verbis adversa responsio illa, non deponi a Stephano Marcianum, sed ad plebem Arelate consistentem scribi aequum sibi videri ut deponatur. At in contrarium partem frequentissime peccat illustrissimus Cardinalis Perronius in sua Replica: qui ex hoc Cypriani loco colligit jus deponendi Episcopos ad solum Pontificem Romanum pertinere.

VII. Necessarium visum est hunc Cypriani locum sincerè & sedulè excutere, ut intelligi possit quid magni conferat ad explicandam Summi Pontificis auctoritatem. Haeretici enim nihil heic magnificum deprehendunt pro sedis apostolicae dignitate. Nostri vero in ea epistola extare putant non obscura argumenta juris quod Episcopo Romano quaesitum non erat ante hos octingentos annos. Haec sunt verba Cypriani: *Quapropter facere te oportet plenissimas literas ad coepiscopos nostros in Galliis constitutos, ne ultra Marcianum pervicacem & superbum, & divinae pietatis ac fraternae salutis inimicum, collegio nostro insultare patientur, quod necdum a nobis videatur absentis, qui jam pridem jactat & predicat quod Novatiano studens, & ejus pervicaciam sequens, a communicatione nostra se segregaverit; cum Novatianus ipse, quem sequitur, olim absentis, & hostis Ecclesiae judicatus sit.* Infra: *Dirigantur in provinciam & ad plebem Arelate consistentem a te literae; quibus absente Marciano, alius in locum ejus substituatur.*

Tom. II.

I. Supremam Conciliorum provincialium in deponendis Episcopis auctoritatem confirmavit Nicæna synodus, & scripto mandavit. Antea enim consuetudine tantum agebatur.

II. In iudicia Episcoporum eo canone Nicæno contineri sensit Secunda synodus Oecumenica. Quid administrationis vocabulo intelligant patres Constantinopolitani, qui administrationem sive gubernationem Ecclesiarum unicuique provincia mandatum dicunt à synodo Nicæna.

III. Africani ad Celestinum Papam scribunt synodum Nicænam Clericos omnes, atque adeo Episcopos, suis Metropolitanis apertissime commississe.

IV. Clericorum omnium causas in synodo provincia terminandas secunda Nicæna synodus scribit etiam Innocentius primus ad Vitricum Episcopum Rothomagensis.

V. Episcoporum causas definitivo iudicio terminandas esse in synodo provincia censuit Concilium Antiochenum. At si diversa forent Episcoporum provincialium sententia, tum iudices alios ex vicina provincia convocandos esse à Metropolitano. Concilium Antiochenum explicatur.

VI. Canon tamen duodecimus ejusdem Concilii detrahere videtur de suprema auctoritate Conciliorum provincialium. Permittit enim Episcopis damnatis ut ad majus Concilium provocent. Proponitur conciliatio hujus articuli. De retractatione sive revisione que fiebat rescripto Principis. Edicta Praefectorum pratorio obnoxia non erant appellationi, sed revisioni tantum.

VII. Implorabantur etiam rescripta Principum adversus suprema synodorum iudicia. Temperamentum huic consuetudini adhibuit canon duodecimus Antiochenus. Ecclesia non existimabat jus illud Principum esse injustum.

VIII. Causa Athanasij & Marcelli Ancyranæ retractata est in Concilio Sardicensi post iudicia diversarum synodorum, permissu Imp. Constantij & Constantis. Probat ex epistola synodica ad Iulium Papam, qua explicatur.

IX. Photinus haereticus à synodo Sardicensi damnatus, Constantij Imperatoris auctoritatem imploravit, ut causam suam retractari obtineret. quod impetratum est, felici eventu pro veritate fidei.

X. Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus in synodo Palaestina damnatus provocavit ad majorem synodum absque rescripto Principis. quam novitatem re-darguit Socrates. Postea tamen rescriptum Constantij impetravit; cuius auctoritate causa retractata est in Concilio Seleuciensi. Notatus Cardinalis Ferronius.

XI. Chrysostomus in synodo ad Quercum depositus, accusationes de integro judicari in synodo postulat ab Arcadio Imperatore. Et synodus quidem congregata est, sed infelici prorsus eventu.

XII. Arcadius deim & Honorius Imp. veterunt ne Episcopi damnati ad Principes accedant, neve rescripta impetrent. Ex quo capite probatur etiam Principum auctoritas in decernenda revisione.

XIII. Galli quoque per eas tempestates censebant supremam esse synodorum provincialium aucto-

Qq

Vide epistolam Marc ad Henr. Valerium §. 16.

ritatem in deponendis Episcopis. Probatur ex Concilio Agrippinensi adversus Euphratam.

XIV. Probatur etiam ex Concilio Parisiensi adversus Saturninum Episcopum Arelatensem.

I. **C**ONSUETUDO illa, quæ Conciliis uniuscujusque provinciae supremam Episcoporum ordinandorum aut deponendorum potestatem tribuit, scripto tradita est & firmata canone quinto Concilij Nicæni, in quo sic habetur: *De his qui communione privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis per unamquamque provinciam, sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur.* Infra: *Placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno Concilia celebrari; ut communiter omnibus simul Episcopis provinciae congregatis discutiantur hujusmodi quaestiones.* Canon ille confirmat auctoritatem cujusque provinciae in judicandis definitivo decreto causis ecclesiasticis quæ ad Clericos aut laicos spectant; & per consequentiam, idem jus statuitur quoad correctionem & depositionem Episcoporum, tametsi casus ille discretis verbis non extet in canone. Sanè dubitari non potest quin hic canonis sensus sit & ea mens ut in generali hac lege comprehendantur judicia adversus Episcopos, cum eorum mentionem aliàs nullibi faciat synodus Nicæna.

II. Præter argumentum illud, extat aperta & expressa auctoritas Concilij Secundi Oecumenici, itémque Africani Concilij, & Innocentij primi Papæ; quorum ea est sententia, ut judicia Episcoporum eo canone Nicæno contineri existiment. Canon quippe secundus Concilij CP. Oecumenici aperte testatur administrationem & gubernationem Ecclesiarum hoc canone Nicæno mandatam esse unicuique provinciae. Administrationis verò vocabulo patres Constantinopolitani comprehendunt judicia adversus Episcopos, æquè ac alia politica & regiminis ecclesiastici capita, quemadmodum accuratè explicabo in capite quinto hujus libri.

III. Manifestissima est Concilij Africani sententia ad probandam scriptionem meam. Facile est colligere ex verbis patrum illius Concilij eos paria sensisse cum Cypriano, cum eadem ferme verba usurpent in causa simili. Sic enim aiunt in epistola ad Celestinum Papam: *Decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos, suis Metropolitanis aperitissimè commiserunt. Prudentissimè enim justissimèque viderunt quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda nec unicuique provinciae gratiam sancti Spiritus de futuram.*

IV. Eidem interpretationi favet Innocentius primus ad Victricium Episcopum Rothomagensem scribens, viamque aperit ad veram interpretationem canonis texti Nicæni, quem superiori adjungit, ut jura sedis apostolicæ conservet, quæ confirmantur in hoc canone, ut iis Summus Pontifex utatur secundum vetustam consuetudinem, qua de re paulò inferiùs agam, occasione Concilij Sardicensis. Innocentij verba hæc sunt in epistola ad Victricium cap. 111. *Si quæ autem causæ vel contentiones inter Clericos tam superioris gradus quàm etiam inferioris fuerint exorte, placuit ut secundum Nicænam synodum, congregatis omnibus ejusdem provinciae Episcopis, judicium terminetur. Nec alicui liceat (sine præjudicio tamen Romæ Ecclesie, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri) relicta his Sacerdotibus qui in eadem provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant ad alias convolare provincias.*

V. Eadem veritas colligi potest ex canonicis Concilij Antiocheni, quod habitum est anno trecentesimo quadragesimo primo, cujusque auctoritas recepta fuit in Concilio Chalcedonensi, & dein in Ecclesia universa. Concilium enim illud cupiens probris tollere difficultates quæ sæpe occurrerant in executione Concilij Nicæni quoad depositiones Episcoporum, iis verbis utitur quæ apertè docent definitivum judicium ad synodum uniuscujusque provinciae pertinere. Supremæ huic auctoritati innititur canon xv. quo definitur sententiam ex omnium Episcoporum provinciae suffragiis latam rescindi non posse ab aliis Episcopis: *Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus condemnatur ab omnibus Episcopis ejusdem provinciae, cunctique consonanter eandem contra eam formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo judicari, sed firmam concordantium Episcoporum provinciae manere sententiam.*

Eam sententiarum convenientiam exigit Concilium Antiochenum, ut eatur obviam querelis eorum qui iudicium factis ægrè parebant quando iudicium sententiae diversæ erant, eoque prætextu manebant in suis episcopatibus, favore urbium adjuti in quibus instituti erant. Casus ergo ille divisionis sententiarum componitur in canone Antiocheno x i v. in quo decretum est ut Metropolitanus, ante ullius sententiae pronuntiationem, vicinæ provinciae Episcopos convocet, ut unà cum iis de accusatione cognoscat, decernatque quod justum fuerit. Hæc sunt verba canonis: *Si quis Episcopus de certis criminibus judicetur, & contingat de eo provinciales Episcopos dissidere, cum iudicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis, pro totius*

ambiguitatis absolute sanctæ synodo placuit ut Metropolitanus Episcopus à vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, ut per eos simul & per provinciales Episcopos quod iustum visum fuerit approbetur.

Hi canones Antiocheni abundè probant iudicia Episcoporum fieri olim solita suprema Episcoporum comprovincialium auctoritate, etiam si ob diversitatem sententiarum necesse esset convocare nonnullos ex Episcopis vicinæ provinciæ. Quod non fiebat ea mente ut appellatio quæpiam aut revisio adversus primum iudicium judicaretur, cum illud nondum factum esset, & cum è contrâ illud superfederi debere visum fuerit postquam unusquisque sententiam prompserrat. Igitur conventus hic extraordinarius fiebat ut primum decretum conderetur, cui retractando locus non erat.

VI. Attamen dissimulandum non est sibi in speciem repugnare Concilium Antiochenum. Quippe hi canones quos protulimus jubent ut iudicia adversus Episcopos facta à synodo provinciæ suprema sint, adeo ut ab iis non liceat provocare. Et tamen canon duodecimus ejusdem Concilij permittit Episcopis damnatis in synodo provinciæ ut ad majus Episcoporum Concilium provocent, in quo rursus iudicium feratur de accusatione. Vnde colligi videtur idem iudicium esse supremum & appellationi obnoxium. Hæc sunt verba canonis duodecimi Antiocheni: *Si quis à proprio Episcopo Presbyter aut Diaconus, aut à synodo fuerit Episcopus forè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oportet ad majus Episcoporum converti Concilium, & que putaverint habere iusta, plurimis Episcopis suggerant, eorumque discussiones ac iudicia prestolentur. Si vero hæc parvipendentes, molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futura restitutionis penitus opperiri.*

Conciliatio horum canonum pendet, ut ego quidem existimo, à praxi illarum temperatum; quæ interpretibus Græcis, atque etiam Latinis, ignota fuit. Ea autem versabatur in auctoritate quam Imperatores possidebant, concedendi videlicet rescripta pro revisione supremorum iudiciorum, sive illa civilia essent, sive ecclesiastica. Nam edicta Præfectorum prætorio obnoxia non erant appellationi, sed revisioni tantum, si eam is qui causa ceciderat fieri peteret libello in eam rem oblato Imperatori. Diserta sunt verba legis Imp. Diocletiani & Maximiani: *Litigantibus in amplissimo prætoriana præfecture iudicio, si contra jus se laesos affirmant, non provocandi, sed supplicandi licentiam ministrantibus.*

Tom. II.

Remedium illud in lege ult. Cod. de appellat. & alibi vocatur retractatio, vel *ἀνακλησις*. Illud litigantibus concessit Imp. Iustinianus in Novella c. x. cap. v. jubens ut libellum ea de causa offerant Præfectis prætorio, aut eorum Assessoribus; atque eo modo exsolvit illos necessitate implorandi rescriptum Principis, ut antea fiebat, quemadmodum constat ex legibus Codicis.

VII. Implorabantur etiam rescripta Principum adversus suprema synodorum iudicia. Cui consuetudini temperamentum adhibet canon duodecimus Antiochenus, ut his quidem omnis spes restitutionis adimatur qui postquam damnati fuerint, preces Imperatori obtulerint, ut ejus auctoritate restituantur, eorum verò causa per revisionem retractetur qui ab Imperatore obtinuerint ut novum Concilium habeatur, ad quod major Episcoporum numerus accedat.

Plurima haud dubiè hujus juris imperatorij exempla suppetunt, quæ probant Principes concessisse rescriptis suis retractationem iudiciorum in synodis factorum. Verum omnia recensere inutile fuerit. Quapropter satis erit nonnulla, eaque magni momenti, adnotare; ex quibus constabit Ecclesiam non existimasse jus illud fuisse injustum.

VIII. Primum itaque exemplum petitur à Concilio Sardicensi; quod de iudiciis à synodis Tyria, Antiochena, & Constantinopolitana adversus Athanasium Episcopum Alexandrinum & Marcellum Ancyranum latis cognovit permisso Imp. Constantij & Constantis, qui eorum causam retractari concesserant. Ingenuè id fatetur ipsa synodus in epistola synodica ad Iulium Papam scripta, quæ edita est inter Fragmenta Hilarij: *Tria fuerunt que tractanda erant. Nam & ipsi religiosissimi Imperatores permisissent ut de integro universa discussa disputarentur, & ante omnia, de sancta fide, & de integritate veritatis quam violaverunt. Secunda de personis quas dicebant esse dejectas de iniquo iudicio ut si potuissent probare, iusta fieret confirmatio &c.* Vbi fortasse legendum, *non iniquo iudicio.* Eo Imperatorum permisso se synodus Sardicensis tuebatur adversus orientalium conquestionem, qui aiebant iudicia à suis prædecessoribus fato functis facta non posse retractari. *Non erat fas eorum qui jam cum Deo sunt sententiam resciscare, ut inquit orientales in sua epistola synodica.* Ex ea porrò epistola colligi potest usus qui tum apud Episcopos invaluerat, auxilium Principum implorandi adversus iudicia Episcoporum,

D. I. un. C. de retractat. Præf. prætor. & l. i. C. De precib. Imp. offic.

Qq ij

Nam cum occidentalibus obrulissent consensuros se ut ex utroque Concilio Legati in Ægyptum mittantur ad noscenda Athanasij crimina, eam conditionem addunt, consentire se damnationi suæ, si calumniam ei impositam fuisse constiterit, ac præterea ut ipsis præcludatur omnis via implorandi præsidium Imperatorum, aut Concilij, vel etiam cujuscumque Episcopi. Petunt tamen ut si aliter evenerit, eadem conditione teneantur Athanasij fautores. Si falsa, inquit, inventa fuerint que Concilio nuntiavimus, ipsi damnemur, nec Imperatoribus, nec Concilio, nec cuiquam Episcopo conqueramur.

IX. Secundum exemplum extat apud Epiphanium Scribit enim in hæresi lxxi. (quæ est Photinianorum) Photinum à Synodo Sardicensi damnatum velut novæ hæreseos auctorem, Constantij Imperatoris auctoritatem implorasse, ut causam suam retractari obtineret, & ut ostenderet iniquo se iudicio fuisse depositum. Constantius itaque octo Comites, id est, Consiliarios suos delegavit, qui unâ cum Concilio orientalium, quod anno cccLVII. congregatum est in urbe Sirmiensi, causam ejus judicarent, susceptâ à Basilio Episcopo Ancyrano curâ convincendi impietatis & hæreseos propositiones Photini. Hujus porro delegationis adeo felix eventus fuit ut damnatio hujus hæretici illic confirmata fuerit, cujus acta ad Imperatorem missa sunt; quæ item authentica secum detulit Basilius, & Comites item qui iudicio intererant.

X. Tertium exemplum subministrat Socrates; qui libro II. cap. xxxix. scribit Imperatorem Constantium, quomodo anno cccLIX. Concilium orientalium apud Seleuciam congregasset, diversas ad eos literas scripsisse; cum in istis præciperet ut primum de causa fidei tractaretur, in aliis verò juberet ut causæ Episcoporum ante omnia judicarentur. At quod in capite sequenti ait Socrates, de Cyrillo Hierosolymorum Episcopo loquens, nullum dubitandi locum relinquit. Fuerat is depositus ab Acacio Episcopo Casareæ Metropolitanæ suo in synodo provincie Palaestina; à qua provocavit ad majus Concilium, oblato iudicibus libello appellationis. Annotat Socrates, primum omnium Cyrillum contra consuetudinem & canonem ecclesiasticum appellationem usurpasse ad eum morem qui in foro obtinet: τούτο μὲν ἐν, μένος καὶ πρῶτος καὶ τὸ σύνθετος τῶν κανόνων ἐκκλησιαστικῶν Κύριλλος ἐπίσκοπος, ἐκκλησίᾳ ὡς ἐν δημοσίᾳ δικαστηρίῳ χρῆσασθαι μένος. Vnde colligere possumus nondum receptam ea ætate fuisse appellationem à minori synodo ad majorem, neque à provinciali ad

patriarchalem. Nam Concilium Antiochenum, quod novemdecim ante annis celebratum fuerat quàm Seleuciam haberetur, non tribuebat facultatem appellandi ab una synodo ad aliam. Unica ei mens fuit præscribere quandonam deposito liceret Principis rescriptum ad majus Concilium impetrare ad obtinendam revisionem, quæ primos iudices non vetabat secundo iudicio interesse. Nihilominus Cyrillus simpliciter appellavit ad majus Concilium; appellationemque suam primis iudicibus denuntiavit, cum mos postulare videretur ut rescriptum Principis impetraret. Expostulatio itaque adversus eum facta ei prorsus similis est quæ adversus eum fieret quem Parlamenti consulum damnasset, si is scripto provocaret, iudicibusque appellationem suam denuntiaret; qui potius sibi providere deberet impetratis literis Cancellariæ, quas vocant, & proposita erroris exceptione. At Cyrillus ultra progressus est. Nam præter innovationem ab eo introductam, rescriptum quoque Constantij obtinuit secundum morem; quo causa eadem retractari iussa in Concilio Seleucensi, cujus auctoritate restitutus est Cyrillus. Hunc autem Socratis locum ea de causa accuratius explicare placuit, quod vir eruditissimus ejus sensum non bene ceperit, ut neque canonis Antiocheni.

XI. Quartum exemplum peti potest ex damnatione sancti Ioannis Chrysostomi: qui cum in synodo ad Quercum, suburbium id est Chalcedonis, depositus fuisset à Theophilo Episcopo Alexandrino, in exilium actus est ab Imperatore, revocatus tamen ab eo paulò post. At is, tamen revocatus fuisset, ægrè ferens iudicium adversum se latum, tamen nullitibus plenum & erroribus, Arcadij Augusti præsidium expetiit, rogans ut synodum congregaret, in qua omnes accusationes de integro judicarentur: *Max obsecrabamus Christianissimum Regem ut Concilium ageret, quo facta hæc justificarentur*, ut ipse ait in epistola ad Innocentium. Et Concilium quidem illud convocatum est, sed infelici eventu quoad causam magni hujus viri.

XII. Præter ea argumenta, validum quoque testimonium ad probandam veterem illam Principum auctoritatem sumi potest ex lege quæ prohibuit ne deinceps hic mos usurparetur. Ea extat in Codice Theodosiano: ubi Imp. Arcadius & Honorius edicunt ut Episcopi depositi in synodo collegarum suorum pellantur in exilium, si quid adversus sententiam in illos latam aut contra

publicam tranquillitatem tentaverint. Præterea discretè damnatis Episcopis inhibent ne ad Principes accedant, néve rescripta impetrent, quæ nulla esse pronuntiant iisdem Augusti, si eorum Episcoporum damnatio peracta sit justam ob causam. *Quicumque resistentibus sacerdotibus fuerit episcopati loco detrusus & nomine, si aliquid vel contra sententiam vel contra quietem moliri fuerit deprehensus, rursusque sacerdotium petere à quo videtur exclusus, procul ab ea urbe quam indignus infect, secundum legem divæ memoriæ Gratiani, centum millibus vitam agat.* Infra: *Sis hujusmodi personis tenore presentis legis incitium sacra nostra adire secreta, & impetrare rescripta. Omnia defectis per culpam sacerdotio personis quæ impetrata sunt, infecta permanent.*

XIII. Manet itaque sententia à me paulò antè prolata, judicia nempe in synodis provincialibus lata adversus Episcopos appellationi obnoxia non fuisse secundum antiquos canones, tamen si revisioni locus esset si ita Princeps rescripto juberet. Obtinebat ea consuetudo, non solum in Oriente, sed etiam in Gallia; ut constat ex iis quæ Valerianus Episcopus Autissiodorensis disseruit in synodo Agrippinensi quæ anno cccxlvj. habita est adversus Euphratam illius civitatis Episcopum. Eum quinque Episcopi deposuerant propter hæresim. Primi verò iudices optarunt ut damnatio ab ipsis decreta confirmaretur & approbaretur à majori Episcoporum Gallicanorum numero. Eam itaque ob causam Metropolitanos octo provinciarum evocarunt ad Coloniam Agrippinam, Treverensem nimirum, Arelatensem, Lugdunensem, Vefontionensem, Moguntinum, Remensem, Senonensem, & Rothomagensem; qui eò accesserunt ad postulatam fratrum, ut ipsi aiunt. In eo Concilio Valerianus dixit validam esse depositionem à quinque illis Episcopis decretam, neque necessarium prorsus fuisse ut nova hæc congregatio fieret. Valerianus Episcopus dixit: *Etsi non omnes conseniores, hic apud Agrippinam Dei voluntate qui sumus adunati, convenissemus, suffecerat à quinque Episcopis Euphratam blasphemum, quia Christum Deum negat, pro meritis suis sententiarum * eodem jure esse depositum.* Idipsum luculentius probant verba Amandi Episcopi Argentoratensis in eodem Concilio, quæ sic habent: *Amandus Episcopus dixit: Siquidem in presenti, quando Euphrata à quinque Episcopis sententiam accepit, me inter ipsos fateor esse consensentem, qui epistolis meis ad eundem deponendum consensi, secundum falsam doctrinam ipsius, qui Christum Dominum*

Deum negat, merito in ipsum sententiam colatam esse constat. ad cuius damnationem consentio.

XIV. Saturninum Episcopum Arelatensem Gallicani Episcopi in synodo Parisiensi excommunicarunt anno trecentesimo sexagesimo secundo: qui, nulla mentione facta confirmationis à Romano Pontifice decretæ, synodicam suam epistolam miserunt ad Episcopos Orientis. Significant se inter excommunicatos reponere Auxentium & reliquos Episcopos quos excommunicatos fuisse scripserant Episcopi orientales, tum denuntiant excommunicatum à se fuisse Saturninum Arelatensem. Saturninum, qui statutus salubribus impiissime contradixit, secundum fratrum nostrorum geminas jam literas excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis caritas vestra cognoscatur quem & vetera, dissimulata jamdiu licet, crimina & cetera edita epistolis suis novæ temeritatis irreligiositas indignum Episcopi nomine esse fecerunt.

CAPVT III.

Synopsis.

I. Synodus Sardicensis ius illud imperatorium, nempe decernendi revisiones, transfudit in Episcopum Romanum.

II. Ei synodo occasionem dedit causa Athanasij in synodo Tyria & Antiochena damnati. Attamen Julius Episcopus Romanus eum in suam communionem recepit, hæretica orientalium intercessione.

III. Cum ex ea contradictione schisma immineret inter Ecclesias, Imperatores Concilium convocarunt apud Sardicam. Res tamen in divortium abiit, eo præsertim, quod Episcopi occidentales publicè reciperent Episcopos defectos.

IV. Synodus Sardicensis defectos sedibus suis restitui postulat à Constantio. quod ille imperavit. Synodica epistola Concilij Sardicensis nullam mentionem facit canonum apud Sardicam conditorum.

V. Inquiritur an Concilium Sardicense sit Oecumenicum. Convocatio ejus ea mente facta est ut esset Oecumenicum. Verum, ob divortium, censi tantum potest occidentale. quo modo illud vocant Hilarius & Epiphanius.

VI. Huic Concilio debetur prima origo juris Summi Pontificis, quoad depositiones Episcoporum. Nihil tamen statuit adversus supremam synodorum provincialium auctoritatem. Concessit enim tantum jus decernendi revisionem. Revisio autem multum differt ab appellatione. Sed hinc nata errandi occasio, quod Synodus Sardicensis improprie utatur verbo appellandi & provocandi.

VII. Decernere igitur poterat Episcopus Romanus causa retractationem; remisso videlicet integro iudicio ad Episcopos provincia, & ad finitimos. Revisio non impediabat quin sententia depositionis mandaretur executioni.

VIII. Novam esse hanc institutionem probatur ex Osio Cordubensi, qui synodo præsidebat.

Lex illa Gratiani erat in appendice eod. Theodos. pag. 74.

* Legendum eorum que jure esse depositum.

I. X. Perturbatus est ordo canonum Sardicenfium. X. Canon tertius Epifcopo Romano tribuit jus discernendi revisionem, aut eam denegandi. Quartus verò prohibet ne quis ordinetur in loco dejecti, donec apud apofolicam fedem determinatum fuerit an revisio concedenda fit. Sed non precipit fupersedendum effe interim de pofitione.

XI. Sepsimus edicit ut fi revisio concedenda fit, Epifcopus Romanus det iudices ex vicina provincia, qui caufam retrahent cum primis iudicibus. Tum poffe illum mittere Legatum qui fynodo prafideat.

XII. Interpretes Graci non ceperunt fenfum horum canonum. Contendunt enim licere Epifcopo damnato rurfum appellare à iudicio Epifcoporum quos Pontifex Romanus delegaverit, quod falsum est. Reftum hoc loco vidit Hincmarus.

XIII. Leges civiles prohibent ne iudex appellationis caufam remittat in provincias, quod fraudi fuit Balsamoni; cum non intelligeret in Concilio Sardicenfis non agi de appellatione, fed tantum de revocatione. Explicantur ambages Balsamoni.

XIV. Explicatio canonum Sardicenfium propofita ab auctore, petita est ex Hincmaro in epiftola ad Ioannem octavum nomine Caroli Calvi fcripta.

XV. Canon Sardicenfis non vetat quin damnatus poffit etiam implorare auxilium Principis.

XVI. Indicatur difcrimen auctoritatis imperatoria & eius que tribuita est Epifcopo Romano in Concilio Sardicenfis.

XVII. Referuntur ipfa verba canonum Sardicenfium.

I. CANONE itaque Nicæno firmata est, uti diximus, fuprema fynodo: rum provincialium auctoritas in ferendis iudiciis: quæ temperata fuit refcriptis Principum, qui revisiones caufarum fieri precipiebant. Hinc novæ regulæ data occasio, quam Sardicenfis Concilium condidit anno trecentefimo quadragesimo feptimo, qua transfufa est in Epifcopum Romanum potestas illa quæ Imperatoribus competeat concedendi revisiones hujuscemodi; eo tamen adhibito temperamento quod infra adnotabitur in explicatione canonum hujus Concilij, postquam ejus celebrandi caufas exposuero.

II. Ei occasionem fubministravit caufa sancti Athanasij Epifcopi Alexandrini. Quippe eum Epifcopi orientales, qui factionis erant Eusebij Nicomedienfis Epifcopi, vel quos artificis ille fuis incautos decipiebat, in fynodis Tyria & Antiochena damnaverant. Contra, Iulius Epifcopus Romanus in fynodo Romana, quæ ex Epifcopis Italiæ constabat, Athanasium recepit in communionem suam, in fuperhabita interceffione orientalium, qui Romam miserunt decretum damnationis adversus Athanasium decreta. Hæc ergo, ut dixi, occasio fuit celebrandi Concilij.

III. Nam Imperatores Constantius & Constans, cupientes extinguere schisma ea

occasione emergens, literis fuis Concilium convocarunt apud Sardicam; quæ Illyrici civitas erat, in Imperio occidentali fita, & in confinio Thraciæ, quæ ad Imperium Orientis pertinebat. Convocatum illud fuit ex magnis provinciis utriusque Imperij: fed numerus Epifcoporum coërcitus est ad octoginta ex unoquoque Imperio. Cum orientales Sardicam conveniffent, occidentales fe conjungere noluerunt, neque cum eis corpus Concilij conftituere, probabili in fpeciem argumento. Declararunt enim ferre fe non poffe ut Athanasium & Marcellum Ancyranum communionem fua publicè honeftarent occidentales, quòd de retrahenda eorum excommunicatione ageretur, de que eorum de pofitione à fuperioribus fynodis decreta; cujus iudicij executio retardari non poterat eo prætextu quòd Concilium Romanum eufdem Epifcopos in fuam communionem fufceperiffent, cum ea ipfi auctoritas non compereret. Nos enim omnino illis communicare nolimus, nifi eos quos damnavimus projeciffent, & dignum honorem Concilio Orientis tribuerent, inquit illi in fua epiftola fynodica. Quoniam verò occidentales eis morem in hac parte gerere recufabant, arrepta est protinus ab orientalibus occasio divortij, quòd probè intelligerent fieri non poffe quin calumniæ Athanasio impactæ detegerentur; ideòque noctu auferunt in Thraciæ urbem Philippopolim. Illic actiones Concilij fui continuarunt, fub nomine Concilij Sardicenfis, adversus occidentales, quemadmodum ifti Sardicæ, quòd fynodus convocata fuerat, eam continuarunt adversus auctores factionis orientalium.

IV. Conftabat fynodus illa Sardicenfis ex octuaginta Epifcopis Occidentis, ac præterea ex aliquot Eusebianis, qui agnoscetes dolos & malam fidem fociorum fuorum, feceffione ab eis facta, legitimo conventui adhaferunt. Hæc ergo fynodus, quæ Sardicæ conftitit, Athanasium & Marcellum fedibus fuis reftitui juffit. Reftitutionem autem illam fcriptis quaquaverfum fynodicis epiftolis fignificavit Imperatoribus, Iulio Epifcopo Romano, Ecclefiæ Alexandrinæ, & univerfis Epifcopis Ecclefiæ catholicæ. Constantius, à fratre fuo Conftante & à Legatis veri Concilij Sardicenfis rogatus, refcripto juffit ut Athanasius aliique Epifcopi qui dejecti fuerant, fedibus fuis reftituerentur. Ac licèt Conftans factione Magnentij tyranni tum occifus fuiffet, Conftantius, tamen in inimicis Athanasij aperte faveret, Epifcopos tamen fedibus fuis reddi procuravit. Interim dum hæc agebantur,

Athanasius ex urbe Roma in Orientem, ubi Constantius morabatur, accedens, indeque Alexandriam profectus, synodicam de restitutione sua epistolam subscribi obtinuit à c c c x l v. Episcopis ex Oriente aut Occidente. Epistola porrò illa nihil aliud continet præter restitutionem Episcoporum & causas ob quas eam fieri synodus decreverit, tum depositionem nonnullorum Episcoporum factionis orientalium; nulla interim mentione facta canonum apud Sardicam conditorum.

V. Historiam Concilij Sardicensis heic per aversionem describendam esse existimavi; quoniam observatio illa, quæ verissima est, & colligitur ex variis locis Athanasij & Hilarij, valde conducit ad decidendam celebrem illam controversiam, quam illustrissimi Cardinales Baronius & Perrenius summa cura tractant, an videlicet Concilium Sardicense sit Oecumenicum. Hac verò quaestione semel definita, facilis esse videtur responsio an. x x i. canones in Sardicensi synodo editi ejusdem auctoritatis sint ac Nicæni. Cui quaestioni respondeo, convocacionem hujus Concilij ea mente factam esse ut Concilium Oecumenicum celebraretur, id est, compositum ex Legatis omnium Diececeson & magnarum provinciarum Imperij orientalis & occidentalis, intra quorum limites Ecclesia Christiana penè coerceretur. Sed quia divortium antè contigit quàm Concilium foret constitutum ex Episcopis utriusque Imperij, res in eo definitæ spectari non possunt nisi tanquam à Concilio occidentali decretae, quandoquidem decretae sunt absentibus Episcopis orientalibus. Sanè sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis, qui tum vivebat, itémque Epiphanius, Concilium illud Sardicense vocant Concilium Occidentalium. Nam quod ad c c c x l v. Episcopos attinet; referri numerus ille non potest ad eos tantum qui Concilio interfuerunt, sed etiam ad eos qui restitutioni Athanasij subscripserunt post celebrationem Concilij.

VI. Huic tamen Concilio debetur prima origo juris Summi Pontificis quoad judicia canonica Episcoporum. Quanquam si rem propius introspeciamus, neque canonum verba egrediamur, manifestum erit nihil illic statutum esse adversus supremam synodorum provincialium auctoritatem canone Nicæno firmatam. Fateor equidem hætenus univèrsis persuasum fuisse repertam esse in synodo Sardicensi legem de appellationibus adversus Episcoporum judicia, easque à Summo Pontifice judicandas esse ex

præscripto hujus Concilij. Verùm ut ab ea persuasione recedam facit quod à me observatum est, nempe jus tantum concedendi revisionem à synodo Sardicensi introductum esse in gratiam sedis apostolicæ & in quodam velut detrimentum auctoritatis imperatoriae. Hæc interpretatio mea est: quam cum aliquot viris doctis aperuissem, eam illi suffragio suo comprobarunt. Discrimen quippe est inter appellationem & revisionem. Illa namque integram causæ cognitionem transfert ad judicem superiorem, qui quaestionem excutit & definit in suo tribunali. At revisio definitivum iudicium relinquit priori jurisdictioni, ea ratione, ut prioribus iudicibus novi etiam adjungantur; ut constat ex quadam constitutione Græca quam Cujacius restituit in suis Observationum libris. Sed huic persuasioni quam dixi occasionem dedit ipsa synodus Sardicensis, quæ vocibus *appellandi & provocandi* improprie utitur, quòd retractatio vicem subeat appellationis. Vnde factum ut sequens ætas existimaverit in his canonibus agi de vera appellatione, juxta propriam hujus vocis significationem.

VII. Attamen jus in ea synodo quaesitum Episcopo Romano diversum prorsus est à iudicio appellationis, cum nihil aliud ei concessum sit quàm ut decernere possit causæ retractacionem. Quippe synodus statuit ut si Episcopus damnatus Pontificem Romanum appellaverit, in potestate ejus sit appellationem respuendi, quo pacto sententia Episcoporum provinciae confirmabitur, aut eam admittendi. Quo casu, debet Episcopus Romanus iudicium integrum remittere ad Episcopos provinciae, & ad finitimos, ut illi causæ cognitionem suscipiant præsentè Legato Summi Pontificis, si is existimaverit mittendum esse. Præterea, appellationis ea vis est ut priore interim sententia supersedendum sit. quod aliter obtinet in revisione. Nam confugium illud ad apostolicam sedem non impedièbat quin interim sententia depositionis executioni mandaretur.

VIII. Hujus autem juris novam esse institutionem probant verba canonis. *Si placet vobis* (inquit Osius Cordubensis Episcopus, qui synodo præsidebat) *sancti Petri Apostoli memoriam honoremus*. Non ait confirmandam esse antiquam traditionem, quemadmodum fieri consuevit in negotiis quæ renovatione tantum aut explicatione juris antiqui indigent.

IX. Institutio porrò illa continetur in tribus canonibus apud Dionysium Exiguum & apud Cresconium in Breviario Canonum,

Vide supra in Ad-
dit. ad cap. 16.
lib. 2.

Epist. suprà lib. 1.
cap. 15. f. 54

Hilar. in lib. ad-
versus Constantium.
Epiphanius
lib. 71.

tertio videlicet, quarto, & septimo. Transpositi sunt tamen haud dubie hi canones, remouendique ab hoc loco sunt quintus & sextus, qui de materia prorsus diuersa tractant, ut tertius, quartus, & septimus simul collocentur. Quod eo eordine fieri potest, ut ponantur v. vi. & vii. quemadmodum citantur in collectione Ferrandi Diaconi; vel iiii. iiii. & v. ut habet collectio Græca.

X. Vnusquisque eorum canonum, quos ex collectione Dionysiana ab Ecclesia Romana recepta proferam, quiddam speciale continet quod in aliis non habetur. Quippe tertius iubet ut si quisquam Episcopus existimet sibi iustam causam suppeterere postulandi ut negotium retractetur, primi iudices ad Episcopum Romanum scribant, ut si retractandi locus erit, is iudices donet; si verò secus ei visum fuerit, res constituta suum robur obtineant. Itaque hic canon Episcopo Romano tribuit supremam auctoritatem discernendi revisionem, aut eam denegandi, dato insuper jure delegandi novos iudices. Canon autem quartus vetat ne in locum Episcopi dejecti alius substituatur, donec causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata. Vis pontificiæ auctoritatis continetur hoc canone. Ejus porrò sensus hic est, ut velit non antè ordinari posse Episcopum in loco depositi quàm determinatum fuerit apud apostolicam sedem an revisio concedenda sit dejecto, atque adeo supersedendum esse interim quoad hoc executione iudicij facti in provincia. Nihil tamen hujuscemodi vetat quoad depositionem damnati, quam nihilominus peragebant, ut ostendami in capite vigesimo primo. Quanquam canon quintus & septimus Concilij Sardicensis id satis manifestè docent.

XI. Septimus ergo canon præscribit ordinem iudiciorum, postquam ab Episcopo Romano concessa fuerit revisio, atque ita agendum esse eo casu, ut Summus Pontifex donet iudices ex vicina provincia, qui causam retractent cum prioribus iudicibus; tum ut Pontifex Legatum quoque mittere possit Concilio præfuturum, si ipsi visum fuerit aliquem esse mittendum. Revisio hæc omnino similis est *propositioni* quam vocant *erroris* adversus decretum Parlamenti, quæ rescripto Principis instituitur: cui definiendæ interesse debent priores iudices, itèmq; par novorum iudicum numerus, ac præterea duo.

XII. Interpretes Græci Zonaras & Balsamo, qui commentarios ediderunt in hos canones Sardicenses, itèmq; Armeno-

pulus in Epitome canonum, genuinum eorum sensum non ceperunt. Contendunt enim licere Episcopo damnato rursus appellare à iudicio lato ab Episcopis quos Pontifex Romanus delegaverit. Rationem autem huius opinionis Balsamo petit ex canone quarto, tamen si is additio tantum sit ad tertium, ad supersedendum videlicet executione primæ sententiæ, ut ipsa canonis verba indicant. Id sanè vidit Hincmarus: qui post laudatos canones tertium & septimum Synodi Sardicensis, quarti synopsis his verbis expressit: *Interim tamen alter Episcopus non ordinetur.* At Zonaras, quem sequitur etiam Balsamo, secundam hanc appellationem institutam putat his verbis septimi canonis: *Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri.* Et tamen certum est ea verba respicere tantum ad primum iudicium.

XIII. Hæret autem Balsamoni aqua, ex eo quòd cum legibus Principum prohibitum sit ne iudex appellationis causam remittat in provincias, hi tamen canones decernunt ut Pontifex Romanus iudices donet in provinciis. Itaque eò confugit ut dicat *presentem canonem esse specialem, & ita dictum esse propter viæ longitudinem, & ne vexetur Episcopi in adeo longinquam & alienam regionem trahendi.* At gravius laborat idem Balsamo in explicatione iudicij secundæ appellationis, quæ rursus committitur iudicibus delegatis ex provincia finitima ei à cuius iudicio appellatum fuit. Quod adversum est legibus; ideòque Balsamo id dictum esse putat *specialius*; nisi si quis dicere velit secundos iudices non esse eosdem cum primis. *Si autem dixeris, inquit, alios esse Episcopos qui sententiam tulerint, nihil invenies repugnans.* Sed lapsus heic non esset Græcus iste interpres, si animadvertisset novum istud iudicium institutum non esse ad iudicandam appellationem, sed ad retractandum negotium, neque duas in una eadèmq; causa appellationes introduci ab his canonibus, sed tantum ex postulationem.

XIV. Sed illud monendum est, non esse me inventorem huius interpretationis canonum Sardicensium. Eam quippe hausi ex illustri quodam loco Hincmari Remensis Archiepiscopi. Scribit is in epistola ad Ioannem octavam Papam, quæ nomine Caroli Calvi Imperatoris scripta est, auctoritatem à Concilio Nicæno tributam synodis provincialibus ad iudicandos Episcopos violatam non esse sed potius confirmatam in synodo Sardicensi, quæ præcipit ut causa Episcopi depositi terminetur in eius provincia, secundum sententiam nimirum eorum Episcoporum qui ipsum prius iudicaverant, itèmq; Episcoporum

Episcoporum qui in finitima provincia commorantur, coram Legato Summi Pontificis: Cujus sancta synodi (Nicænæ) constitutionem Sardicenses canones non convellunt, qui cum Pontificis Romani Vicario vel arbitrio causam Episcopi in provinciali synodo iudicati, etiam Episcoporum arbitrio vel iudicio qui eam judicaverunt, cum Episcopis qui in finitima & propinqua provincia sunt, precipiunt terminatis; quatenus sive in manenda sive in immutanda sententia, juxta canones Nicænos, commune sit placitum.

XV. Sanè vix credi potest tam promptos ac faciles fuisse Episcopos ut statim & absque ulla contradictione consenserint exiisse supra auctoritate quam possidebant ut iudicia sua simplici appellationi submitterent. Facilius eis persuaderi poterat ut approbarent tribui Episcopo Romano jus concedendi revisionem adversus eorum iudicia, id est, jus Imperatoribus quaesitum communicari cum Pontifice Romano, eaque ratione paulatim ac sensim sine sensu adimi Imperatoribus. Neque enim Concilium in universum id jus ademit Principibus; ut colligere possumus ex verbis canonis septimi, quæ sic habent: *Si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Ecclesie Romanæ.* Verbis quidem illis conditionalibus datur damnato facultas implorandi auxilium Episcopi Romani. Verùm id non impedit quin etiam possit adire Imperatorem, cujus auctoritatem in hac materia satis manifestè agnoscit synodica epistola Concilij Sardicensis paulò antè laudata.

XVI. Magnum tamen discrimen intercedit inter jus quod Imperatoribus competeat & illud quod Romano Pontifici tribuitur. Imperatores enim cum retractari negotia præcipiebant, majus Concilium congregabant; ad quod evocabant Episcopos ex diversis provinciis, prout eis libuerat. At canones Sardicenses modum adhibent auctoritati Episcopi Romani; cui nihil aliud licere volunt quàm ut novos iudices donet Episcopos ex vicina provincia, qui unà cum prioribus iudicibus intersint renovationi Concilij & iudicij. Nam Episcopi provinciales, qui iudicium tulerunt, interessè debent secundo iudicio; ut docet synodus ipsa in canone tertio, his verbis, *Concilium renovetur, renovetur iudicium;* itémque in septimo: *Renovetur examen.* Unde nil mirum si Dionysius Exiguus in lemmate hujus canonis retractandi vocabulum usurpat: *De provinciali synodo retractanda per Vicarios Episcopi urbis Romæ, si ipse decreverit.* Vox autem illa, ut jam adnotatum est, revisioni competit.

XVII. Post explicatam mentem canonum

Tom. II,

num Sardicensium; reliquum est ut ipsa eorum verba describamus.

CANON. III. *Osius Episcopus dixit: Quod si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum Concilium renovetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt Iulio Romano Episcopo. Et si iudicaverit renovandum esse iudicium, renovetur, & det iudices. Si autem probaverit talem causam esse ut non refrectur ea quæ acta sunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet. Synodus respondit: Placet.*

CAN. IV. *Gaudentius Episcopus dixit: Ad dendum, si placet, huic sententia, quam plenam sanctitate protulisti, ut cum aliquis depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter Episcopus in ejus cathedra, post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.*

CAN. VII. *Osius Episcopus dixit: Placuit autem ut si Episcopus accusatus fuerit, & iudicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum decernerint, si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesie, si iustum putaverit ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum ut è latere suo Presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit & æstimet. Et si decreverit mittendos esse qui presentes cum Episcopis iudicent, habentes ejus auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos sufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicaverit.*

CAPVT IV.

Synopsis.

I. Inquiritur an canones Sardicenses recepti fuerint per universam Ecclesiam. Probabile non est tam bonos fuisse orientales ut solius Romani Pontificis auctoritatem sua superiore esse consisterent. Nam schisma adversus illum recenter fecerant.

II. Contendebant ea tempestate orientales, res in Oriente iudicatas non posse retractari in Occidente. Probat ex epistola Concilij Antiocheni ad Iulium. Neque contradicit absolute Iulius; sed factio Athanasij inhaeret. Au tamen nihil adversus statuta Nicæni Concilij tentari, si quæ synodus quæpiam statuit, in posteriore retractentur.

III. Recepti quidem Invidem Iulius Athanasium

Rt

Epist. Caroli Calvi ad Iohannem octavianum cap. xi.

& reliquos Episcopos in suam communionem. non tamen eis Ecclesias suas restituit, nisi per consequentiam. Sozomenus explicatus.

IV. Verba Iulij ac Sozomeni hæcenus malè intellecta fuerant, ideòque explicanda fuerunt accuratè.

V. Orientales Sardica congregati secessionis suæ causas rejiciunt in occidentales: eo quod illi cognoscere vellent de causis orientalium. Probatur ex synodica eorum epistola.

VI. Occidentales aliter censebant quàm orientales. Iulius scripsit depositiones Episcoporum Ecclesiarum apostolicarum, ac præcipuè Alexandrina, fieri non posse in Oriente inconsulta sede Romana. Explicantur verba Iulij adversus detortas aliorum interpretationes.

VII. Magna erat per illas tempestates dignatio Ecclesiarum apostolicarum, ad quarum doctrinam hæreticos provocant antiqui patres. Unde fiebat ut Episcopis illarum Ecclesiarum incumberet necessitas arctissima communionis.

VIII. Sed præcipuè causas Episcoporum Alexandria ad sedem apostolicam ante omnia referendas esse, juxta consuetudinem, contendit Iulius: qui consuetudini tribuit exemplum semel usurpatum. Notatur Cardinalis Perronius, & refutatur.

IX. Orientales iniquo animo ferunt Maximum Episcopum Constantinopolitanum, à secunda synodo dejectum, Romam esse profectum, ut illic causam suam refricari procuraret. Itaque soluta tunc est Ecclesiarum communitio. Quæ res magnam sollicitudinem attulit occidentalibus. Quid sibi arrogaverim in causa Maximi.

X. Si canones Sardicenses recepti tum fuissent, inventa erat occasio qua revocarentur in usum. Sed eorum ne verbum quidem in epistola occidentalium, qui nihil aliud contendunt quàm ut unà cum orientalibus cognoscere possint de causa Maximi.

XI. Referuntur verba epistolæ Concilij Italia ad Theodosium.

I. **E**XAMINANDUM deinceps nobis incumbit an canones Sardicenses recepti fuerint per universam Ecclesiam. In antecessum autem adnotandum est iniquum omnino visum esse orientalibus si occidentales Episcopi etiam in plenario Concilio tentarent retractare judicia in synodis orientalibus facta, quod eo pacto harum synodorum auctoritatem violari manifestum esset. Itaque vix credi potest eos ita comparatos fuisse ut solius Romani Pontificis auctoritatem sua superiore esse confiterentur, præsertim cum schisma recenter adversus illum fecissent, eumque ob hoc excommunicassent quod caput esset eorum qui leges ecclesiasticas pessumdederant: *Ut duces & principem malorum, qui primus januam communionis sceleratis atque damnatis aperuit, ceterisque adiutum fecit ad solvenda jura divina.*

II. Orientales enim, per illas tempestates, regulam hanc certam & indubitam ecclesiasticæ disciplinæ esse contendebant, res in Oriente judicatas retractari non posse in

Occidente, nec è contrâ. Ita namque affirmavit Concilium Antiochenum in epistola ad Iulium Papam: in qua Episcopi adferunt exemplum damnationis Pauli Samosatensis ab Episcopis orientalibus decretæ, quam Occidens recepit consensuque suo firmavit absque novo examine; sicut etiam Oriens recepit & approbatione sua confirmavit damnationem à synodo occidentali decretam adversus Novatum. At Iulius Papa respondens huic epistolæ Concilij Antiocheni, non contradicit absolute supremam esse Conciliorum orientalium auctoritatem; sed Athanasij tantum factò inhæret explicandòque judicio quod adversus eum latum fuerat in synodo Tyria. Ait enim illud esse irritum, quod adversus Athanasium Presbyterumque ejus Macarium testimonia absentibus illis recepta fuerint à iudicibus delegatis apertissimis Athanasij hostibus & ab eo ejuratis; ideòque judicium illud integrum non fuisse, sed tantum ex *monita pios*, ex quo sequeretur illud executioni non esse mandandum. Cùm itaque Athanasium in suam communionem susceperit, nihil se canonibus adversum egisse; quoniam sententia excommunicationis nulla erat. Quibus addidit momenta ex visceribus causæ peccata, falsitatem nimirum accusationis probatam auctoritate actorum, quam plures Orientis Episcopos à communionem sua non abstinuisse Athanasium, tamen damnationis sententia in eum lata fuisset; tum nolle Episcopos orientales in unum convenire, quamvis per Legatos consensissent ut Papa Iulius universos Episcopos Romam evocaret pro discutienda causa Athanasij. Ait postremo, nihil adversus statuta Nicæni Concilij tentari, si quæ synodus quæpiam statuit, in posteriore retractentur. Alludit autem ad synodum Alexandrinam, cui centum Episcopi interfuerant, in qua damnatus fuit Arrius, cujus causa de integro discussa est in Concilio Nicæno.

III. Sed adnotandum est non dicere Iulium redditas à se fuisse Ecclesias Athanasio & reliquis Episcopis. Nam ea erat questio principalis; quæ reservata erat cognitioni synodi quam Iulius convocaverat rogantibus orientalium Legatis; tamen negarunt deinde orientales id se Legatis suis dedisse in mandatis. Sanè iidem orientales in sua epistola synodica sub nomine Concilij Sardicensis edita illud tantum conqueperunt, receptos à Iulio in communionem Athanasium & reliquos Episcopos damnatos: *Ad Iulium Romam perrexit, sed & ad Italia quosdam ipsius partis Episcopos, quos seducens per epistolarum falsitatem, ab eisdem perficit in*

Vide lib. 1. c. 4.
& 1.

Epistola Nicæni
Concilij
ap. 1.

Scorum. 17. c. 7.
An. 460. d. 1. 7. 7.
Epist. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

communione receptus est. Quare cum legis apud Sozomenum, Iulium recepisse in suam communionem Athanasium, ac reliquos Episcopos, & unicuique eorum Ecclesiam suam reddidisse, ob curam videlicet universalis Ecclesie quæ ei incumbit propter dignitatem sedis suæ, existimare debes restitutionem illam Ecclesiarum non fuisse factam directè, sed per consequentiam, eò quòd Episcopi illi à Iulio in communionem recepti fuerint velut Episcopi hujus & hujus sedis. *Hominemque non condemnaremus, sed recipere, eumque pro Episcopo, quemadmodum est, haberemus,* inquit Iulius in epistola ad orientales apud Athanasium.

IV. Necessariam esse arbitratus sum discussionem præcipuorum capitum hujus epistolæ, quòd ea, æquè ac verba Sozomeni, perperam hæcenus accepta sint ab iis qui ea laudavere. Contendunt quippe factum Iulij, quod nihil aliud est quàm velut quoddam obsequij genus ad retinendam communionem, à suprema ejus jurisdictione profectum esse, atque illum ea auctoritate cassasse judicia Conciliorum orientalium.

V. Orientales Sardica congregati pertinaciter adherent sententiæ Concilij Antiocheni; causasque secessionis suæ rejiciunt in occidentales, qui adversus veterem Ecclesie consuetudinem cognoscere vellent de causis orientalium. Sic enim aiunt in epistola sua synodica, quæ habetur in Fragmentis Hilarij: *Hanc novitatem moliebantur inducere quam horret vetus consuetudo Ecclesie, ut in Concilio orientales Episcopi quod fortè statuisset, ab Episcopis occidentalibus refricaretur, similiter quidquid occidentalium parium Episcopi, ab orientalibus solveretur. Verum omnium Conciliorum jussè legitimèque actorum decreta firmamanda majorum nostrorum gesta consignant. Nam in urbe Roma sub Novato & Sabellio & Valentino hæreticis factum Concilium, ab orientalibus confirmatum est; & iterum in Oriente sub Paulo Samosateno quod statutum est, ab omnibus est signatum.*

Sed quamvis fuerit orientalium mens manifestè docet epistola Imperatoris Constantij data ad Concilium Ariminense, quod constabat ex Episcopis Occidentis. *Non enim, inquit, de orientalibus Episcopis in Concilio vestro patitur ratio aliquid desiniri. Proinde super his tantum quæ ad vos pertinere cognoscit gravitas vestra tractare debetis. Infra: Quæ cum ita sint, adversus orientales nihil statuere vos oportet; aut si aliquid volueritis contra eisdem prædictis absentibus desinire, id quod fuerit insurpatum, irritò evanescet effectu. Non enim illa vires habere poterit desiniri cui nostra statuta restantur jam nunc robur & copiam denegari.*

Tom. II.

VI. Negari certè non potest quin aliter ea tempestate visum sit occidentalibus. Verùm longè aberant ab opinione eorum quæ nostra ætate tractarunt de controversiis fidei, qui pronuntiant appellationes Episcoporum orientalium judicandas esse apud urbem Romanam à Summo Pontifice. Nituntur illi, ut ipsi existimant, præjudicio epistolæ Iulij Papæ, quæ extat apud Athanasium, cujus sensum detorquent ad mentem suam, cum tamen ex ea constet jura sedis apostolicæ temperamento quodam prudenter adhibito per eas tempestates explicari solita. Nihil enim aliud ab orientalibus exigebant Iulius & Romana synodus quàm ut causæ Ecclesiarum apostolicarum, in primis verò Alexandrinæ, quoties de depositione Episcoporum earum sedium ageretur, cum Papa & synodo Romana communicarentur antequam synodi orientales cognitionem de iis instituerent, ut communi consensu componi possent magnæ Ecclesie. Quòd si post judicium orientalium querela manifestæ oppressionis deferretur ad synodum occidentalem, tum retractandum esse negotium in Concilio occidentalium & orientalium. Vnde constat in ea epistola non agi de appellatione, sed de prima tantum causæ cognitione, aut revisione, neque excitatam controversiam de omnibus Episcopis, sed de iis tantum qui apostolicis Ecclesiis præsiderent, in primis aurem de Alexandrino, ac tamen judicium reddi non debere à solo Episcopo Romano cum Episcopis occidentalibus, sed ab Episcopis Occidentis & Orientis in unam sententiam conspirantibus. Ista enim colliguntur ex epistola Iulij, qua orientales objurgat in causa Athanasij Episcopi Alexandrini & Marcelli Ancyranij, quos Orientis Concilio damnaverant inconsulto Episcopo Romano. *Oportuit, inquit, scribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod justum esset decernere tur. Episcopi enim erant, & non vulgares Ecclesie, qui ista patiebantur, sed quas ipsi Apostoli suorum opera ad fidem instruxerant. Cur igitur, & in primis de Alexandrina civitate, nihil nobis scribere voluistis? An ignari estis hanc consuetudinem esse ut primum nobis scribatur, ut postea quòd justum est desiniri possit. Quapropter si isthic hujusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerat, id hæc ad nostram Ecclesiam referri oportuit.*

Baronius, Bellarminus, & Præmoximus in variis capitulis bar. Replique.

Vide Adde. ad cap. 11. lib. 5.

VII. Magna erat per illas tempestates dignatio Ecclesiarum apostolicarum, id est, earum Ecclesiarum quas Apostoli fundaverant, Alexandrinæ nimirum, Antiochenæ, Ephesinæ, Ancyranæ, quæ metropolis erat Galatiæ, Corinthiensis in Achæia,

Rr ij

Theſſalonicenſis in Macedonia, in primis verò Romanæ, quam principes Apoſtolorum ſanguine ſuo conſecraverant. Hinc factum ut quoties Irenæus, Tertullianus, Optatus, & Auguſtinus novitatem obſciunt hæreticis, adducant diſcrimen quod intercedit inter novam eorum doctrinam & traditionem Eccleſiarum apoſtolicarum, præcipuè autem Romanæ; ac præterea adverſus hæreticos adferunt ſucceſſionem perſonarum & doctrinæ illarum Eccleſiarum. Vnde fiebat ut Episcopis illis incumberet neceſſitas arctiſſimæ communionis, ſcriptis videlicet ultrò citròque communicatoriis epiſtolis pro conſervatione fidei.

Athan. de ſentent.
Dionysij.

VIII. Quamobrem cum ageretur de cauſa Athanaſij Episcopi Alexandrini & Marcelli Ancyran in Galatia, quorum Eccleſiæ erant apoſtolicæ, æquum prorsus videbatur ut accuſatio adverſus eos inſtituta judicaretur ab Episcopis Occidentis & Orientis. Sed in primis cauſam Athanaſij urget Iulius; adfertque conſuetudinem jam introductam, à Dionysio nimirum Episcopo Alexandrino: quem cum Clerici ejus hæreticum eſſe ſuſpicarentur, & ob id querelam adverſus eum detuliſſent ad apoſtolicam ſedem, ipſe accuſationem hanc purgavit ſcripta ad Summum Pontificem epiſtola. Vnde concludit Iulius monendum ſe fuiſſe ſi quid ſuſpicionis exortum eſſet Alexandria adverſus Athanaſium. Huc enim tendit oratio Iulij; jus verò ſuum acceſſit à facto Dionysij. Ceterum cauſam judicari debere ſcribit ab omnibus, *ὡς ἡ παρά τῶν*, non autem à ſe ſolo. Quare merito reprehendendus eſt illuſtriſſimus Cardinalis Perrenius, qui verum Iulij Papæ ſenſum diſſimulat in ſua Replica; locum verò hunc mutilat, omittens de induſtria quicquid ſequitur poſt illa verba, *Episcopi enim erant*, quòd ſequentia parum conducerent ad extollendam Summi Pontificis auctoritatem. Tum, prætextu verſionis obſcura, ex Græco textu in primis conatur elicere ſenſum prorsus contrarium deſtinatis Iulij. His enim ſignificari ait nihil in cauſa Athanaſij deſiniri poſſe quin priùs deſinitum fuerit ab Eccleſiæ Romana. Hæc ſunt verba Græca: *ἡ ἀγνοίη ἐστὶ τῆ τοῦ Ἰουλιῦ, ὡς ἴσμεν ἡ ἀγνοίη ἡμῶν, ἡ ἔπος ἐστὶν ὁμοῦ τὰ διόγῃα; An ignari eſtis*, inquit Iulius, *hanc conſuetudinem eſſe ut primum nobis ſcribatur, ut hinc quod juſtum eſt deſiniri poſſit?* Attamen certum eſt nihil aliud ex his verbis elici poſſe quàm eam eſſe Eccleſiæ Alexandrinæ conſuetudinem, ut primum ad Summum Pontificem ſcribatur, ut *dein, ἐπειτα*, decerni poſſit quod æquum videbitur, id eſt, communi omnium ſuffragio, ut an-

Ap. Athanaſ.
Ep. 1.

Vide ſuprà lib. 1.
cap. 12. §. 1. 2.

tea dixerat. Ceterum heic obſervandum eſt, ſatis audaciter Iulium tribuere conſuetudini exemplum ſemel uſurpatum.

IX. Si quis verò in dubium revocare velit interpretationem epiſtolæ Iulij à me propoſitam, quoad jus quod ſibi vendicabant occidentales, is, mea ſententia, cedere ſaltem debet auctoritati Concilij Italici, cui interfuit ſanctus Ambroſius Mediolanenſis Episcopus. Scribunt hujus Concilij patres in ſynodica ad Imperatorem Theodoſium epiſtola, Maximum, qui Conſtantinopoleos Episcopus fuerat ordinatus, cum in ſynodo Conſtantinopolitana, quæ eſt ſecunda univerſalis, depoſitus fuiſſet, captata occasione Concilij generalis quod Imperatores Romam convocaverant, ad apoſtolicam ſedem acceſſiſſe, ibique expoſtulante de ſua depoſitione ac de Neſtarij ordinatione in locum ſuum. attamen occidentales, tametiſi Maximum in ſuam communionem recepſiſſent, nihil quoad epiſcopatum decernere voluiſſe abſentibus Episcopis orientalibus, qui Conſtantinopoli ſubſtiterant pro celebranda ſynodo. *Nos igitur in ſynodo ea, inquit, que totius orbis Episcopis videbatur eſſe præſcripta nihil temerè ſtatuum eſſe cenſimus.* angſe nihilominus, quòd ex ea cauſa interrupta eſſet Eccleſiarum communio. Orientales enim, cum intellexiſſent Maximum Romam eſſe profectum, ut illic cauſam ſuam refricari procuraret in ſynodo ad quam univerſi orbis Episcopi invitati erant, nolle ad eam accedere. Tum adferunt vetuſtam conſuetudinem, uſurpatam ab Athanaſio, Petro Alexandrino, & à perliſque orientalium Episcopis, qui judicium expecterant, non ſolum Eccleſiæ Romanæ, ſed etiam Italiæ & totius Occidentis. Vnde concludunt, orientales, cum Maximus ad Episcopos Occidentis acceſſerit, præſtolari debuiſſe eorum ſententiam in cauſa ejuſdem Maximi. Ne quis verò exiſtinet eos ſolos velle negotium iſtud terminare, declarant ſe nihil aliud cupere niſi ut hæc cauſa in Concilio judicetur ab Episcopis occidentaliſ & orientalibus; *ut ubi una communio eſt, commune judicium ſit.*

X. Quòd ſi tum temporis auctoritas Concilij Sardiceniſis valuiſſet, occaſio videlicet opportuniſſima reperta erat qua revocaretur in uſum. Nullam autem ejus mentionem faciunt Episcopi occidentales; nihilque aliud contendunt quàm ut una cum orientalibus cognoscere poſſint de cauſa depoſitionis Episcopi Conſtantinopolitani. Eam ob cauſam Theodoſium orant ut Concilium univerſale apud urbem Romam celebrari jubeat, eamque ſibi videri unicam

rationem revocandæ communionis inter occidentales & orientales. Attamen occidentalibus satisfactum est epistola synodica orientalium, quam ex Concilio Constantinopolitano scripserunt ad Damasum & ad synodum Romanam; qua Italos orant, non ut confirment ea quæ in hac synodo Constantinopolitana acta erant, sed ut caritate spiritali ipsis gratulentur propter ordinationes Ecclesiarum Constantinopolitanæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, quibus præfæcti fuerant Nectarius, Flavianus, & Cyrillus.

XI. Nunc referenda sunt verba epistolæ Concilij Italiæ ad Theodosium, quæ edita est à clarissimo viro Iacobo Sirmondo in Appendice Codicis Theodosiani. Nam cum cognovissent ad hoc partium venisse Maximum, inquit Itali, ut causam in synodo ageret suam, quod, etiamsi inditum Concilium non fuisset, jure & more majorum, sicut & sanctæ memoriæ Athanasius & dudum Petrus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopi, & orientalium plerique fecerunt, ut ad Ecclesiæ Romanæ, Italiæ, & totius Occidentis confugisse judicium viderentur, cum eum, sicut diximus, experiri velle adversum eos qui episcopatum ejus abnuerant comperissent, præstolari utique etiam nostram super ea sententiam debuerunt. Non prerogativam vindicamus examinis, sed consortium tamen debuit esse communis arbitrij. Infra: Nec quedam nos angit de domestico studio & ambitione contentio; sed communio soluta & dissociata perturbat. Nec videmus eam posse aliter convenire nisi aut is reddatur Constantinopoli qui prior est ordinatus, aut certe super duorum ordinatione sit in urbe Roma nostrum orientaliumque judicium. Neque enim indignum videtur, Auguste, ut Romanæ Ecclesiæ antistitis fuitimorūque & Italicorum Episcoporum debeant subire tractatum, qui unius Aholij Episcopi ita expectandum esse putaverunt judicium ut de occidentalibus partibus Constantinopolim evocandum putarent. Si quid uni huic reservatum est, quanto magis pluribus reservandum est. Nos autem à beatissimo fratre tue pietatis admoniti ut tue clementiæ scriberemus imperio, postulamus ut ubi una communio est, commune velit esse judicium concordantiæque consensusum.

CAPVT V.

Synopsis.

I. Orientales Episcopi nihil occidentalibus licere contendebant circa administrationem & gubernationem Ecclesiarum orientalium. quod canone scripto firmatum in secunda synodo. Hujus autem institutionis ratio ea esse debuit, quod supremam esse contenderent

Conciliorum orientalium auctoritatem.

II. Prudenter se gerunt pares Concilij Constantinopolitani. Iura provinciarum & privilegia illustrissimarum Ecclesiarum conservant. Iudicia porro de disciplina fieri jubent suprema auctoritate synodorum uniuscujusque Dioceses. Enumerantur varia Dioceses utriusque Imperij.

III. Prima criminum Episcoporum cognitio pertinet ad synodum provinciarum; secunda vero, ad Diocesanam. Exarchi convocabant synodos Diocesanas absque permisso Principum.

IV. Ecclesia hoc pacto liberata est à necessitate postulandorum ab Imperatore Conciliorum. Synodi itaque Diocesane, quæ antea extraordinariæ erant, & indigebant rescripto Principis, versæ sunt in synodos ordinarias. Hujus institutionis, quæ nova erat, confirmationem ab Imperatore Theodosio petiit secunda synodus.

V. Excipi potest canonem Constantinopolitanum non constituisse discretè duos gradus jurisdictionis in accusationibus Episcoporum. Solutur hæc obiectio, explicato canone.

VI. Ab una synodo Diocesana ad aliam provocare non licebat.

VII. Nihil tamen derogatum est juribus Imperatorum, qui, etiam post hunc canonem editum, Concilia ex diversis Diocesibus congregarunt ad judicandas Episcoporum causas. At Theodosius Imperator confirmare noluit institutionem synodi Constantinopolitanæ, quæ supremam potestatem in judicio de disciplina ferendis tribuebat synodis uniuscujusque Dioceses.

VIII. Suprema synodorum uniuscujusque Dioceses auctoritas colligitur etiam ex epistola Cyrilli Alexandrini ad Dominum Antiochenum.

IX. Concilium Chalcedonense novam in Oriente distinctionem introduxit. Iubet enim ut prima de crimine Episcopi cognitio institueretur in synodo provinciali; Metropolitanis vero, apud Exarchum Dioceses, aut thronum Constantinopolitanum. De dignitate sedis Constantinopolitanæ, quæ valde amplificata est in hac synodo. Græca collectio non complectebatur canones Sardicenses, neque etiam Africanos.

X. Distinctionem à Concilio Chalcedonensi introductam amplexus est Justinianus. Eo vero jure Græci semper usi sunt.

XI. Ex his quæ dicta sunt constat canones Sardicenses nondum receptos fuisse in Oriente. Eos tandem synodus Trullana recepit, sed cum modificatione quadam: tum ut ostenderet auctoritatem quæ Summo Pontifici tributa erat in his canonibus, à Concilio Sardicensi profectam, non autem à Nicæno; tum etiam ut ostenderet eam restringi ad solum Occidentem.

XII. Eam tamen in universum orbem extendi debere contendebant Summi Pontifices.

I. HACTENUS manifestè probavimus in ea sententia fuisse occidentales Episcopos ut existimarent communibus Orientis & Occidentis suffragiis definiendas esse querelas ab Episcopis illustrissimarum Orientis Ecclesiarum delatas in Occidentem. At isti semper obstinatis animis contenderunt nihil occidentalibus Episcopis permittendum esse circa administrationem & gubernationem Ecclesiarum orientalium. Quæ auctoritas ut valentior

Rr iij

vile suprà lib. 5. cap. 21. §. 9.

vile suprà lib. 5. cap. 21. §. 4.

esset, eam canone scripto firmarunt in secunda synodo Oecumenica, quæ prima est Constantinopolitana. Primum enim orientales Romam accedere noluerunt, tamen per Imperatoris Theodosij literas accersiti essent, postquam Constantinopoli in unum conventum esset. Cur autem ita ipsis placitum fuerit, nulla alia probabilis ratio occurrit quàm quòd supremam esse contenderent Conciliorum orientalium auctoritatem. Vnde in epistola synodica ad Damasum & ad synodum occidentalem non dubitant scribere se anno superiore Concilium generale celebravisse, tamen illud constaret ex solis Episcopis orientalibus. Quapropter in Concilio Aquileiensi rectè dicebat Ambrosius esse *consuetudinem hujusmodi ut in Oriente orientalium esset Concilium, intra occidentem occidentalium.*

II. Robustius urget canon secundus Concilij Constantinopolitani, cujus auctoritas ab Ecclesia univèrsa recepta est. Decernit itaque quonam modo peragenda sint judicia canonica apud orientales, sive pro depositione Episcoporum, sive etiam pro reliquis causis quæ incidunt. Ordo autem quem in his rebus præscribit, plenus prudentiæ est, ac mirabili temperamento conditus. Nam primum jura provinciarum & privilegia illustrissimarum Ecclesiarum eo canone conservantur, juxta canones Nicænos. Tum Episcopis damnatis nova remedia tribuuntur, multò commodiora & faciliora quàm ea quæ Concilium Antiochenum invenerat, cum se vota judicum diviserant, sive accedendo ad Imperatores ad obtinendum novum Concilium. Nam in eo Concilio jurisdictionum limites constituuntur juxta divisionem Dioceseon Imperij, & suprema esse decernitur auctoritas uniuscujusque Dioceseos in universis judiciis de disciplina latis. Diocesim cum dico, eo sensu eam dictionem usurpo quem obtinet in legibus Imperatorum & in canonibus hujus Concilij Constantinopolitani, scilicet pro tractu quodam & diversarum provinciarum collectione, quæ Præfeto prætorio aut ejus Vicario parebat in causis civilibus, Exarcho verò in causis ecclesiasticis. Itaque cum Imperium Orientis divisum esset illa tempestate in quinque Dioceses, Ægyptiacam videlicet, orientalem, Thracicam, Ponticam, & Asianam, Concilium Dioceses ecclesiasticas partitur in totidem synodos. Ex Notitia porrò Imperij constat quinque in Ægypto provincias fuisse, quarum caput erat Alexandria; in Oriente, undecim, sub Antiocheni civitate; in Ponto, decem, sub ci-

vitae Casaræ Cappadociæ, quæ urbs regia Ponti fuerat. Asiana, cujus metropolis erat Ephesus, in Asia proconsulari sita, constabat pariter ex undecim provinciis. Thracica verò sex provincias complectebatur, & in his, provinciam Europam, in qua Heraclea metropolis Dioceseos Thracicæ. At Byzantium civitas, quæ quondam metropolis fuerat, amissam dignitatem recuperavit; quæ in civitatem Heracleensem translata fuerat ab Imperatore Severo post excisum ab eo Byzantium. Amplificata dein fuit ejus majestas post Constantinum magnum, cum felicibus nominis ejus auspiciis reædificata fuisset civitas, in eaque posita sedes Imperij orientalis, ornataque fuit privilegiis antiquæ Romæ.

III. Dioceses itaque ecclesiasticæ ordinatæ sunt ad exemplum dispositionis civilis Dioceseon; ita ut prima criminum Episcoporum cognitio pertineret ad synodum provinciam; si verò de injusto judicio querela moveretur, deferri illa debebat ad synodum Diocesanam, quam Exarchus convocabat absque speciali permissa Imperatoris. Itaque Patriarcha Alexandrinus convocabat synodum Dioceseos Ægypticæ, id est, synodum sui patriarchatus. Patriarcha Antiochenus convocabat Diocesim orientalem, hoc est, patriarchatum Orientis. Episcopus verò Casaræ Cappadociæ, quæ caput erat universæ Dioceseos Ponticæ, synodum ejus Dioceseos congregabat, ut constat ex Gregorio Nazianzeno in vita Basilij. Episcopus Ephesinus Asianæ Dioceseos Exarchus erat, synodoque generali ejus Dioceseos præsidebat. Quod attinet ad Diocesim Thracicam, ea speciali curæ Episcopi Constantinopolitani commissa est in hoc Concilio, ut disertè adnotavit Socrates. Sed præter administrationem illam, privilegium honoris ei tributum est post Episcopum Romanum, ante ceteros Exarchos, eò quòd Constantinopolis esset nova Roma.

IV. In hac divisione conservata sunt privilegia provinciarum & magnarum Ecclesiarum, quæ in Concilio quoque Nicæno confirmata fuerant, ut inquit patres Constantinopolitani. Omnia hæc magnifica esse video pro dignitate Ecclesiæ; quæ auctoritate hujus canonis liberata est à petendis ab Imperatore Conciliis ad judicandas Episcoporum depositorum querelas; adeo ut synodi Diocesanae in synodos ordinarias versæ sint, cum antea extraordinariæ essent, neque convocari possent absque literis Imperatoris. Sanè cum hi canones novam politiæ exterioris formam constitue-

rent in Ecclesia, tamen in melius mutaretur, Concilium hujusmodi innovationis confirmationem petiit ab Imperatore Theodosio, ut constat ex epistola synodica; non autem à Concilio Romano, tamen aliam quoque synodicam epistolam ad illud dederit.

V. Video quidem opponi posse adversus hæc quæ diximus quoddam velut silentium hujus canonis, qui disertam mentionem non facit horum duorum graduum jurisdictionis in accusationibus Episcoporum; ideòque videri non introductum fuisse ab hac synodo Constantinopolitana ut prima harum accusationum cognitio pertineat ad Episcopos provinciæ, secunda verò ad synodum generalem Diocesæ. Sanè non diffiteor quin argumentum illud in speciem sit fortissimum. Contendo tamen satis mentem suam explicare patres Constantinopolitanos, ex eo capite, quòd harum quinque Diocesæ limites assignent ad tractandas causas ecclesiasticas, & quòd nihilominus intactam esse velint synodorum provincialium auctoritatem canone Nicæno constitutam. Harum autem potestatem hanc esse volunt ut causas suo jure definiant, ea tamen lege, ut causæ quæ synodorum Diocesæ cognitioni tributæ erant, velut depositiones Episcoporum, in synodo Diocesæ retractentur; in ceteris verò capitibus, nihil derogeret supremæ provincialium synodorum auctoritati. *Servata verò, inquit canon, que scripta est de gubernationibus regula, manifestum est quòd illa que sunt per unamquamque provinciam, ipsius provinciæ synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio.* Hi gradus jurisdictionis luculentius explicantur in canone sexto ejusdem Concilij, qui extat in collectione Græca, licet desideretur in Dionysiana: *Tubet sancta synodus, primum quidem apud provinciæ Episcopos accusationem persequi, & apud eos probare crimina Episcopi qui accusantur. Quòd si evenerit ut provinciales Episcopi crimina que Episcopo intentata sunt corrigere non possint, tunc ipsos accedere ad majorem synodum Diocesæ illius Episcoporum pro hac causa convocatorum.*

VI. Quæri potest an judicia sic definitur in his synodis Diocesæ ut locus non fuerit appellationsi aut querelæ ab una ad aliam. Verùm inutilis est hæc quæstio, cum institutio illa synodorum Diocesæ non ob aliud facta fuerit quàm ut confusio illi iretur obviam, & ut caveretur ne quis Exarchorum, aut ipsius synodus, causas alienæ Diocesæ ad se traheret; ut disertè scriptum est in initio hujus canonis: *Qui sunt super Diocesim Episcopi, nequaquam*

ad Ecclesias que sunt extra terminos sibi prefixos accedant, nec eas hac presumptione confundant. Qui in hac Dionysij versione vocantur *Episcopi qui sunt super Diocesim*, in contextu Græco dicuntur *Ἐπίσκοποι τῆς Διοκλήσεως*, *Exarchi Diocesæ*, & in versione Latina *Primates*.

VII. Apertius & luculentius explicatur suprema Conciliorum Diocesæ in judiciis faciendis auctoritas eodem canone sexto; quo decernitur eos ad accusationem admittendos non esse qui ad Imperatores vel ad tribunalia magistratum accederent, vel universalem synodum perturbare conarentur, contemptis universis Diocesæ Episcopis, *πᾶσι τοῖς ἀρχιεπίσκοποις τῆς Διοκλήσεως ἑπιτοκῶντες*. Constat sanè ex historia ecclesiastica canones illos (qui jus suum Imperatoribus auferre non poterant, sicuti nec volebant, cum nihil in eis contineatur quod Principes removeat ab hac cura) non obtitisse deinceps quin Imperatores Concilia ex diversis Diocesibus congregaverint ad judicandas Episcoporum causas. Verum nihilominus semper est eam Concilij Constantinopolitani patribus mentem fuisse ut perpetuam regulam ederent quæ synodis uniuscujusque Diocesæ conservaret supremam potestatem in judiciis de disciplina ferendis. At Theodosius Imperator institutionem illam approbare noluit, ne juribus Imperij vulnus inferri consensisse videretur. Vnde factum est, ut ego quidem arbitror, ut cum synodus ab eo petivisset confirmationem suorum canonum, ipse eam concedere noluerit. quod colligi posse existimo ex collectione Græca à Dionysio Latine versa, in qua omisus est hic canon, tamen postea Græci eum descripserunt in ultima collectione sua edita in synodo Trullana.

VIII. Eadem synodorum uniuscujusque Diocesæ suprema in ferendis judiciis auctoritas colligitur ex epistola quam Cyrillus Episcopus Alexandrinus ad Dominum Episcopum Antiochenum scripsit in gratiam Petri Episcopi; quem Dominus inauditum deposuerat, negata etiam licentia defensionis. Is ergo Cyrillum & Proclum Constantinopolitanum adiens, querelam suam ad eos detulit, oravitque ut se gratia & favore suo juvarent apud Dominum. Ea de causa Cyrillus epistolam dedit ad Dominum, quam Græci posuerunt inter epistolas canonicas. In ea verò Dominum monet ut senis istius lacrymas temperet, eique defensionis locum præbeat secundum morem, id est, Domino coram & Episcopis qui ei subsunt; iis tamen exceptis quos velut suspectos Petrus recusabit, ad vitandam judiciij nullitatem. Vnde

¶ non vt. Concilij C.P.

discimus à Patriarchis illis susceptam non fuisse hujus Episcopi querelam, ut de ea cognoscerent; sed eam ad synodum patriarchalem Antiochenam dimisisse, illic judicandam secundum morem.

I X. Concilij Constantinopolitani regulæ confirmatæ sunt duobus canonibus Concilij Chalcedonensis Oecumenici quarti, quod tamen novam in Oriente distinctionem introduxit, quoad judicia Episcoporum. Distinguit enim inter Episcopum & Metropolitanum. Iubet autem in canonibus I X. & X V I I. ut prima de crimine Episcopi cognitio instituatür in synodo provinciali, Metropolitanus verò ab Exarcho Diæceseos, sive throno Constantinopolitano. Nihil in his canonibus obscurum, si disjunctivæ explicationem excipias: *Quòd si quis à Metropolitanò latur, apud Primatem Diæceseos aut apud Constantinopolitanam sedem judicetur.* Sed ut vim hujus difficultatis faciliùs assequamur, observandum est hos duos canones fuisse decretos ante constitutionem patriarchatus Constantinopolitani, & antè quàm Pontica & Asiana Diæceses ei subicerentur. Id autem non contigit nisi in actione ultima Concilij, quòd Legati apostolicæ sedis ei novitati intercessissent. At canones I X. & X V I I. qui sedi Constantinopolitanæ tribuunt auctoritatem judicandi Metropolitanos, nullo refragante decreti sunt, extantque in collectione Dionysij. sed XXV I I. canon, cui contradicium est à Legatis, in ea omisus est. Interpretes Græci Zonaras & Balsamo non agnoverunt istam difficultatem. Quapropter non excurrunt ultra interpretationem quæ statim occurrit, eo nempe canone tributam unicuique Exarcho potestatem judicandi Metropolitanos qui ad ejus Concilium aut Diæcesim pertinent, exempli causa, sedi Constantinopolitanæ tribui jus judicandi Metropolitanos ad Concilium Constantinopolitanum pertinentes. Superest igitur ut intelligamus quinam Metropolitanus ei subiecti essent antequàm Diæceses Asiana & Pontica ad ejus Diæcesim patriarchalem accessissent. Non me latet ei competitivisse jus præsidendi synodo generali Thraciæ; quòd sedes Constantinopolitana, quæ erat in provincia Europa una ex provinciis Thraciæ, ad honorem secundæ sedis evecta esset. Sed ne quid dissimulem, magnificum prorsus est quod ex ipsis verbis canonis colligitur. Nam sedi Constantinopolitanæ, quæ certam Diæcesim patriarchalem nullam habebat, tametsi prærogativam Patriarcharum obtineret, jus tribuunt judicandi Metropolitanos totius Orientis; atque id quidem non post appellationem à

judiciis reliquorum Patriarcharum, ut præcavit Hincmaro, sed præveniendum Patriarchas, ad arbitrium conquerentium. Patriarcha verò Constantinopolitanus causas illas judicabat in Concilio extraordinario, quæ de re nos alibi accuratè disseruimus. Ceterum Græca collectio canonum, quæ canone primo Concilij Chalcedonensis firmata est, quæque Latine versa est à Dionysio Exiguò, non complectebatur canones Sardicenses, neque etiam Africanos, quos à se collectioni Græcæ additos fatetur Dionysius. Hæc sunt ejus verba in epistola ad Stephanum Episcopum: *Tum Concilij Chalcedonensis decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus. Ne quid præterea notitiæ vestra credat velle subtrahere, statuta quoque Sardicenses Concilij atque Africani, quæ Latine sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta.*

X. Distinctionem à Concilio Chalcedonensi introductam amplexus est Imp. Justinianus, qui illam in Novella constitutione CXXI I. cap. XX I I. itémque in CXXXV I I. confirmavit. Iubet autem conceptis verbis ut Episcoporum causas judicent Metropolitanus & synodus provinciæ; in casu verò appellationis, Patriarcha uniuscujusque Diæceseos. Eidem tribuitur prima cognitio causarum eorum Metropolitanorum qui ad patriarchatum ejus spectant, interdicta prorsus appellatione à judicio Patriarcharum: *Nullò iis quæ ab eo confisuntur valente resistere, οὐδενὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ τῶν ἐπίσκοπων ἀρχιερω δυνάμεθον.* Græci semper eo jure usi sunt; ut colligitur ex titulo I X. Nomocanonis Photij, & ex Zonara & Balsamone in commentariis ad hos canones.

XI. Ex his autem quæ huc usque diximus constat canones Sardicenses, qui Pontifici Romano tribuunt potestatem decernendi revisionem in gratiam Episcoporum depositorum, nondum receptos fuisse in Oriente, neque à Concilio Constantinopolitano, nec à Chalcedonensi, nec etiam ab Imperatore Justiniano; cùm manifestum sit Patriarcham uniuscujusque Diæceseos solitum judicare de his depositionibus definitivo decreto, æquè ac de ceteris omnibus causis quæ ad disciplinam pertinebant. At tamen synodus in Trullo, quæ anno sexcentesimo nonagesimo secundo congregata est Constantinopoli, in sua collectione describi jussit canones Sardicenses, & inter hos etiam illos tres qui ad Episcopi Romani auctoritatem pertinent. Verùm non ea fuit hujus synodi mens ut propterea jurisdictioni Episcopi Romani submittere voluerit appellationes Episcoporum, cùm in eadem collectione

Vide suprà lib. 3.
cap. 5. §. 4.

Hincmaro in
Opus. c. 11.

fectione extent canones secundæ synodi Oecumenicæ, atque item quarta, quæ unicuique Patriarchæ supremum harum causarum iudicium commiserunt. Nihil ergo aliud voluit Trullana synodus quam ostendere quænam auctoritas Pontifici Romano competat in suo patriarchatu, cujus limitibus circumferribit potestatem ei quæsitam in canonicis Sardicenisibus, tum etiam ut ostendat eam auctoritatem illi tributam esse, non à Concilio Nicæno, sed à Sardicensi. Ea namque est observatio Zonaræ ad canonem quintum Sardicensem: *Neque igitur hic canon à Nicæna synodo editus fuit, neque ad ipsum (id est, Romanum Pontificem) provocaciones ab omnibus Episcopis, sed ab iis tantummodo qui eidem subjecti erant, dari oportere decernit.* *Ἐτε δὲ τῶν ἐν Νύκτῃ συνόδου ἕτερον ἔχει, ἃ τε πῶτος ἁγίου Καλλίστου τῆς ἑπισκοπίας ἀνατίθοναι αὐτῷ, ἀπὸ τῆς ἑσπερίας ἐστίν.*

XII. Verum licet ea Græcis mens esset ut effectus canonum Sardicensium egredi Occidentem non possent, Pontifices tamen Romani contendebant eos obtinere debere in universa Ecclesia; ut constat ex epistola Papæ Leonis primi inferius laudata, & ex communitorio Gelasij Papæ ad Faustum, cujus verba necessariò intelligenda sunt de canonicis Sardicenisibus: *Ipsi sunt canones, inquit Gelasius, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis examen deferri voluerunt, ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeari iudicium, nec de ejus unquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta sequenda mandarunt.*

CAPVT VI.
Synopsis.

I. Concilia orientalia poterant tantum decernere de causis disciplina, ad procurandam executionem canonum. Causas autem fidei vel regulas generales Ecclesiæ universa tractare non poterant absque interven- tu auctoritatis Episcopi Romani.

II. Hunc Romani Episcopi primatum agnoscebant orientales. Nihil in causis fidei aut de regulis generalibus definiri poterat absque ejus sententia. Socrates explicatus.

III. Hæc explicari debere visum est, ne quis existimet rematam fuisse in superioribus capitibus Romani Pontificis auctoritatem. Episcopi orientales, qui Romanam sedem appellarunt, exagitati fuerant propter causam fidei. Quo casu poterant apostolicam sedem appellare.

IV. Eustathius Episcopus Sebastenus depositus ab Arrianis, literas à Liberio Papa obtinuit, quarum

Tom. II,

auctoritate restitutus est in sedem suam. De fide agebatur. Quare magni ponderis fuit epistola illa Libery. V. Eutyches non appellavit ad salum Pontificem Romanum. Appellavit enim synodis Romanam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, & Thessalonicensem. Appellatio facta ad Patriarchas, censetur etiam facta ad eorum synodos. Cardinalis Perronius refutatus.

I. AUCTORITAS itaque Concilio- rum orientalium his limitibus circumscribi debet ut decernere tantum poterint de administrationibus & gubernationibus provinciarum, ut loquuntur canones, id est, de controversiis quæ incidunt in executione canonum de disciplina ecclesiastica latorum. Nam quoad causas quæ ad fidem spectant aut regulas generales Ecclesiæ universæ, certum est eas definiri non potuisse absque interventu auctoritatis Episcopi Romani. Quoniam cum cathedra Petri ea sit ex qua unitas sacerdotalis exorta est, ut loquitur Cyprianus, par erat ut reliquæ Ecclesiæ necessitate communionis unirentur cum Ecclesiâ Romana, eamque colerent tanquam caput & centrum unitatis, ut verbis Optati utamur. Constituto namque capite in Ecclesia, quemadmodum in collegio apostolico fuerat constitutum, sublata erant occasiones schismatum & hæreseon, ut observavit Hieronymus: quoniam ea ratione constitutus erat thronus qui radix & origo erat communionis omnium Episcoporum Ecclesiæ Dei, unde in omnes venerande communionis jura dimanant, ut aiebat Concilium Aquileiense generale sub Ambrosio. Huic enim sedi omnes Christiani adhærebant inter factiones & diffidia aliarum Ecclesiarum, exemplo Hieronymi, qui in trium Patriarcharum schismate, quo Antiochena Ecclesia laborabat, ad Damasum scribens, ait: *Beatitudini tue, id est, cathedra Petri, communionem conficior.* Hunc Romani Pontificis primatum agnoscebant orientales; ut constat ex epistola synodica Concilij Chalcedonenis ad Leonem Papam, in qua eum disertis verbis vocant caput universalis Ecclesiæ. At ex primatu illo jus quoddam eximium sequebatur, quod Romano Pontifici competeat, absque cujus interventu non licebat causas fidei definire nec generales regulas condere pro Ecclesia universa. Hic enim sensus est ejus legis ecclesiasticæ cujus mentionem facit Socrates, quàmque Iulius allegabat adversus orientales, nimirum Ecclesiâ non posse canonizari absque sententia Episcopi Romani, id est, novas regulas, & canones generales, à quibus aliquid introduceretur adversus vetustam consuetudinem, decerni non posse quin Romanus Pontifex deliberationi in-

Vide supra lib. 1.
c. 2.

Vide supra lib. 6.
cap. 10. §. 2. in
margine.

Vide supra lib. 1.
cap. 11. §. 1. & 12.
Additione.

§f

terveniat aut per se aut per Legatos. Huic legi magis obnoxia erant definitiones in materia fidei. Oriens itaque nullam unquam haeresim damnavit quin statim decretum ad apostolicam sedem missum sit & in reliquas provincias. Sic damnationes in synodis occidentalibus decretae ad synodos Orientis mittebantur, ut adnotat sanctus Hilarius; ea videlicet mente, ut causae communes, cujusmodi erat materia fidei, tractarentur ex communi omnium consensu. Sed magnificentum erat pro Romana sede quod cum ipsa prima esset, ubi florebat principatus apostolicae sedis; ut cum Augustino loquar, ejus auctoritas juncta synodis occidentalibus magni momenti erat ad commendandam damnationem haereticorum & anathemata adversus eos decreta, quae facilius ob hoc ipsum executioni mandabantur, cujus moris clara documenta extant in actis Conciliorum Ephesini & Chalcedonensis aliorumque posteriorum.

III. Necessarium autem visum est haec per transennam adnotare, ut si qua forte suspicio in quorundam animis suborta esset adversus ea quae superius dicta sunt, quasi illa convellerent reverentiam quae sedi apostolicae deberetur, iis scrupulus omnis eximatur; tum etiam ut hinc occasionem peteremus haec agendi de quorundam orientalium Episcoporum in synodis suis depositorum appellationibus ad sedem Romanam. Constat enim Episcopis illis irrogatas esse injurias ob causam fidei. Quoniam verò conservatio verae religionis adversus haereses praecipue spectabat ad sedem apostolicam urbis Romae, hinc factum ut quoties Episcopi illi literas Episcopi Romani in Orientem deferrent, in quibus contineretur eos in communionem fuisse receptos, sedibus suis restituerentur ab Episcopis catholicis, cujus rei extant exempla valde illustria. Non loquor de Athanasio aliisque Orientis Episcopis, quorum supra mentionem feci, quoniam causa eorum examinata fuit tanquam ad disciplinam pertineret; tamen fatendum est habitam quoque fuisse ab occidentalibus rationem oppressivam quam Episcopi illi patiebantur ob causam fidei. De Eustathio Sebasteno Episcopo loquor, Flaviano, & Theodoro.

IV. Sebastenus ille depositus fuit ab Arrianis in Concilio Melitino, quae civitas est Armeniae inferioris. Dein catholici Orientis Episcopi Lampfacum convenerunt anno cccxlv. ibique synodum celebrarunt, cui Eustathius interfuit. Quin etiam cum nonnullis Episcopis in Occidentem missus est cum formulis fidei quae decretae erant pro restitutione verae fidei adversus perturbatio-

nem quam Constantij Imperatoris auctoritas invexerat. Receptus itaque est in communionem ab Episcopo Romano & occidentalibus; literasque à Liberio Pontifice obtinuit, quarum auctoritate restitueretur in sedem suam. Cum autem Cappadociam remeasset, literas illas obtulit synodo Diocesae Ponticae, quae apud Tyanam habebatur, ad quam synodum pertinebat provincia Armenia secunda; à qua synodo redditus est Ecclesiae Sebastena. Restitutionem illam auctoritate literarum Episcopi Romani factam fuisse testatur sanctus Basilius in epistola lxxiv. quae data est ad Episcopos occidentales. Certum quidem est Eustathij depositionem irritam & nullam fuisse, eò quod ab haereticis facta esset, tum etiam ita sensisse synodum Lampfacenam, quae, spreto judicio illo, Eustathium in suam communionem recepit, & synodo interesse consensit, ac praeterea in Occidentem miserat legatione functurum pro synodo Lampfacena. Quia tamen suspicio adversus eum orta erat in causa fidei, magni ponderis ad confirmandam executionem rerum decretarum fuit epistola illa Liberij & jussio ejus pro restituendo Eustathio data post judicium synodorum Orientis & Occidentis. Ob hoc igitur synodus Tyanensis, cujus judicio suberat Eustathius in causa disciplinae, eum in superhabitis suspicionibus de fide recepit in vim decreti pontificij, tamen si ignoraret quibus conditionibus eum Liberius recepisset in suam communionem. Haec sunt verba Basilij ex eadem epistola lxxiv. *Quae verò sint illi à beatissimo Episcopo Liberio proposita, & ad quae consenserit, nobis clare est; nisi quod epistolam attulit, per quam restitueretur. Eam ubi Tyanensi synodo exhibuit, in suum locum restitutus est.*

V. Locum inter appellationes ad Episcopum Romanum non tribuo ei quae sub nomine Eutychetis Archimandritae circumfertur post damnationem ejus à Flaviano Episcopo Constantinopolitano peractam; tamen ea vulgò obrudatur, quoties controversiae de causis religionis agitantur. Nolim tamen negare quin Pontificem Romanum appellaverit; sed tamen contendo non ad solum Romanum Pontificem provocasse. Exemplum hoc variis in locis Replicae suae laudat illustrissimus Cardinalis Perronius, & appellationem illam Eutychetis probare se putat auctoritate epistolae sancti Leonis ad Flavianum. Air enim Leo se libellum Eutychetis recepisse; in quo continebatur eum evocatum sui praesentiam non denegasse, adeo ut in ipso judicio libellam appellationis se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum; qua ratione compulsus sit ut contestatorios libellos in urbe Constantinopolitana

proponeret. Verum quia appellatio illa non dicitur facta esse ad apostolicam sedem, ut probationem impleat Perronius, addit auctoritatem Flaviani Leoni respondentis, cujus hæc sunt verba: *Quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallacia & calliditate, dicens iudicij tempore libellos se dedisse appellationis nobis & hic convenienti sancto Concilio, & appellasse vestram sanctitatem. quod nequissimum factum est. Sed ex verbis illis colligi non potest appellatas non fuisse reliquas sedes. Sanè dissimulanda non est veritas. Appellavit enim Eutyches synodos Romanam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, & Thessalonicensem, sed clanculum, & in aurem Patricij Florentij, post iudicium factum, & post solutam synodum. Vnde colliguntur duæ egregie regulæ. Prima, causam fidei, cum communis sit & generalis, iudicandam esse à synodis Ecclesiæ universæ, præcipuè verò à Romana, quæ omnium prima est, tum depositionem hæretici, quæ sequitur ex decisione fidei, definitivo decreto iudicandam esse ab omnibus, si nova sit hæresis, neque hæcenus damnata fuerit ab Ecclesia. Secunda verò regulæ hæc est, appellationes factas ad Patriarchas, censeri etiam factas ad eorum synodos; ut constat ex formula appellationis Eutychetis. Non appellavit autem ad synodos Orientis, quòd Patriarcha Antiochenus subscripsisset sententiæ Flaviani, & quòd plures Metropolitanæ Dioceseon Asianæ, Ponticæ, & Thracicæ adessent in Concilio Constantinopolitano. Ea verò quæ huc usque dicta sunt de appellatione Eutychetis, desumpta sunt ex actis Concilij Constantinopolitani habiti iussu Imperatoris Theodosij post damnationem Eutychetis ad convincendas falsitates quas hæreticus ille contendeat admisas esse in actis superioris Concilij. Inter ceteras querelas, Constantinus monachus, Eutychetis procurator, dixit eum, cum sententia depositionis legeretur, provocasse ad synodos Romanam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, & Thessalonicensem, verum ejus appellationem actis non esse insertam. Hæc sunt enim Constantini verba in actis hujus secundi Concilij Constantinopolitani, quæ referuntur in actione prima Concilij Chalcedonensis: *ἀνεγνωσθημὲν τὴν κατηγορίαν ἐπεπελάσασθαι τῷ ἁγίῳ συνόδῳ τοῦ ἀγιοτάτου Ἐπισκόπου Ρώμης, ἔξ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἱεροσολύμων, ἔξ Ἐσσηλονίων.* Tum verò Patricius Florentius dixit Eutychetem, post solutam synodum, sibi in aurem dixisse provocare se ad synodum Romanam, Ægyptiacam, & Hierosolymitanam, deque ea provocatione commonefa-*

Tom. II.

ctum à se esse Flavianum. Nullam synodi Thessalonicensis mentionem facit, quòd ea Diocelisi subesset tum temporis patriarchatui Occidentis. Hæc sunt verba Florentij in eisdem actis: *Διαλαθείσθαι τὸ σινόδου, εἰπε πέσωσ ἔμοι, Ἐπισκόπος τῶν Ρώμης, ἔξ τῶν Ἀγίων, ἔξ τῶν Ἱεροσολύμων συνόδων.*

CAPVT VII.

Synopsis.

I. Flavianus Episcopus Constantinopolitanus depositus in synodo Ephesina sub Dioscuro. Cum Dioscorus sententiam promeret, recusatus est à Flaviano. Notata Perronij hallucinatio, qui tunc appellatum à Dioscuro fuisse putat conceptis verbis. Recusatio fiebat per modum appellationis, etiam post sententiam definitivam. Appellavit deinde, & quidem ad solum Pontificem Romanum. Ceteri enim Patriarchæ aderant in Concilio.

II. Flavianus appellavit ad Summum Pontificem, libello contestatorio oblato Legatis eius. Valentinianus Imp. ait causam de integro iudicandam esse à Summo Pontifice, quòd de causa fidei ageretur, & quòd Flavianus ad eum provocasset secundum solennitatem Conciliorum.

III. Censet tamen idem Valentinianus eam causam in synodo Oecumenica iudicandam esse à Summo Pontifice, adhibitis suffragiis Episcoporum ex universo orbe.

IV. Hanc aliter sensit ipse Leo, ac Romana synodus. Sed tamen intra Italiam convocari Concilium postulans à Theodosio.

V. Causa enim Flaviani connexa erat quæstioni fidei, ut docet idem Leo. Et Valentinianus ait Flaviani depositionem processisse ex quæstione fidei. Videbat enim non aliter revisioni consensuros orientales quàm si fidei negotium retrahendum esse diceretur.

VI. Hoc etiam intellexit Leo. Itaque canones Sardicenses laudavit, sub titulo tamen synodi Nicænæ. Emendatus canon quartus Sardicensis, qui gravi mendolo laborat.

VII. Quid significet Valentinianus, cum ait Flavianum appellasse Pontificem Romanum secundum solennitatem Conciliorum. Rejctæ Cardinalis Perronij conjectura. Indicat eum appellasse per libellum, non autem viva voce, aut in aurem, ut Eutycheti contigerat.

I. **V**ENIENDUM nunc ad appellationes Flaviani & Theodoretii, quæ magni momenti sunt. Damnatus ob novam hæresim Eutyches à Flaviano, impetravit ab Imperatore Theodosio ut Concilium generale apud Ephesum haberetur, cui Dioscorus Episcopus Alexandrinus præficeret. In eo autem minis actum est apud Episcopos, ut se accommodare cogerentur ad desiderium Dioscori. Itaque Eutychete restituto, Flavianus depositus est in hac synodo: quæ vulgò secunda Ephesina dicitur, interdum verò synodus Ephesina sub Dioscuro, aliquando prædatoria syno-

Sf ij

dus, & latrocinium Ephesinum. Sed cum
 Dioscorus, qui primo loco censetur, sen-
 tentiam promeret qua deponendum esse
 Flavianum pronuntiabat, iste Dioscorus
 recusavit, Græco verbo utens, *Ἐπιτρούχη*
αἰ. Legati verò Summi Pontificis huic sen-
 tentiæ intercesserunt, Latino verbo usi,
Contradicitur. Illustrissimus Cardinalis Per-
 ronius adhaerens antiquæ versionis hujus
 Concilij, existimat his omnino verbis Græ-
 cis significari *Appello à re*. Vnde occasionem
 sumit suspicandi corrupta esse acta isthæc,
 quòd verbis tantum generalibus concepta
 sit hæc appellatio, nec ad Papam fiat diser-
 tis verbis. Verum necessarium non est ad
 hæc extrema deveniri: quia, ut dixi, verba
 Flaviani, desumpta videlicet ex formula ju-
 ris, nihil aliud significant quàm recusari à se
 Dioscorum. Quoniam verò per illas tempe-
 states recusatio fiebat per modum appella-
 tionis, etiam post sententiam definitivam,
 non autem eo modo qui introductus dein
 fuit à Iustiniano, hinc factum ut Flavia-
 nus, Dioscorum recusans, ab eo quidem
 per consequentiam appellaverit, non tamen
 conceptis verbis. Nam post habitum
 tandem Concilium libellum appellationis
 tradidit Legatis Summi Pontificis, sic ta-
 men ut ad solum Pontificem Romanum
 provocaverit. Necessitate autem coactus
 fuit ita agere, eò quòd reliqui Patriarchæ
 adessent in Concilio, solusque Romanus
 deesset, cujus sententia ob hoc ipsum inte-
 gra erat, tum quòd Legati publicè contra-
 dixissent depositioni Flaviani, tum etiam
 quòd epistola Leonis in causa fidei lecta
 non fuisset in synodo, tamen Legati id fre-
 quenter petiissent, & decretum ter fuisset
 à Dioscoro, qui tamen executionis hujus
 decreti curam omnem abjecit. Hujus dein
 repulsæ pœnas luit, cum ob hanc ipsam
 causam depositus est in Concilio Chalce-
 donensi.

II. Flavianum verò ad Leonem Papam
 provocasse, tradito Legatis libello appella-
 tionis, manifestè probatur ex epistola Im-
 peratoris Valentiniani ad Theodosium, ex
 qua præterea colliguntur duo capita magni
 momenti, tum quoad auctoritatem Summi
 Pontificis, tum etiam quoad disciplinam
 illius ævi. Iam enim supra observavimus in
 capite sexto hujus libri definitiones fidei
 non potuisse decerni absque sententia Pon-
 tificis Romani. Dioscorus autem in Conci-
 lio Ephesino impedivit ne Leonis epistola
 legeretur, & per consequentiam impedivit
 ne sententia Leonis adversus hæresim Euy-
 tcheris publicaretur. Vnde concludit Va-
 lentinianus non obstare synodum Ephesi-

nam quin necesse sit ut causa deintegro ju-
 dicetur à Summo Pontifice, etiam quoad
 depositionem Flaviani; quòd de causa fi-
 dei ageretur, & quòd Flavianus ad eum
 provocasset juxta solennitatem Concilio-
 rum. Hæc sunt verba Valentiniani ad
 Theodosium scribentis: *Quam* (id est, fi-
 dem) *nos à nostris majoribus traditam debemus*
*cum omni competenti devotione defendere, & dig-
 nitatem propria venerationis beato Petro Apo-
 stolo intemeratam & in nostris temporibus con-
 servare: quatenus beatissimus Romana civitatis*
*Episcopus, cui principatum sacerdotij super om-
 nes antiquitas contulit, locum habeat & faculta-
 tem de fide & sacerdotibus judicare. Hujus enim*
rei gratia, secundum solennitatem Conciliorum,
*& Constantinopolitanus Episcopus eum per libel-
 los appellavit, propter contentionem que orta est*
de fide.

III. Verum quemadmodum necessitas
 interventionis Summi Pontificis luculenter
 probatur auctoritate hujus epistolæ, sic ex
 iis quæ sequuntur (quem tamen locum lau-
 dare non consueverunt ij qui de contro-
 versis scribunt) manifestè patet necessa-
 rium prorsus fuisse ut quæstio illa fidei à
 Summo Pontifice judicaretur in Concilio
 Oecumenico, adhibitis suffragiis Episco-
 porum ex universo orbe. Ait enim Valenti-
 nianus: *Huic itaque postulanti* (id est, Leoni)
*& conjuranti salutem nostram communem an-
 nuere non negavi, quatenus ad tuam mansuetu-
 dinem petitionem meam ingererem, ut prædictus*
Sacerdos congregatis ex omni orbe etiam reliquis
*Sacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio sub-
 moto, à principio omnem causam que vertitur,*
*solicite probatione cognoscens, sententiam fer-
 rat quam fides & ratio vere divinitatis expo-
 stulat.*

IV. Haudaliter sensit ipse Leo, ac Ro-
 mana synodus. Constat quippe eos causam
 fidei, aut Flaviani, quæ cohærebat quæ-
 stioni fidei in Concilio Ephesino pessum-
 data, non alibi judicandam censuisse quam
 in Concilio Oecumenico ex Episcopis
 Orientis & Occidentis conflato, quod ta-
 men intra Italiam convocari à Theodosio
 cupiebant. Quod liquidò patet ex epistola
 Leonis & synodi Romanæ, descripta in
 parte prima Concilij Chalcedonensis. *Cui*
*sacramento, inquit, id est, veræ dignita-
 tis & veræ humanitatis in Christo, quia im-
 piè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes*
*partium nostrarum Ecclesie, omnes mansuetudi-
 ni vestra cum gemitibus & lacrymis supplicant*
Sacerdotes, ut quia & nostri fideliter reclamant,
*& eisdem libellum appellationis Flaviani Epif-
 copus dedit, generalem synodum jubeat intra*
Italiam celebrari, que omnes offensiones ita aut

L. ult. C. de sen-
 tentiis l. 16. & 18.
 C. de judiciis.

Epist. Valen-
 tian. ad
 Theod. l. 1.

part. 1.
 Concil. Chalced.

repellat aut mitiget ne aliquid ultra sit vel in fide dubium vel in caritate divisum, convenientibus utique orientalium provinciarum Episcopis.

V. Sed Leonem ea de causa voluisse Flaviani negotium in Concilio generali tractare, quod quaestioni fidei connexum esset, docent verba haec ex eadem epistola: *Talemque ab ipso, id est, Dioscuro, prolaram esse sententiam, ut dum homo unus, id est, Flavianus, imperitur, in omnem Ecclesiam servetur. Quod nosti ab apostolica sede directi adeo impium & catholicae fidei esse contrarium viderunt ut ad consentiendum nulla potuerint opprobriatione compelli.* Ob hoc ipsum Valentinianus Imperator in laudata superius epistola ait depositionem Flaviani processisse ex quaestione fidei, intelligens videlicet orientales, si ratio haec abesset, non concessuros appellatori Flaviani, neque causae ejus revisioni consensuros.

VI. At Leo agnoscens quanta vis esset hujus rationis, epistolae suae inseruit canonem Sardicensem, ut ostenderet aequum esse post appellationem Flaviani ut nova synodus Romae haberetur, nihilque interrim innovaretur. Canones enim Sardicenses ab annis plus minus triginta in Occidente recepti erant, laudati à Zozimo tanquam à synodo Nicæna petiti. Cujus vestigiis inharens Leo, illos ex eadem synodo laudat: *Quam autem post appellationem interpositam, inquit, hoc necessario postuletur, canonum Nicæa habitorum decreta restantur, quae à totius mundi sunt Sacerdotibus constituta, quaeque subter annexa sunt.* Exemplar hujus canonis extat in calce hujus epistolae, non quidem inter epistolas Leonis, sed in calce versionis Graecae quae extat in actis Concilij Chalcedonensis; ubi quoque descriptus est canon quartus Sardicensis, paraphrasticè tamen, & corruptus à librario. Et corruptio nem quidem jam alij deprehenderunt. Nemo tamen haecenus ei medicinam adhibere tentavit. Perturbatus est autem sensus canonis in his praecipue verbis: *Και διευκαρίετο εν πόλει της χειρὸν κωνσταντινου περὶ παραγωγματος.* Anxij sunt eruditi in investigando sensu horum verborum, *εν πόλει της χειρὸν*, quae nihil significant. Ego verò existimo legendum esse *εν πόλει της Ρωμης*: quae verba cum per abbreviationem scripta essent, erroris occasionem praebuerunt. Atque secundum hanc emendationem sic verti debet hic locus: *Et protestatus sit in urbe Roma negotium esse peragendum.* quod probatur ex ultimis verbis exemplaris hujus canonis, quae sic habent: *ει μη τὸ ἐκ της ἐκείσε κειμένων δόξανται ἡ ὅρον.* Canon autem Sardicensis quartus jubet ne quis in locum Episcopi de-

positi substituat *priusquam Romanus Episcopus sententiam tulerit.* Itaque necessarium est ut in eo exemplari voces *κείσε* & *ἐκείσε*, id est, *judices qui sunt ibi*, significant Romanos: quos tamen cum significare non possint nisi ratione habita verborum quae praecesserunt, necessaria est emendatio quam proposuimus, *εν πόλει της Ρωμης*.

VII. Quæri potest quid intellexerit Imperator Valentinianus, dum scriberet Flavianum scripto appellasse Pontificem Romanum secundum morem Conciliorum. Illustrissimus Cardinalis Perronius hunc esse eorum verborum sensum putat, eam nimirum fuisse synodorum consuetudinem, ut appellationes ad Summum Pontificem; ac statim eam consuetudinem arcessit à canonibus Sardicensibus. Verum verba ipsa aperte repugnant huic interpretationi. Nam cum, ut docet Concilium Africanum, *quædam canone consent, & quædam consuetudine*, planum est Valentinianum, cum Flaviani facinus tribuit consuetudini, ejus originem non perere à canonibus Sardicensibus. Præterea non loquitur in singulari, hanc esse consuetudinem Concilij, sed Conciliorum in plurali, quod coërceri non potest ad solum Sardicense Concilium. Verum itaque sensum indicat vetus versio Concilij Chalcedonensis, quae habet: *Secundum solennitatem Conciliorum eum per libellos appellavit.* Verba enim illa, *secundum solennitatem Conciliorum*, respondent Graecis illis, *ἐν τῶν ἐκείσε συνόδων.* Significant autem Flavianum appellasse, non solum viva voce, & in aures, ut acciderat Eutycheti, sed *per libellum*, hoc est, scripto, *secundum solennitatem Conciliorum*, id est, Conciliorum provincialium, à quibus ad synodos superiores appellabatur *per libellum*, id est, libellum appellatorium. Tamen enim juxta leges liceat appellare viva voce *inter acta*, aut etiam scripto, libello videlicet appellatorio, in quo continebantur nomina ejus qui appellabat, tum etiam alterius partis, & sententia à qua appellabatur, nihilominus secundum morem Conciliorum appellatio fieri debebat *servatis scripturae solennibus*; quemadmodum docet hic locus, qui prorsus singularis est; retinuitque in contextu Graeco vocabulum istud Latinum, *Libellus*, quod appellationibus proprium est.

Epist. Valent. ad Theodot. part. 1. Conc. Chalced. c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Vide supra cap. 6. §. 5.

L. 1. & s. ff. de appellat.

CAPVT VIII.

Synopsis.

I. Dioscori savitia affixit etiam Theodoretum Sc ij

Episcopum Cyrensem : qui non fuit depositus in secunda synodo Ephesina, ut visum Baronio & Perronio.

II. Damnatus fuit in Concilio Ephesino primo, quod Nestorio favere videretur. Dejectus autem fuit invocatus & inauditus in secundo, in consequentiam sententia à primo lata.

III. Oppressus Theodoretus Leonem Papam appellavit; à quo receptus est in communionem, atque ea ratione episcopatum suum recepit. Admissus dein ad synodum Chalcedontensem, gravis controversia occasio fuit; quam ut sedarent Iudices, dixerunt eum venisse tantum ut accusatorem. Absoluta ergo non fuit restitutio Theodoreti.

IV. Restitutio hæc integra fuit postquam iudicio synodi & Imperatoris comprobata fuit, post anathema Nestorio dictum à Theodoro.

V. Leo ipse agnoscit definitivum decretum de restitutione Theodoreti debere fieri in synodo.

VI. Agitur de collectione canonum à Theodoro concinnata, in qua additi sunt canones Sardicenses. Aberravit illi à collectione quam Concilium Chalcedonense probavit.

I. DIOSCORI sævitia afflixit etiam Theodoretum Episcopum Cyri in patriarchatu Antiocheno; adeo ut coactus fuerit sedis apostolicæ auctoritatem implorare, ut Ecclesiæ suæ restitueretur. Existimant Cardinales Baronius & Perronius Theodoretum à Dioscoro depositum esse in Concilio secundo Ephesino. Sed acta hujus Concilij probant institutam in eo accusationem non fuisse adversus Theodoretum, sententiam verò latam esse solum adversus Flavianum & Eusebium Episcopum Doriæ, Eutychetis accusatorem. Sanè Leo solius depositionis Flaviani meminit in suis epistolis. Itaque, ut ego quidem existimo, res suprâ repetenda est.

II. Theodoretus unâ cum Ioanne Episcopo Antiocheno damnatus fuerat in Concilio primo Ephesino, eò quod scripsisset adversus anathematismos Cyrilli & synodi Alexandrinæ, atque ideo videretur favere Nestorio. Ac licet concordia rediisset Ecclesiis Alexandria & Antiochiæ, restitutaque esset earum communio, Ægyptij tamen ferre non poterant Theodoretum. Vnde factum ut Imperator Theodosius, cum convocaret secundam synodum Ephesinam, scriperit ad Dioscorum nolle se ut Theodoretus ad eam accedat, nisi ita prius decreverit universa synodus. Quoniam verò deinceps intellexerat futurum fortassis ut quamplures Episcopi optarent heic adesse Theodoretum, à quo alienatum se esse ait Princeps quòd in causa fidei scripsisset nonnulla Cyrillo contraria, altera epistola Dioscoro Alexandrino, Juvenali Hierosolymitano, & Thalassio Casareensi maximam tribuit auctoritatem in causa Theodoreti & aliis quæ spectant ad cogni-

tionem synodi. Dioscorus, qui tam illustri potestate ornatus erat, Theodoretum non judicavit in Concilio. Vocandus enim erat ipse, & causa ejus examinanda; cum tamen contraria prorsus cura Dioscoro sederit, nimirumne Theodoretus accerferetur. Itaque Dioscorus eum habens pro damnato in prima synodo Ephesina, tanquam hæreseos Nestorij fautorem, declaravit coram synodo curaturum se ut Ephesini canones adversus illum custodiantur, eumque velut Nestorianum ab Ecclesia sua expulit. Huc enim alludunt Ægyptij in Concilio Chalcedonensi. *Cyrillum* inquit, *eicimus, si Theodoretum acceperimus. Canones istum ejecerunt.* Vnde constat verba hæc eorundem Ægyptiorum, *coram universa synodo damnatus est,* significare eum fuisse damnatum omnis iudiciorum solennibus, in consequentiam sententiæ Concilij primi Ephesini.

III. Oppressus Theodoretus, Leonem Papam appellavit. Appellatio autem ejus extat difertis verbis in epistola quam scripsit ad Leonem, itemque in epistola ad Renatum Diaconum: in quibus explicat fidem suam, ostenditque se non esse Nestorianum. Eum itaque Leo recepit in suam communionem, ut ait Paschasius Legatus in actione prima Concilij Chalcedonensis, atque ea ratione episcopatum illi suum restituit. Eum porrò in actione prima Concilij interesse jusserunt Iudices imperiales, ob eam videlicet causam, ut ipsi inquit, quòd sanctissimus Archiepiscopus Leo ei episcopatum suum reddidisset, & quòd divinissimus & piissimus Imperator præcepisset eum adesse in Concilio. Attamen quoniam Ægyptij, Palæstini, & Illyriciani gravissimos tumultus excitabant adversus susceptionem Theodoreti, contrâ Orientalium, Thracicorum, Ponticorum, & Asianorum studiis idem attollebatur, Iudices in his angustiis constituti eò confugere coacti sunt ut dicerent Theodoretum, tamen si locum suum recepisset auctoritate Leonis, venisse tamen ut accusatorem tantum, injurias suas ulturum, & expurgaturum si quid adversus eum proponeretur. nam uniuscujusque partis jus integrum esse. Vnde colligere licet absolutam non fuisse restitutionem Theodoreti, sed interim tantum valituram donec quæstio principalis, ex qua profecta erat ejus depositio, retractata fuisset. quod factum est in Concilio Chalcedonensi.

IV. Hic modus agendi repugnat aliquatenus canonibus Sardicensibus; quibus appellatio quidem ab Episcopum Romanum conceditur, non tamen restitutio ante

Ad. i. Cod.
Causa 1010
& 1011
ad. i. 1010
ad. i. 1011
Ad.

quæstio
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500
1501
1502
1503
1504
1505
1506
1507
1508
1509
1510
1511
1512
1513
1514
1515
1516
1517
1518
1519
1520
1521
1522
1523
1524
1525
1526
1527
1528
1529
1530
1531
1532
1533
1534
1535
1536
1537
1538
1539
1540
1541
1542
1543
1544
1545
1546
1547
1548
1549
1550
1551
1552
1553
1554
1555
1556
1557
1558
1559
1560
1561
1562
1563
1564
1565
1566
1567
1568
1569
1570
1571
1572
1573
1574
1575
1576
1577
1578
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

judicium. Quare necessaria fuit auctoritas Imperatoris, non solum pro iuvanda executione decreti pontificij, sed etiam ut iure à prædecessoribus suis ad se transmissio propria auctoritate decerneret. Quoniam tamen, ut dixi, restitutio illa nihil detrimenti afferebat quaestioni principali, Concilium in actione octava retrahens causam Theodoretij, ab eo exegit ut conceptis verbis anathema diceret Nestorio & Eutyreti. Ac res eò processit ut parum abfuerit quin is cum ignominia & dedecore pelleretur à synodo, eò quòd cum desideris patrum statim satisfacere debuisset, damnando aperte & uno verbo hæresim Nestorij, orationem orsus est ut fidem suam explicaret. Post emissam itaque à Theodoro fidei professionem, Paschasinus Leonis Papæ Legatus dixit: *Hoc iudicio sanctissima & venerandissima synodus, insuper verò & nostra humilitas, reddi ei Ecclesiam propriam definit; ea tamen conditione, si in fide constans esset. quod omnium Episcoporum suffragiis comprobatum est, & imperiali auctoritate confirmatum à iudicibus: Gloriosissimi Indices dixerunt: Secundum decretum sancti Concilij Theodoretus sanctissimus Episcopus Ecclesiam civitatis Cyri recipiat. Mentionem autem hoc loco faciunt decreti Concilij, quod definitivum erat.*

V. Quare Leo ipse, tamen scribat primam causæ Theodoretij cognitionem ad se pertinere, agnoscit tamen definitivum decretum debere fieri in synodo. Hæc sunt ejus verba in epistola LXXIII. ad Theodoretum, in qua agit de restitutione ejus: *Gloriamur in Domino -- qui nullum nos in fratribus detrimentum habere permisit, sed quæ nostro prius ministerio definitæ, univèrse fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut verè à se prodiiisse ostenderet quod prius à prima omnium sede formatum, totius Christiani orbis iudicium recepisset, ut in hoc quoque capiti membra concordent.*

VI. Sed hoc loco observandum est Theodoretum, qui Romanum Episcopum appellaverat, cupientem patrocinari huic sedi quæ restitutionem suam procuraverat, collectioni canonum à se adornate inseruisse XXI. canones Sardicenses. Extat enim in Bibliotheca regia vetus codex MS. Theodoretij nomine insignitus, quo canonum collectio continetur in quinquaginta Titulos distributa. Constat autem ex canonibus Nicænis, Ancyranis, Neocæsariensis, Sardicenses, Constantinopolitanis, Ephesinis, & XXXVII. Chalcedonensibus; præter canones Basilij & LXXXV. apostolicos. In calce hujus collectionis extat collatio Novellarum Iustiniani, quam Ioannes Scho-

lasticus Patriarcha Constantinopolitanus elaboravit. Sed collectio illa cum privato Theodoretij usui concinnata esset, confirmata non fuit à Concilio Chalcedonensi. Certum quidem est Concilium illud in canone primo tribuisse auctoritatem cuidam canonum collectioni, ex qua nonnulli canones laudantur in actis Concilij. Verùm ea non complectebatur canones Sardicenses; ut constat ex collectione Latina Dionysij Exigui, quæ nihil aliud est quàm versio Græcæ collectionis à Concilio Chalcedonensi approbatæ, quemadmodum observavimus in capite quinto hujus libri.

CAPVT IX.

Synopsis.

I. De appellatione sancti Ioannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani. Eam non iudicavit Summus Pontifex, ut vulgo existimant.

II. Chrysostomus vocatus in ius à Theophilo Episcopo Alexandrino, eum recusavit. Tum provocavit ad Concilium Oecumenicum. Faltione quorundam Episcoporum repellitur ab Arcadio Imperatore, qui primam sententiam jubet mandari executioni. De hoc agendi modo expostulat Chrysostomus apud Innocentium Papam, Venerium Episcopum Mediolanensem, & Chromatium Aquileiensem. Eum in communionem suam recipit Innocentius. Tum ad extinguendum hoc malum necessariam esse ait universalem synodum, qua coacta non est. Tum soluta communio Ecclesiarum.

III. Itaque Chrysostomi appellatio interposita fuit ad Concilium Oecumenicum; & suscepta ab Imperatore, à Summo Pontifice, & ab Episcopis Italis. Censuit Innocentius Papa appellationem & cetera qua interim contingere suspensisse effectum iudicij lati adversus Chrysostomum. Implicata est hæc causa ob precipitem damnationem Chrysostomi factam ante responsum Episcoporum occidentalium.

IV. Schisma duravit donec orientales Chrysostomi nomen reposuerunt in diptychis Ecclesie. Explicatus Damasi locus, qui ait sedem apostolicam, etiam solam, absolvisse Chrysostomum. Tum vulgata persuasio destruitur.

I. **E**XEMPLA appellationum supra alata pertinent ad depositiones ob causam fidei decretas. Sed prætermittendum non est exemplum valde illustre, quod ad solam disciplinam pertinet, editum in magno viro ac sanctissimo Iohanne Chrysostomo Episcopo Constantinopolitano. Vulgò scribitur appellatum ab eo fuisse Innocentium primum Pontificem Romanum, hunc verò cassasse iudicium à synodo orientali latum adversus Chrysostomum. Sed si negotium istud penitiùs introspectiatur, constabit eam in hac causa fuisse Romani Pontificis auctoritatem, ut egressa non fue-

Vide lib. 1. cap. 1. §. 2.

ait modum qui per illas tempestates illi præscriptus erat, sed auctoritatem illum suam totam integram retinuisse; non ita tamen ut appellationem judicaverit tanquam devolutam ad apostolicam sedem, ut vulgò existimant.

Vide supra cap. 1.
p. 11.

I. I. Dicta Chrysofomo dies est à Theophilo Episcopo Alexandrino & triginta Episcopis Ægyptiacis, à quibus vocatus est in jus apud suburbium quoddam urbis Chalcedonensis. Chrysofomus Theophilum recusavit, ob inimicitias capitales; & judicari se ab eo non posse pronuntiavit, quòd iudex esset incompetens. Præceperat enim canon secundus synodi Oecumenicæ secundæ ne Ægyptij Episcopi judicent Thracicos, in quibus erat Constantinopolitanus. Tum provocavit ad Concilium Oecumenicum, expurgaturum asseverans si notitiam criminum & copiam diluendi habuerit. At illi, nulla habita ratione appellationis, sententiam depositionis in eum tulerunt. Dein ab Imperatore Arcadio pellitur, sed biduo post revocatur. In Ecclesiam autem regreditur majori Episcoporum numero stipatus quàm essent illi à quibus fuerat condemnatus. Urget verò celebrationem Concilij, appellationi suæ insistent, quæ suscipitur ab Imperatore, à quo literæ exeunt pro convocatione Concilij. Interim turbulenti aliquot Episcopi, quibus gratia Imperatricis Eudoxiæ præstò erat, pronuntiant restitui non posse Chrysofomum adversus primam depositionem, quòd in Ecclesiam regressus foret in expectata sententia majoris synodi, contempto videlicet canone duodecimo Antiocheno, cui pravam omnino interpretationem adhibent. Dein ab Arcadio Imperatore obtinent ut prima sententia custodiatur, & publica auctoritate mandetur executioni. De hoc agendi modo expostulat Chrysofomus apud Innocentium Papam, Venerium Episcopum Mediolanensem, & Chromatium Aquileiensem; ut scribit Palladius in vita Chrysofomi. Extat autem ejus epistola ad Innocentium: qua Pontificem rogat ut in superhabito iudicio illo, quod omni ex parte irritum est, eum conservet in communione sua & Episcoporum occidentalis, scribatque in orientem hæc iniquè facta non habere robur, sicut neque ex sua natura habent. At Pontifex Chrysofomum recipit in suam communionem. In epistola verò ad clerum & populum Ecclesiæ Constantinopolitanæ data ait indignum & intolerabile prorsus videri facinus illud, dejectum per vim Episcopum, non servato iudicij specimine, & adversus canones. Ad dicit, ad sopiendos talium procellarum mo-

Epist. Ioannis
Chryf. ad Innoc.
& epist. Innoc. ad
clerum C. P.

Syromonita.

tus necessarium sibi videri ut univèrsalis synodus congregetur, quam dudum etiam cogendam esse censuerat. Eam ob rem Honorius Imperator Occidentis fratrem suum Arcadium orat ut orientales Episcopos congregari jubeat apud Thessalonicam, quæ Occidentis urbs erat. Negat Arcadius, Tum occidentalium & orientalium Ecclesiarum communio solvitur & dissociatur, quæ redintegrari non potest, nisi orientales in communionem suam recipiant memoriam sancti Ioannis Chrysofomi, qui interim obierat in exilio.

I. I. I. Ex hac narratione colligitur, non quidem Chrysofomum provocasse ad Summum Pontificem, aut appellationem ejus à Papa judicatam fuisse, sed appellationem ab eo interpositam ad Concilium Oecumenicum, susceptam esse ab Imperatore pro more illius seculi, ei porro appellationi consensisse Papam & Episcopos Italos, qui cura sua id dein egerunt apud Imperatores ut Concilium convocaretur. Sed non eo loci subsistit Innocentius. Censuit enim cum Episcopis Italis appellationem interpositam ante depositionem, ac postea renovatam, & manifestas iudicij hujus nullitates, iudicij effectum suspendisse, communionemque suam subtraxit orientalibus, donec illi sententiæ suæ accederent. Congruit aliquatenus ea historia cum causa Athanasij, imò validior est causa Chrysofomi, ex eo capite, quòd appellatio ejus ad futurum Concilium suscepta sit ab Imperatore & à Pontifice Romano. Rursum altera quoque nullitas proferebatur adversus secundam depositionem, quæ occidentalium animos iriritavit, qui contumeliam hinc sibi irrogari censuerunt. Theophilus eum Episcopus Alexandrinus & Ioannes Chrysofomus Legatos suos miserunt ad Episcopos Romæ & Italiæ, ut communi consensu huic perturbationi remedium adhiberi posset. Et tamen inexpectata responsione Episcoporum occidentalis, qui ab utraque parte per Legatos consulti fuerant, præcipitatum in Oriente fuit Chrysofomi iudicium, post quod pulsus est in exilium. Interim synodus Episcoporum Romæ & Italiæ censuit terminandas esse controversias illas in Concilio generali, nullam verò partium abstinentiam esse à communione ante iudicium ejusdem Concilij. Isthæc quidem docet Palladius. Sed præterea extat Honorij Augusti epistola ad Arcadium fratrem, quæ idipsum docet, cujus verba magni momenti sunt. Sic autem habet: *Erat inter Episcopos causa que collato tractatòque consilio deberet absolvi. Missi ad sacerdotes urbis æterna atque Italia mira-*

que

CAPVT X.

Synopsis.

que ex parte Legati. Expectabatur ex omnium, id est, orientalium & occidentalium, auctoritate sententia informatura regulam discipline. Integrum nempe esse debuerat, nec quicquam novari, dum definitio deliberata procederet; cum interea mirum quoddam precipitium festinationis exarsit, ut non expectatis literis Sacerdotum qui fuerant mutua parvum legatione consulti, non examinatis rebus, in exilium truderentur antistes, animadversioni prius addicti quam sententiam iudicij episcopalis experti. Denique quam immatura illa damnatio fuerit, res probavit. Namque hi quorum expectabatur auctoritas, pacifica Ioanni Episcopo communionem permitta, faciendam concordiam censuerunt, nec quemquam putarunt ante iudicium consortio repellendum. Quid nunc aliud superest quam ut catholicam fidem schismata in diversum dissociata dilacerent?

IV. Sanè schisma inter Ecclesias duravit donec Episcopi Constantinopoleos & Antiochiæ nomen Chrysostomi reposuerunt in diptychis Ecclesiæ, id est, in libris in quibus descripta erant nomina Episcoporum defunctorum; quæ in Liturgia recitabantur, ut eorum memoriæ communicaretur, precèsque pro eis fierent. Cyrillus Episcopus Alexandrinus, Theophili successor, acriter contendit id fieri non debere, scripta ad Atticum Episcopum CP. gravissima epistola, qua aiebat id contra canones esse & adversum auctoritatem iudicij pro depositione latis, neque ea ratione revocandam esse pacem Ecclesiæ ut interim vulnus atrocissimum canonibus infligatur. Attamen rediit occidentalibus & orientalibus concordia post restitutionem nominis Chrysostomi. Quare non sine causa scribere hæc potuit Papa Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ: *Ioannem Constantinopolitanum synodus etiam catholicorum Prasulum certè damnarat; quem simili modo sedes apostolica, etiam sola, quia non consensit, absolvit. Quæ tamen verba non ita intelligenda sunt, tamen ea sit multorum persuasio, ut hinc colligi videatur synodum non esse executionem absque confirmatione Summi Pontificis. Nam nihil aliud hinc erui potest quam sedem apostolicam non consensisse executioni huius iudicij adversus Chrysostomum latis, tum quia ipse appellaverat, tum etiam quod irritum prorsus & nullum censendum illud esset, orientales verò, cum nihil ex obstinata severitate Pontifex Romanus remitteret, necessitate quadam coactos cessasse eius voluntati, ut pacem Ecclesiarum ea occasione interruptam restituerent.*

Tom. II.

669

I. Ioannes Patriarcha Alexandrinus à Petro Moggo dejectus, Papam Simplicium appellavit.

II. Summi Pontifices non solum cognoscebant de appellationibus orientalium, sed etiam primam causam cognitionem in se trahebant, si de heresi ageretur. Materia enim fidei est causa communis. Eo iure usus est Celestinus adversus Nestorium.

III. Si post damnatam heresim Patriarcha adhaerent hereticis, deponi poterant à Summo Pontifice & synodo Romana, absque Concilio Oecumenico. Tunc enim Papa se præstat executorem sententiae late adversus heresim. Probatur ex Gelasio.

IV. Gregorius magnus iudicavit appellationes interpositas à sententiis Patriarcha Constantinopolitani.

I. **M**AGNI etiam momenti est appellatio Ioannis Patriarchæ Alexandrini, quem Petrus Moggus hereticus, iubente Imperatore Zenone, & consentiente Acacio Episcopo Constantinopolitano, episcopatu deturbavit. Imploravit dejectus ille auxilium Calendonis Patriarchæ Antiocheni; ex cuius & synodi Orientis sententia Papam Simplicium appellavit, ut scribit Liberatus Archidiaconus Ecclesiæ Carthaginensis in capite XVIII. Breviarij: *Ioannes ingressus est ad Calendonem Patriarcham; & sumptis ab eo intercessionis synodicaliteris, Romanum Pontificem appellavit, sicut fecit & beatus Athanasius; & suasit scribere pro se Acacio Constantinopolitano.*

II. Non solum autem Summi Pontifices cognoscebant de appellationibus Episcoporum & Patriarcharum Orientis, quando agebatur de fide, sed etiam primam causam cognitionem ad se trahebant, si forte in heresim incidissent. Nam quia materia fidei est causa communis & generalis, quæ ad universam Ecclesiam pertinet, ut supra dixi, necesse est ut heresis ab omnibus Episcopis damnetur, præcipue verò à Romano, qui caput est unitatis, & qui cum primam sedem obtineat, ferre debet primam sententiam; *cujus debet esse prima sententia*; ut loquitur Facundus Hermianensis. Eoque iure usus est Celestinus Papa adversus Nestorium.

III. At si jam heresis in synodo damnata fuisset, quemadmodum Eutychniana in Concilio Chalcedonensi, tum, si Patriarchæ communionem hereticorum amplectebantur, deponi poterant à Summo Pontifice & synodo Romana, neque necessaria erat synodus Oecumenica. Eo enim casu Papa

Tt

Vide lib. 4. c. 17.
9. 1.

se tantum præstat executorem sententiæ latæ adversus auctores hæreseos & eorum complices. Ei fundamento innixus Gelasius Papa, Acacij Patriarchæ Constantinopolitani, qui à Felice Papa dejectus fuerat in synodo Romana, depositionem tuetur adversus exceptionem Euphemij Patriarchæ Constantinopolitani, qui aiebat decessorem suum non potuisse damnari ab uno, id est, à Summo Pontifice, absque congregatione synodi. Respondet itaque Gelasius in communitorio ad Faustum: *In qua*, id est, in synodo Chælcædonensi, *per numerosam sententiam Sacerdotum erroris hujus auctores constat fuisse damnatos, decessoremque meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis auctorem.*

IV. Auctoritatem judicandi de appellationibus interpositis à Patriarcha CP. latis in causa fidei retinuit Gregorius magnus: cujus rei exempla extant in causa cujusdam Presbyteri Chælcædonensis, & monachi cujusdam Lycaoniæ, qui à Ioanne Patriarcha Constantinopolitano appellaverant.

CAPVT XI.

Synopsis.

I. Inquiritur an canones Sardicenses in Occidente obtinuerint in gratiam Episcoporum dejectorum. Quid Occidentis nomine significetur. Variæ Occidentis Dioceses enumerantur.

II. Serò itaque canones Sardicenses recepti sunt in Occidente. Nam Principes causas retractari jubebant jure suo, quo eos privare noluit Concilium Sardicense.

III. Ex constitutione Gratiani, qua valde amplificata est auctoritas Episcopi Romani, colligitur eos canones nondum fuisse receptos in usum.

IV. Ei constitutioni edenda occasionem præbuit Romana synodus, qua agrè ferebat Episcopos in singulis occasionibus accedere ad Imperatores pro impetranda revisione. Ordo itaque judiciorum nova lege explicatus est à Gratiano, qua plurimum auctoritatis tribuit Episcopo Romano.

V. Referuntur verba rescripti hujus Principis.

VI. Missum est illud in executionem quadriennio post, in causa Priscilliani & sectatorum ejus: qui cum damnati fuissent in synodo Casarugustana; Romam accesserunt, ut Damascorum objecta purgarent. Sed ne in conspectum quidem ejus admissi sunt.

VII. Redditi sunt postea Ecclesiis suis à Gratiano. Sed rursum damnati sunt, post mortem Gratiani, studio Ithacy Episcopi.

VIII. Sulpitius Severus agrè fert appellationem Priscilliani non cohibitam fuisse ab Episcopis qui sententiam adversus eum tulerant. Loquitur autem de appellatione ad Imperatorem. Explicatur locus Sulpitij Severi.

I. SATIS, ut arbitror, Orientem spectavimus. Redeamus itaque ad Oc-

cidentem; & videamus an illic obtinuerint canones Sardicenses in gratiam Episcoporum dejectorum. Occidentis nomine per eas tempestates comprehendebantur universæ Ecclesiæ quæ tum continebantur intra terminos Imperij occidentalis, à confinio Thraciæ usque ad Oceanum. Distinctio illa Orientis & Occidentis introducta fuit in Imperio temporibus Vespasiani, tamen si corpus Imperij divisum non esset. Sed divisionem illam peregit Diocletianus: cujus exemplum imitatus Constantinus Imperium divisit inter filios suos, iis limitibus Imperiorum constitutis qui dein Ecclesiarum quoque limites fuere. Divisus autem erat Occidens, æquè ac Oriens, in Tractus & Dioceses numero septem. In Italia quippe duæ Dioceses erant; quarum una urbi Romanæ contributa erat, & decem provincias complectebatur; altera verò, quæ constabat ex septem provinciis, civitati Mediolanensi suberat. In Illyrico provinciæ erant xviii. quarum caput erat Sirmium. Cum autem divisum illud fuisset in orientale & occidentale, Thessalonica constituta est caput Illyrici orientalis; reliqua verò Illyrici pars Præfecto prætorio Italiæ subiecta fuit. Africana Diocesis sex provincias complectebatur, quarum caput erat Carthago. Diocesis verò Gallicana ex xvii. provinciis constabat. Britannica quinque provincias numerabat; Hispanica verò, sex. Hæc in antecessum monenda erant, ut facilius intelligi possent ea quæ heic dicturi sumus.

II. Canones Sardicenses, qui in schismate Ecclesiæ conditi fuerant, serò in Occidente recepti sunt: quoniam Imperatores rescriptis suis decernebant celebrationem synodorum ad judicandas causas Episcoporum, tum etiam rescripta concedebant pro retractatione causarum. Eo autem jure privare Principes noluit synodus Sardicensis, sed tantum in Episcoporum depositorum arbitrio positum esse voluit Episcopum Romanum vel Imperatorem appellare pro obtinenda causæ revisione.

III. Confusio quæ in his synodis occurrebat, & lentitudo negotiorum quas invehebant rescripta Principum, novæ constitutioni occasionem præbuerunt, quæ ab Imperatore Gratiano edita est juxta postulata cujusdam synodi Romanæ. Gratianus ergo jurisdictionem ecclesiasticam ordinavit quoad judicia Episcoporum de hæresi suspectorum; & in ea lege magna ratio habetur Summi Pontificis, sed alio prorsus modo quam eo qui fuerat præscriptus in synodo Sardicensi. Vnde colligitur eos

canones nondum fuisse receptos in usum. Nam aut eundem ordinem tenuisset Gratianus, aut saltem eorundem canonum mentionem fecisset.

IV. Synodus Romana congregata anno cccclxxviii. ex omnibus Episcopis Italiae, oravit Gratianum & Valentinianum Imp. ut constitutionem ea de causa generalem ederent, in eum sensum quem ipsa suggerebat, ne Episcopi deinceps cogernerentur ad Principem accedere in singulis occasionibus. *Quaesumus*, inquit Episcopi, *clementiam vestram ne rursus in plurimis causis videamur onerosi, ut jubere pietas vestra dignetur.* Itaque rogante synodo, triginta annis post habitum Sardicense Concilium, auctoritate imperiali decretum est ut Papa Damasus apud Romam iudicet accusationes cum consilio quinque aut septem Episcoporum, & ut accusati compellantur à Praefectis praetorio, Proconsulibus, aut Vicariis eas Ecclesias dimittere à quibus dejecti fuerint, aut Romano se Pontifici sistere ad subeundum iudicium. Si verò accusati consistant in longinquiore provincia, omnis ejus causa cognitio pertinebit ad Metropolitanum illius provinciae. Sed si accusatus fuerit Metropolitanus; tum is debet necessario Romam venire, illic iudicandus, aut ad Episcopos accedere quos Papa iudices dederit. At si fortasse Metropolitanus suspecti essent accusatis, tum eis pro libito licebit provocare ad Romanum Pontificem aut ad Concilium quindecim finitimorum Episcoporum. Statuunt autem Imperatores ut quicquid à Pontifice Romano, sive à iudicibus ab eo datis, sive à Metropolitanis, aut etiam à Concilio quindecim Episcoporum fuerit statutum, prorsus obtineat; adeo ut in controversiam deduci non possit, etiam praetextu revisionis, aut alio quovis modo.

V. Vir clarissimus Sirmondus epistolam Concilij Romani itemque rescriptum Gratiani edidit in appendice Codicis Theodosiani. Quanquam rescriptum illud editum fuerat à Baronio in tomo quarto annalium, sed minus emendatè. Ea autem quae ex ea constitutione retulimus, habentur in his verbis: *Volumus autem ut quicumque iudicio Damasus, quod ille cum consilio quinque vel septem habuerit Episcoporum, vel eorum qui caibolici sunt iudicio vel consilio condemnatus fuerit, si injustè voluerit Ecclesiam retentare, ut qui evocatus ad sacerdotale iudicium per contumaciam non iuisset, aut ab illustribus viris Praefectis praetorio Galliae atque Italiae, sive à Proconsulibus, vel Vicariis, auctoritate adhibita, ad episcopale iudicium remittatur, ut ad*

Tom. II.

urbem Romam sub prosecutione perveniat. Aut si in longinquiore partibus alicujus ferocitas talis emerit, omnis ejus causa dictio ad Metropolitanum in eadem provincia Episcopi deducatur examen. Vel si ipse Metropolitanus est, Romam necessario, vel ad eos quos Romanus Episcopus iudices dederit, sine dilatione contendat. Infra: Quò si vel Metropolitanus Episcopi vel cuiuscunque Sacerdotis iniquitas est suspecta aut gratia, ad Romanum Episcopum vel ad Concilium quindecim finitimorum Episcoporum liceat provocare modo ne, post examen habitum, quod definitum fuerit integretur.

VI. Executionis hujus rescripti exemplum extat anno cccclxxxi. in causa Priscilliani haeretici, hominis Hispani, Instantisque Episcopi & Salviani sectatorum ejus, qui damnati fuerunt in Concilio Caesaraugustano. Hi ergo, post sententiam synodi, Romam accesserunt, ut Damasus eorum objecta purgarent; sed ne copiam quidem sui facere voluit Pontifex, ut Sulpitius Severus adnotavit in libro secundo historiae sacrae. *Instantius*, inquit, *Salvianus, & Priscillianus Romam profecti, ut apud Damasum Urbis ea tempestate Episcopum objecta purgarent.* Infra: *Hi ubi Romam pervenerunt, Damasus se purgare cupientes, ne in conspectum quidem ejus admissi sunt.*

VII. Sed postea rescriptum ab Imperatore Gratiano impetrarunt, quo missa est in irritum sententia adversus eos lata in Concilio Caesaraugustano, Ecclesiisque suis redditi sunt. Post mortem Gratiani, Ithacius Episcopus Hispanus, qui primum iudicium adversus Priscillianum procuraverat, Imperatorem Maximum adiit, qui Gallias, Hispanias, & Britanniam sub imperium acceperat: à quo synodum Burdigalae in Aquitania secunda cogendam impetravit, in qua Instantius ab episcopatu suo dejectus est. Priscillianus verò cum jurisdictionem Episcoporum refugeret, provocavit ad Imperatorem; auditusque apud urbem Treverensem, capite damnatus est à Praefecto praetorio, una cum quibusdam sectatoribus suis.

VIII. Sulpitius Severus, cui narrationem hanc debemus, aegrè fert quòd Episcopi acquieverint appellationi Priscilliani, quem potius damnare debuerant velut contumacem, vel si ipsi reo suspecti essent, iudicium illud reservare debuerant aliis Episcopis, non autem Imperatori, ut ipse ait; idque eam haud dubie ob causam, quòd iudicium de haeresi ad jurisdictionem ecclesiasticam pertineret post editam Gratiani constitutionem. *Priscillianus verò ne ab Episcopis audiretur, inquit Severus, ad Principem provocavit. Permissumque id nostrorum incon-*

T t ij

stantia: quia aut sententiam in refragantem ferre debuerant, aut se sibi ipsi suspecti haberentur, aliis Episcopis audientiam reservare, non causam Imperatori de tam manifestis criminibus permittere. Arbitror autem temperamentum illud, à Sulpitio Severo propositum, nimirum ut rei ad aliud Episcoporum Concilium dimittantur ob suspensionem primorum iudicum, ex rescripto Gratiani petitum esse, nisi si id factum est ob receptum ea tempestate morem, ut si fortè synodus cuiusdam suspecta videretur, Princeps reum & actorem ad aliud Concilium dimitteret, quod literis imperialibus contrahebatur, ut constat ex actis Concilij Berytensis relatis in actione nona Concilij Chalcedonensis. Vnde sequi videatur eam Severo mentem fuisse ut existimaverit potuisse Maximum congregare aliam synodum, eò quòd Episcopi Burdigalæ congregati reo suspecti forent.

CAPVT XII.

Synopsis.

I. Aetate Innocentij primi canones Sardicenses nondum recepti erant. Is enim iura sedis suae arcessit à Concilio Nicano.

II. Canon sextus Nicæus conservavit privilegia Ecclesiae Romanae. Inquiruntur in privilegia illa. Duæ Dioceses Italicae prorsus parebant constitutioni apostolicae sedis. Ceterae verò Occidentis Ecclesiae tenebantur ad eam mittere relationes.

III. Tenebantur ergo referre ad apostolicam sedem de quæstionibus difficilioribus & ambiguis. In quo Summus Pontifex utebatur iure quodam imperiali.

IV. Duplex relationum genus in Ecclesia. Vel quando de fide agebatur, vel de quodam disciplinae capite nondum aperte definitio in canonibus. Inferioris ordinis Episcopi referre ad Patriarchas debebant de causis fidei. Probatum ex Hieronymo.

V. Cause ergo fidei referebantur ex utraque Ecclesia ad Pontificem Romanum, ut de integro examinarentur in synodo Romana. Relationes Orientis non mittebantur ad apostolicam sedem nisi post examen synodi patriarchalis. Relationes verò Occidentis rectè ex provinciis ad eam sedem deferbantur.

VI. Ius illud apostolicae sedis canonibus & vetusta consuetudini tribuit Innocentius primus. Quo ad canones, probatur ex illius epistola ad Concilium Milevitanum.

VIII. Quo ad antiquam verò traditionem, eam ille obtinuit in epistola ad Concilium Carthaginense. Referuntur verba illius epistolae, & explentur. Gelasius Papa docet in causis fidei summam totius iudicij debere apostolicae sedi. Iustinianus Imperator relationem ad Ioannem secundum Papam misit in causa fidei.

I. **N**ONDUM etiam recepti erant canones Sardicenses aetate Innocen-

tij primi, id est, ad annum quadringentesimum. Ius enim quod ille vindicat sedi suae, prorsus petit à canonibus synodi Nicæae: quorum sensum, quoad iura Romani Pontificis in Occidente, primus ille aperuit in epistola ad Victricium Episcopum Rothomagensis. Quoniam verò hic locus nondum satis explicatus est, ut ego quidem arbitror, ei explicando nostra quoque cura non deerit; praesertim cum res ista pertineat etiam ad materiam quam tracto, ad depositionem videlicet Episcoporum.

II. Canon sextus Nicæus privilegia sua, in quorum possessione tunc erat Ecclesia Romana, ei conservavit, aequè ac Ecclesiae Alexandriae & Antiochia, aliisque quarum magna dignitas erat. Verum non explicat quanam fuerint illa privilegia, aut ad quas provincias porrigerentur; quin imò cuncta consuetudini adscribit, quae facile deprehendi non potest in illa antiquitate, eò quòd novi canones prorsus mutaverint antiquam formam. Vnde fit ut hodie multum laboremus in detegendis iuribus illis. Attamen affirmare licet duas Dioceses Italicas sedis apostolicae constitutis omnino paruisse per illas tempestates; quòd synodum ejus patriarchalem constituerent, ut alibi ostendi. At ceterae Occidentis provinciae tenebantur mittere ad eam relationes, tanquam ad sedem in qua residebat principatus sedis apostolicae, & unde fides manerent in provinciis. Roma ergo erat velut matrix fidei. Ecclesiae verò ceterarum Occidentis provinciarum erant velut coloniae quaedam ab ea urbe pendentis. in quo similes erant Ecclesiae Italicae. Hic est sensus epistolae Innocentij primi ad Decentium Episcopum Eugubinum: *Praesertim cum sit manifestum, inquit, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus aut ejus successores constituerunt Sacerdotes.* Infra: *Oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est; ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere.*

III. Subjectio illa provinciarum Occidentis quae ad synodum patriarchalem Romanam non pertinebant, non versabatur tantum in reverentia quadam & obsequio erga sedem apostolicam, sed in eo praecipue quòd illae tenerentur referre ad Pontifices Romanos de quæstionibus difficilioribus & ambiguis quae incidebant. In quo Summus Pontifex utebatur iure quodam imperiali, quod probat supremam ejus auctoritatem. Frustra enim sunt qui eam

quæ in appellationibus Episcoporum, quæ in veteri Ecclesia non recipiebantur.

IV. Sed ut meliùs intelligamus quid eximium habeat jus illud relationis, observandum est nomen illud ex jure civili sumptum esse: ubi legimus Præsides provinciarum relationes ad Principem misisse, quando dubia litis occasio id exigebat. cujus rei exempla extant in Codice Theodosiano & Iustiniano. Quem relationum morem à Plinio Secundo, cum ad ordinandam Bithyniam & Pontum à Trajano Principe missus esset, frequenter usurpatum fuisse legimus. In Ecclesia verò duo causarum genera erant in quibus necessarius erat usus relationum. Nimirum quoties agebatur de fidei controversa capitibus, vel de quopiam dubia disciplina capite nondum satis apertè definito in canonibus. Nam quoad materiam fidei, extat insignis locus apud Hieronymum in epistola lxxi. quæ data est ad Joannem Episcopum Hierosolymorum, ex qua patet eam necessitatem inferioris ordinis Episcopis incubuisse, ut ab iis referendum esset ad Patriarchas de causis fidei. Scribens enim, ut dixi, ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum, cum eo graviter exoptulat quòd obortis in Palæstina controversis de erroribus Origenis, de iis retulisset ad Theophilum Episcopum Alexandrinum, cum potius juxta Nicæni canonis præscriptum referre debuisset ad Metropolitanum suum, Episcopum videlicet Cæsariensem, aut ad Episcopum Antiochiæ, qui Orientis atque adeo Palæstinae Metropolitanus erat. *Antiochiam, inquit, quæ est metropolis Orientis, referre debueras.*

V. Cause ergo fidei ad Summum Pontificem referebantur post judicia synodorum provincialium, non solum ex Occidente, sed etiam ex Oriente, ut de integro examinarentur in synodo Romana. Sed illud discrimen intercedebat, quòd relationes Orientis non mittebantur ad apostolicam sedem nisi postquam examinatae fuerant in synodo patriarchali; cum è contra relationes Occidentis rectè ex provinciis ad sedem Romanam commearent. Sic post damnatam Pelagij & Celestij hæresim Concilium Carthaginensè & Milevitanum relationem ad Innocentium primum miserunt anno quadringentesimo secundo, ut judicium ab ipsis sedis apostolicæ auctoritate firmaretur. Hæc sunt verba epistolæ Concilij Milevitanij ad Innocentium: *Hoc itaque gestum, Domine frater, sanctæ caritati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis etiam apostolicæ sedis adhiberetur auctoritas.* De relationibus utriusque Concilij habita cogni-

tio est in Concilio Romano. Sic enim eorum synodicas epistolas vocat Innocentius in epistola xxviii. ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, missa per Iulium Episcopum, quem ad eundem Aurelium redire iussit cum apostolicæ sedis ad relationem duplicis synodi iudicatis. Idem quoque relationis vocabulum usurpat ipse Innocentius in epistola ad eundem Aurelium & Augustinum Hipponensem Episcopum, quæ est xcvi. inter epistolas Augustini: *Vestris relationibus respondentes rescripsimus.* Itèmq; in responsione ad Concilium Milevitanum, epistola xcvi. inter epistolas ejusdem Augustini: *Fiant enim necesse est cautiore, cum inventores malorum ad duplicis relationem synodi, sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiastica communione se junctos.*

VI. Ius illud apostolicæ sedis, recipiendi nimirum relationes synodorum, canonicis & vetustæ consuetudini tribuit idem Innocentius. Nam quoad canones, illos laudat in epistola quam diximus ad Concilium Milevitanum, quam iis verbis conceptam esse ait Augustinus in epistola cv. quæ sedis apostolicæ Sacerdotem decebant. Nam postquam synodum illam laudibus prosecutus est quòd eo officio defuncta esset erga sedem apostolicam, exemplo aliarum provincialiarum, addit Africanos ita agentes, canonicum constituta servasse, & universo orbi profuisse quòd hæresim damnaverint. *Neque enim, inquit Innocentius, hoc vestram credo latere prudentiam, qui id etiam actione firmastis, scientes quòd per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent; præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & cœpiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit dilectio vestra, quòd per totum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse. Intra: Gemino igitur bono caritas vestra fungetur. Nam & canonum potestatem gratia servatorum, & beneficio vestro totus orbis iustabitur.*

VII. Quoad antiquam verò traditionem, disciplinam ecclesiasticam, ac decreta patrum, laudantur ab eo isthæc omnia ad asserendum Romanæ sedis privilegium in epistola ejus ad synodum Carthaginensem, quæ est xcvi. inter epistolas Augustini. *Antiquæ traditionis exempla servantes, ait idem Innocentius, & ecclesiastica memores discipline, nostræ religionis vigorem non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronuntiaretis, veneratione firmatis, qui ad nostrum referendum approbastis esse judicium, scientes quid apostolicæ sedi debeat; cum omnes hoc loco positi, ipsam sequi desideremus Apostolum, à quo ipse*

episcopatus & tota auctoritas nominis hujus emer-
sit. Quem sequentes, tam mala jam damnare
novimus quam probare laudanda, vel id verò
quod patrum instituta sacerdotali officio custo-
dientes, non censetis esse calcanda; quod illi non
humana, sed divina decrevere sententia; ut
quidquid quamvis de disjunctis remotisque pro-
vinciis ageretur, non prius ducerent finiendum,
nisi ad hujus sedis notitiam perveniret, ut
tota hujus auctoritate justa que fuerit pronun-
tatio firmaretur. Clausula illa generalis,
QUIDQUID, coërceri debet ad materiam
qua de agitur, juxta vulgatam juris defini-
tionem. Atque adeo restringenda est ad cau-
sas fidei, ut docet Innocentius ipse in epi-
stola ad Concilium Milevitanum: *Præsertim*,
inquit, *quoties fidei ratio ventilatur. Quare*
rectè Gelasius Papa in communitorio ad
Faustum scripsit principalem auctoritatem,
licet non totam, deberi juxta canones se-
di apostolicæ in causa fidei: *Quantum ad re-*
ligionem pertinet, non nisi apostolicæ sedi, juxta
canones, debetur summa judicij totius. Extat
autem in Codice Iustiniano relatio in cau-
sa fidei à Iustiniano Augusto facta ad Ioan-
nem secundum Pontificem Romanum.

L. Inter clarat.
C. De sum. Trin.

CAPVT XIII.

Synopsis.

I. Referebatur etiam ad sedem apostolicam de
causis dubia disciplina. Ratio hujus institui proponi-
tur, petita ex necessitate communionis cum Ecclesia
Romana. Relatio & consultatio promiscuè accipiuntur.
Probatum multis auctoritatibus.

II. Relationes itaque & consultationes ad apo-
stolicam sedem mittebantur in capitibus dubia disci-
plina. Quod ostenditur exemplo Himerij Episcopi
Tarraconensis; qui Siricium Papam interrogavit de
quindecim capitibus disciplina, qua magni momenti
erant.

III. Probatum etiam ex Innocentio primo, qui
morem illum arcessit ab institutione majorum.

IV. Ea autem mens fuit Romanis Pontificibus,
quum consultationibus provincialium respondebant,
non ut novas leges præscriberent, sed ut eos revocarent
ad observationem canonum & antiqua traditionis.
Probatum ex eodem Innocentio, & Leone primo.

V. Episcopi adstricti erant ad observationem ha-
rum responsionum, quod decisiones essent ex canonibus
aut ex traditione petite. Quare Siricius epistolam
suam ad Himerium significari jubet omnibus Episco-
pis Hispaniarum.

VI. Locus ex epistola Innocentij ad Victricium
Roithomagensem explicatus. Synodus illic memorata,
non est Sardicensis, sed Nicæna. Sardicensis enim nihil
statuit de relationibus ad Summum Pontificem mittendis
in causa fidei.

VII. Canonibus tamen Nicænis modum quen-
dam præscribit Innocentius; qui petitus est ex cano-
ne sexto ejusdem Concilij Nicæni. Explicatur locus

Innocentij contra pravos aliorum interpretationes,
qui de depositionibus Episcoporum tantum heic agi
existimant, quod majores cause ad apostolicam selem
referri heic jubentur.

VIII. Quæ sint cause majores. Præcis illis tem-
poribus depositiones Episcoporum non referebantur in-
ter causas majores, id quod manifestum est, & pro-
batur variis auctoritatibus. Majores cause, id est, dif-
ficiles questiones, ex Pelagio secundo Papa.

IX. Cause simplicium Presbyterorum ad sedem
apostolicam referebantur quando de fide agebatur.
Probatum multis exemplis. Ergo cause quoque Presby-
terorum possunt esse majores.

X. Existimat tamen Hincmarus Innocentium al-
ludere ad Concilium Sardicense, tamen si solus Ni-
cæni mentionem faciat. Relationem autem ad eum ca-
sum coërcet, si Episcopi appellaverint. Refellit
Hincmarus multiplicibus argumentis. Siricius & In-
nocentius nullos canones, præter Nicænos, in aucto-
ritatem receperunt. Nullos enim alios canones tunc
admittebat Ecclesia Romana.

I. PRÆTER causas quæ ad fidem per-
tinebant, relationes etiam fiebant ad
sedem apostolicam in causis dubiis disci-
plinæ canonicæ. Ea quippe tempestate Roma-
na Ecclesia ac cetera Occidentis nulla alia
lege tenebantur quam Nicænis canonibus
& more majorum; quarum institutionum
auctoritas sanctius observabatur in Ecclesia
Romana, ubi quoque apertior erat earum
sententia. Quare cum provinciis Occiden-
tis ea necessitas incumbere ut capiti suo
consentire deberent tam in capitibus disci-
plinæ quam fidei, relationes ea de causa suas
ac consultationes ad apostolicam sedem mit-
tebant. Consultationes voco, quòd hæc duo
vocabula promiscuè accipiantur in Digestis,
Codice Theodosiano, & Iustiniano. Quo
exemplo scriptores quoque ecclesiastici pro-
miscuè his vocibus usi sunt. Inde factum ut
Hieronymus in epistola ad Ageruchiam, de
se loquens, dicat se apud Damasum operam
dedisse ut *Orientis atque Occidentis synodici*
consultationibus responderet. Et Innocentius
primus ad Concilium Milevitanum scribens,
hujuscemodi relationes, *Consulta* vocat; ac
testatur eam fuisse unam ex occupationibus
ordinariis apostolicæ sedis ut hujuscemodi:
consultationibus responderet: *Inter ceteras*
Ecclesie Romanae curas & apostolicæ sedis occu-
pationes, quibus diversorum consulta fidei ac
medica disceptatione tractamus. Si quis tamen
argumentum requirat manifestius ad pro-
bandum voces relationis & consultationis
promiscuè accipi consuevisse, proferenda
sunt verba Siricij Papæ in epistola ad Hime-
rium Episcopum Tarraconensem in Hispani-
a citeriori. *Directa*, inquit, *ad decessorem na-*
strum sanctæ recordationis Damasum sanctitatis
tus relatio me jam in sede ipsius constitutum
invenit: quam cum in conventu fratrum sollicit-

tius legeremus &c. Infrà: Ad singula consulta-
tioni tue responsum competens non negamus. In
libris quoque juris civilis hæ voces promiscuè
etiam accipiuntur.

II. Adnotavi supra, mitti solitas ad se-
dem apostolicam relationes sive consulta-
tiones in capitibus dubiæ disciplinæ. Hujus
rei exemplum extat in consultatione Hime-
rij Tarraconensis Metropolitanæ ad Siricium
Papam missa, qua eum interrogavit de quin-
decim capitibus disciplinæ, quæ magni mo-
menti erant, de baptismo nimirum, pœni-
tentia, Clericis, eorumque cœlibatu, ac de
monachis. Siricius verò, præcæ ætatis Pon-
tiffex, qui anno cccclxxxv. & deinceps
fedebat, consultationem illam profectam esse
pronuntiat ex mero jure obsequij quod
sedi apostolicæ debetur. Sic enim scribit in
calce epistolæ ad Himerium: *Ad singulas cau-
sas de quibus ad Romanam Ecclesiam, utpote ad
caput sui corporis, retulisti, sufficientia, quantum
opinor, responsa reddidimus.*

III. Earum consultationum usus in du-
biis disciplinæ causis, disertis verbis expres-
sus habetur in epistolis Innocentij primi, qui
eum arcessit ab institutione majorum in epi-
stola ad Felicem Episcopum Nucernianum.
*Mirari non possumus, inquit, dilectionem tuam
sequi instituta majorum, omniæque que possunt
aliquam recipere dubitationem ad nos quasi ad ca-
put atque ad apicem episcopatus referre; ut con-
sulta videlicet sedes apostolica ex ipsis rebus du-
biis certum aliquid faciendum pronuntiet.* Ex-
cipi posset Felicem illum Episcopum Nuce-
rianum pertinuisse ad Diœcesim Romanam,
quòd Nucerniana civitas esset in provincia
Capuana. Itaque rei hujus probatio aliunde
petenda est. Eam autem valde illustrem ex-
hibet altera ejusdem Innocentij epistola
data ad Exuperium Episcopum Tolosa-
num, à quo consultus fuerat Innocentius.
*Et quidem dilectio tua, inquit, institutum se-
quuta prudentium, ad sedem apostolicam referre
maluit quid de rebus dubiis custodire deberet,
potius quam usurpatione præsumpta que sibi vi-
derentur de singulis obtinere.*

IV. Verùm illustriora hujus moris exem-
pla petenda sunt primùm ex epistola Inno-
centij ad universos Episcopos Macedoniæ,
in qua missæ ab eis relationi de dubiis disci-
plinæ responderet: *Ad quam, id est, sedem
apostolicam, relatio quasi ad caput Ecclesiarum
missa currebat.* Tum ex ejusdem epistola ad
Victricium Episcopum Rothomagensem,
qua ejus consultationi responderet. Ex ea au-
tem colligitur regula valde illustris, eam
nimirum Romanis Episcopis mentem non
fuisse, quum responsa dabant post consul-
tationes, ut novas leges his responsis præ-

scriberent, aut nova statuta inveherent, sed
tantùm ut Christianorum mentes revoca-
rent ad observationem canonum & antiquæ
traditionis. *Non quòd, ait Innocentius, nostra
præcepta aliqua imperentur, sed ea que per de-
sediam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus
observari cupiamus, que tamen apostolica &
patrum constitutione sunt constituta.* Ex eo
porrò fonte manat quod Leo primus ali-
cubi scribit, decreta sua ac decessorum suo-
rum ex canonum disciplina esse petita.
*De canonum, inquit, sunt promulgata disci-
plinis.*

V. Responsa tamen illa non ita acci-
pienda sunt ac si simplicis tantùm consilij
vicem subirent, sed velut decisiones ex ca-
nonibus aut ex traditione petitæ, ad quarum
observationem Episcopi erant adstricti. Eam
ob causam Siricius Himerio mandat ut res-
ponsa sua deferri curet ad Episcopos provin-
ciæ Tarraconensis, itémque ad eos qui
in reliquis quatuor Hispaniarum provinciis
morabantur, in Carthaginensi nimirum,
quæ nunc Toletana dicitur, Bætica sive
Andalusia, Lusitania, & Gallæcia. *Nunc
fraternitatis tue animum, inquit Siricius,
ad servandos canones & tenenda decretalia
constituta magis ac magis incitamus, ut hæc
quæ ad tua consulta rescripsimus, in omnium
cœpiscoporum nostrorum perferri facias notio-
nem.*

VI. In eadem epistola Innocentij ad
Victricium extat illius Pontificis perscriptum
desiderium quoad causas Episcoporum, sed
iis verbis quæ molestos hæcenus habuerunt
eruditos. Contendebat quippe Innocen-
tius majores causas esse referendas ad se-
dem apostolicam post judicium Episcopo-
rum uniuscujusque provinciæ, juxta syno-
di constitutum & vetustam consuetudi-
nem. *Si autem, inquit, majores cause in
medium fuerint devolute, ad sedem apostoli-
cam, sicut synodus statuit, & vetus consue-
tudo exigit, post judicium episcopale referat-
tur.* Ex epistola porrò Innocentij ad Con-
cilium Milevitanum, in qua contendit jus
relationis in materia fidei ad sedem apo-
stolicam pertinere juxta canones, & ex
hoc epistolæ ad Victricium loco, qui syno-
do tribuit auctoritatem referendi de
causis majoribus, ex his inquam locis col-
ligitur hæc agi de causis dubiis fidei &
disciplinæ, non autem simpliciter de de-
positionibus Episcoporum, aut in univer-
sum de omnibus causis, ut vulgo putant.
Synodus verò cujus hoc loco mentio-
nem facit Innocentius, & canones in epi-
stola ad Milevitanum Concilium lauda-
ti, omnino sunt alij præter Sardicenses.

Innoc. in ep. ad
Victric. c. 1.

Vide lib. 1. c. 10.
5. 6.

Synodus enim Sardicensis nihil statuit de relationibus ad Summum Pontificem mittendis in materia fidei. Itaque synodus illa ab Innocentio laudata non alia est quam Nicæna, cujus ipse mentio facit in initio hujus capituli tertij; ubi ait causas Clericorum, tam superioris ordinis, quam etiam inferioris, terminandas esse secundum Nicænam synodum ab Episcopis provinciarum, adeo ut non liceat ad alias convolare provincias.

VII. Canonibus tamen Nicænis modum quendam præscribit Innocentius his verbis: *Sine præjudicio tamen Ecclesie Romanæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri.* Clausula illa petita est ex canone sexto ejusdem Concilij Nicæni; quo vetus consuetudo confirmatur pro conservatione jurium Patriarcharum & ceterorum Metropolitanorum, præcipuè verò pro juribus Episcopi Romani conservandis, qui illic expressè nominatur. Quare cum Innocentius pronuntiat synodum Nicænam causas Clericorum superioris ordinis commisisse iudicio synodorum uniuscujusque provinciarum, rectè addidit salvam tamen esse in omnibus debere reverentiam sedi Romanæ debitam, id est, servandam esse auctoritatem primatus Romani ab eadem Nicæna synodo confirmati. Quoniam verò exceptio illa vaga est & generalis, & ad causas Episcoporum & reliquorum Clericorum porrigitur, (hic est enim genuinus sensus horum verborum in omnibus causis) eam Innocentius apertè explicat in iis quæ sequuntur, quæ duo quædam probant, nimirum reverentiam illam versari in jure relationis, & relationem tamen fieri tantum debere in causis majoribus, id est, in controversiis fidei & in dubiis disciplinæ causis. Et quia duo illa capita respicere possunt non solum Episcopos, sed etiam reliquos Clericos, & laicos, rectè scriptum est in initio capituli tertij servandam esse reverentiam Ecclesie Romanæ debitam, id est, mittendam esse relationem ad apostolicam sedem in omnibus causis, id est, in causis & contentionibus quæ inter Clericos tam superioris ordinis quam etiam inferioris fuerint exortæ. Existimo autem eam explicationem multò meliorem esse ea quæ vulgò huic loco affingitur, verba nempe illa, in omnibus causis, nihil aliud significare quam depositiones Episcoporum, quæ dein explicantur, ut aiunt, sub nomine causarum majorum. Nam interpretatio illa violenta est, ac verbis ipsis contraria; quæ, ut dixi, complectuntur causas Episcoporum & Clericorum, quoties eas contingit esse majores.

VIII. Ad faciliorem autem intelligen-

tiam hujus materie, observandum est causas majores sedi apostolicæ reservatas ea tempestate restrictas fuisse ad duo capita superius allata, ad dubia videlicet fidei & disciplinæ, tum depositiones Episcoporum inter causas majores non fuisse relatas tempore Concilij Nicæni, neque deinceps per multum ævi. Harum observationum probatio in promptu est, & manifesta. Constat enim depositiones Episcoporum peragi olim solitas unica Episcoporum auctoritate, juxta canones Nicænos itémque Sardicensis, qui prorsus obtinuerunt in Occidente usque ad tempora Nicolai primi; adeo ut si appellatio non interponeretur, depositiones illæ mandarentur executioni absque auctoritate Summi Pontificis. Præterea Pelagius secundus ad Joannem Patriarcham CP. scribens circa annum DLXXVII. locum hunc ex epistola Innocentij laudans & interpretans, ait unamquamque provinciam habere debere suos iudices, Episcopos nimirum, ut in sua quælibet synodo causas terminet, tam Episcoporum quam aliorum Clericorum, si appellatio non interponeretur. Tum addit majores & difficiles quæstiones referri semper debere ad apostolicam sedem, sicut synodus statuit, & consuetudo exigit. *Majores verò, inquit, & difficiles quæstiones, ut sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur.* Quibus verbis explicat verba Innocentij: *Majores cause*, id est, *difficiles quæstiones.* In eundem sensum Leo primus, ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem scribens, tum demum causas Episcoporum referendas esse docet ad apostolicam sedem si quid inciderit admodum difficile, ita ut nec à synodo provinciali definiti potuerit, nec à synodo Illyricana: *Si foris inter ipsos qui præsent de majoribus (quod absit) peccatis causa nascatur quæ provinciali nequeat examine definiti, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instruere; & si coram positus partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quicquid illud est transferatur.* Sanè Vigilius Pontifex Romanus ad Eutherij consulta respondens, ac causas commemorans sedi apostolicæ reservatas, iudicia appellationum Episcoporum & majores causas velut quasdam res prorsus divinas recenset. *Omnium appellantium apostolicam sedem Episcoporum iudicia*, inquit, *& cunctarum majorum negotia causarum eidem sancte sedi reservata esse liquet.*

IX. Præterea, causæ simplicium Presbyterorum, quando de fide agebatur, ad sedem apostolicam referebantur, ut patet ex causa

causa Pelagij & Celestij. Idem constat etiam ex causa Eustathij Diaconi, quem de hæresi suspectum esse censuerant Episcopi Macedoniæ: quem tamen gradu suo deiecere noluit Innocentius, tamen ab Episcopis illis fuisset damnatus. Tum etiam proferri potest exemplum Eutychemis Archimandritæ Constantinopolitani. Vnde colligitur causas quoque Presbyterorum posse esse majores, æquè ac causas Episcoporum.

X. Ea est sententia Hincmari ut existimet Innocentium, tamen Nicæni Concilij mentionem faciat in initio hujus capituli tertij epistolæ ad Viætricium, alludere nihilominus ad Concilium Sardicensè, cum ait, *ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, referatur, ac relationem illam tum demum fieri debere si Episcopi appellaverint.* Hæc sunt verba Hincmari. *Beatus quoque Innocentius, inquit, ad Viætricium Rothomagensem Episcopum duo capitula magni Concilij Nicæni & capitulum Sardicensium Concilij de Episcoporum ad sedem apostolicam appellatione uno capitulo sagaciter atque patenter explicat.* Hæc est sententia Hincmari, ut dixi. Sed multa sunt quæ me ab eo discedere cogunt. Primum enim propositio Innocentij puris & manifestis verbis concepta est, nulla conditione adjecta. Decernit autem ut ad sedem apostolicam referatur in omnibus causis majoribus, absque ullo discrimine. Et tamen Hincmarus eas relationes coercet ad solas Episcoporum depositiones, si fortè provocaverint. Deinde, causæ majores propriè sunt illæ quas commemoravi, non autem judicia Episcoporum, nisi si in judiciis illis incideret difficilis quæpiam quæstio nondum à canonibus definita, à adnotavit Hincmarus ipse in epistola ad Nicolaum primum, quæ extat apud Flodoardum, cuiusque infra mentionem faciam in capite xx i. hujus libri. Tertio, verisimile non est ut Innocentius alterius Concilij meminisse voluerit in fine capituli quàm ejus mentionem fecit in initio, quin discrimen adnotare etiam voluerit, si ullum fuisset. Demum adnotandum hæc est (& hæc observatio multum confert ad decisionem propositio- nis principalis) Siricium & Innocentium nullos canones in auctoritatem recepisse quàm Nicænos. Neuter enim aliorum canonum observationem imperat quàm Nicænorum. id quod eorum ex epistolis liquet. Quin & Innocentius in epistola ad clerum Constantinopolitanum, quæ extat apud Sozomenum, disertis verbis scribit nullos esse canones, præter Nicænos, ad quorum observationem Ecclesia teneatur. *Canonibus porro obsequendum esse scribimus, inquit, qui*

Nicæe sunt decreti: quos solus consecrari decet Ecclesiam catholicam, & juxta eos judicare. Idipsum scribit Innocentius in epistola ad Theophilum Episcopum Alexandrinum, quæ extat apud Palladium in vita Chryso- stomi, ubi ait Romanam Ecclesiam nullos canones admittere præter Nicænos: *Alios quippe canones Romana non admittit Ecclesia.*

CAPVT XIV.

Synopsis.

I. Relationes etiam à Conciliis generalibus & nationalibus fiebant ad apostolicam sedem, tanquam ad caput omnium Ecclesiarum, ut ejus auctoritate consequeretur executio constitutorum, neque tamen eorum confirmatio petebatur. Probaturs ex epistola synodica Concilij Sardicensium.

II. Concilium Arelatense statutorum suorum publicationem delegat Papa Silvestro. Secunda synodus Oecumenica relationem ad Damasum Papam misit de rebus in synodo gestis, procul à petitione confirmationis.

III. Concilia provincialia Occidentis referebant ad sedem apostolicam de depositionibus Episcoporum; ne videlicet Episcopus Romanus & reliqui occidentales deciperentur ab Episcopis dejectis.

IV. Innocentius primus avox vulnus infixit auctoritati synodi provincialis Macedonie in causa Bubaly & Tauriani. Congruentibus autem Episcopis Macedoniæ, non attulit Sardicenses canones, aut Nicænos, sed aequitatem.

I. **P**OST explicata duo relationum genera quæ sedi Romanæ tribuebant jus cognoscendi de causis provincialium post judicia synodorum, superest ut tertium relationis genus usurpatum fuisse ostendamus, quæ ad sedem apostolicam tanquam ad caput omnium Ecclesiarum fiebat à Concilio generali aut nationali, ut rerum constitutarum executio consequeretur auctoritate Pontificis Romani. Genus illud relationis illustriori exemplo probari non potest quàm ex epistola synodica Concilij Sardicensium, in qua patres fatentur se relationem illam ad Papam Iulium mittere tanquam ad caput, sed ita tamen ut ab eo non petant confirmationem rerum à se constitutarum, sed tantum ut certiores de his faciat Episcopos Italia, Sicilia, & Sardinia. *Hoc enim optimum, inquit, & valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibusque provinciis Domini referant sacerdotes.* Intra: *Tua autem excellens prudentia disponere debet ut per tua scripta qui in Sicilia, qui in Sardinia, & in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt & quæ definita cognoscant, & ne ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias quos extra episcopatum*

justa sententia declaraverit.

Tom. II

Vu

Hincmar. ep. 9. p. 12. & libel.

Melchior ep. 1. & 1. Innoc. ep. ad Viætricium ad Alexandr. ad Episcopos Macedoniæ, & ad quædam Tolet.

Epist. Synod. Conc. Sardic. 19. Hilari. in Fragm.

I. Concilium Arelatense primum, congregatum ex provinciis Occidentis, ad Silvestrum Papam retulit de iis quæ in synodo gesta fuerant; non tamen ut eorum confirmationem petat, sed ut eorum illi publicationem mandet, Imperatorum more Romanorum, qui rescripta sua mittebant ad Præfectos prætorio; vel ad eum modum qui hodie apud nos obtinet, ut Rex ad Curias Parlamenti sua pariter rescripta mittat.

Locuti sūt Concilij
Arelat. explicatur
supra lib. 1. c. 5.
6-1.

Placuit à te, inquit patres Concilij Arelatensis, qui majores Diaceses tenes, per te potissimum omnibus insinuari. Sic secunda synodus Oecumenica ad Papam Damasum & ad synodum Occidentis retulit de his quæ in synodo gesta fuerant adversus hæreses, tum etiam de his quæ de tribus Ecclesiis patriarchalibus decreta fuerant; non quidem ut ea confirmari petant à Damaso, sed ut ipse de his instruat, patribusque synodi gratuletur: *Quibus rebus, inquit, tanquam legitime & secundum Ecclesie canones à nobis constitutis obsecramus vestram reverentiam ut gratuletur.* τῶν ἰουστινιανῶν οὐκ ἔστιν ἐπιτρέψαι τῷ βασιλεὺς ἐπιτρέψαι.

III. Concilia provincialia, quorum summa erat auctoritas quoad depositionem Episcoporum, adeo ut nondum ea tempestate permessa esset in Occidente provocatio, relationes tamen interdum suas mittebant ad sedem apostolicam, quibus continebantur ea quæ adversus Episcopum dejectum decreta fuerant. Quod ea de causa fiebat, ne Romanus Pontifex vel reliqui Occidentis Episcopi incauti deciperentur ab Episcopo deposito recipientes aut ad eum mittentes literas communicatorias, quarum usus frequentissimus erat per illas tempestate. In quo imitabantur cautionem à Concilio Sardicensi adhibitam, quod Iulium Papam monuit quinam Episcopi in Concilio depositi fuissent.

IV. At Innocentius primus, audaciæ subsidium à dignitate sedis suæ petens, atrox vulnus infligit auctoritati synodi Macedoniæ, cujus iudicium retractavit in causa Bubalij & Tauriani ab ea synodo damnatorum. Id agrè tulerunt Episcopi per Macedoniam constituti, qui de ea novitate apud Innocentium questi sunt. Quid faceret Summus Pontifex? Erat heic sanè locus proferendi auctoritatem canonum Sardicensium, si tunc illi in usu fuissent; nec sanè eos omisisset Pontifex. Sed neque Concilium Nicænum laudavit: quod tamen non omisisset, si canone aliquo synodus illa Romanæ sedi jus tribuisset retractandi iudicia provincialium. At fortassis attulit consuetudinem antecessorum suorum, quemadmodum ab eo usur-

patum videmus in plurimis occasionibus. Non ita sanè. Solam ergo æquitatem præterit, aiens veritatem magis splendescere cum exagitur, fructumque divinum esse cum veritas sæpe examinatur. Hæc enim sunt ipsissima ejus verba in epistola septima ad Episcopos per Macedoniam constitutos: *Grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari iudicium: quia veritas exagitata sæpius, magis splendescit in luce; & perniciter revocata in iudicium, gravius & sine illius qui primus iudicavit penitentia condemnatur. Nam fructus divinus est justitiam sæpius recenseri.*

CAPVT XV.

Synopsis.

I. Primus omnium Zozimus canones Sardicenses protulit. Quo consilio id factum. Negant Africani eos canones, Nicanos esse. Itaque missa legatio Constantinopolim & Alexandriam ad perquirenda vera exemplaria Concilij Nicæni. Interim tamen servaturos se pollicentur canonem Sardicensem de appellationibus.

II. Ei legi subditas non fuisse provincias, si Italiam excipias, patet ex epistola Concilij Africani ad Bonifacium. Notatus Cardinalis Perronius.

III. Redemptibus Legatis Africani, patuit canonem à Faustino Legato sedis apostolicæ prolatum non extare in synodo Nicæna. Parum id profuit. Nam Celestinus Papa paulo post admisit appellationem Apicarij Presbyteri. Irrius tamen fuit Faustini conatus, qui Apicarium in communionem recipi ab Africani urgebat. Rejeda Cardinalis Perronii sententia in explicatione hujus loci. Nolunt Africani Legatum à Pontifice in Africam mitti posse pro arbitrio. Tum aiunt Africam non passuram ulterius presentiam Faustini. Inducitur lapsus Cardinalis Perronii.

IV. Repetuntur in aversione quæcumque dicta sunt in superioribus paragraphis. Canones Sardicenses ignoti fuerunt Africa & aliis provinciis extra Italiam usque ad tempora Zozimi. Proferuntur Africani nolle se in posterum tolerare appellationes ad sedem apostolicam.

V. Cessere tamen dein Pontificum Romanorum desiderijs, admissis canonibus Sardicensibus. Quoniam tempore id factum.

I. PRIMUS omnium Zozimus Papa, qui anno quadringentesimo decimo septimo sedebat, canones Sardicenses protulit, contenditque ut in Occidente vim legis obtinerent. Arbitror autem eum id consilium cepisse, quod Honorius & Arcadius Imp. paulo antè abjecissent jus concedendi rescripta pro retractando iudicio Episcoporum depositorum; quemadmodum supra ostendi in capite secundo, adductis verbis legis. Existimavit itaque Zozimus gratum

Episcopis futurum si revisiones non omnino abolerentur, sed contra decernerentur auctoritate sedis apostolicæ. Tentatum id in Africanis ingenjis voluit Pontifex. Itaque anno quadringentesimo decimo octavo Faustinum Episcopum Legatum suum misit ad Concilia Africæ, qui omni studio in id incumberet ut Episcopi Africani sinerent Romanam sedem appellari ab Episcopis damnatis. Integra negotij istius series extat in codice canonum Ecclesiæ Africanæ; quæ in codicem canonum Ecclesiæ transcripta est à Dionysio Exiguo, qui sub Imperatore Iustiniano floruit. Datum est in mandatis Legato ut Episcopos Africanos hortaretur ad observationem septimi canonis Sardicenis, in quo agitur de appellationibus ad sedem apostolicam, sed ea dignitate ut canon ille laudetur quasi ad Nicænam synodum pertineret. Verùm Episcopi, qui canonem illum non reperiebant in exemplaribus Concilij Nicæni à Cæciliano Carthaginensi Episcopo, qui ei synodo interfuerat, in Africam delatis, pronuntiarunt dubios esse canones à Faustino prolatos. Decreverunt autem mittendos esse Legatos ad Episcopos Alexandria & Constantinopoleos, ubi authenticum Concilium Nicænum esse dicebatur, ut agnosci dein posset an revera hi canones ad Nicænam synodum pertinerent. Tum etiam decreverunt monendum de hoc esse Bonifacium Papam, Zozimi successorem, ut & ipse curam quoque suam adhibeat in conquirendis veris exemplaribus Concilij Nicæni. Pollicentur tamen obdituros se huic canonis, si confiterit eum pertinere ad synodum Nicænam; si verò aliter eveniret, tractaturos dein in sequenti synodo de hoc negotio. Interim statuunt, juxta quod censuerat sanctus Augustinus, ut canon de appellationibus Episcoporum à Faustino propositus executioni mandetur, quem admodum ipsi anno præterito scripserant ad Zozimum. *Iam priore anno, inquit, etiam literis nostris ad eundem venerabilis memoriae Zozimum Episcopum datis insinuare curavimus ut ea servare sine ulla ejus injuria paulisper sinneremus usque ad inquisitionem statutorum Concilij Nicæni.*

II. Attamen in antecessum admonent Bonifacium, intelligere etiam sanctitatem ejus æquum non esse ut Afri typhum istum patiantur, si constiterit canones illos abesse à synodo Nicæna; tamen, ut aiunt, in Italia custodiatur id quod in canonibus prolatis statutum est. Vnde colligi potest ei legi nondum subjacuisse reliquas provincias. *Hæc utique usque ad adventum verissimorum exemplariorum Nicæni Concilij inscriba gestis sunt: quæ*

etsi quemadmodum ipso quod apud nos fratres ex apostolica sede directi allegaverunt communitario continerentur, eoque ordine vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia qualia commemorata jam nolumus vel tolerare cogere, vel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quòd tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ presidente, non sumus jam istum typhum passuri, & servabuntur erga nos ea quæ nobis etiam non disserentibus custodiri debeant, cum fraterna caritate, quæ secundum sapientiam atque justitiam quam tibi donavit altissimus etiam ipse perspicias esse servanda, si forte aliter se habent canonis Concilij Nicæni. Hunc locum aliquatenus emendatum proferre placuit, ut manifestior fieret ejus sententia; quæ alioqui obscura est in editis, vitio interpunctionum. Hinc enim data errandi occasio Cardinali Perronio, qui in cap. LII. Replicæ immensum aberrat à vero sensu hujus epistolæ, adducta interpretatione quam fulcire nititur auctoritate versionis Græcæ, quæ & ipsa quoque multum discrepat à genuino sensu.

III. Effectus legationis ab Africanis in Orientem missæ is fuit ut Cyrillus Episcopus Alexandrinus & Atticus Constantinopolitanus ad Africanos miserint exemplaria viginti canonum Concilij Nicæni, inter quos non extabat ille quem jussu Zozimi Faustinus protulerat. Parum tamen id profuit. Celestinus enim, Bonifacij successor, haud multò post admisit appellationem Apiarij Presbyteri ab Episcopo suo depositi; eumque restituens, Legatum in Africam pro executione restitutionis misit Faustinum, tamen appellatio Presbyterorum prohibita fuisset in Concilio Nicæno & Sardicensi. Congregata synodo Africana, nullum non lapidem movit Faustinus ut Apiarium in communionem recipi ab Afris procuraret, volens eum reddi communioni, Ecclesiæ Romanæ asserens privilegia. Quod intelligi debet de Faustino; non autem de Apiario, ut Perronio visum. At Faustinus, tamen multum moverit, nihil promovit. Contrà, cum Concilium cognitionem accusationis in se suscepisset, convictus est Apiarius præsentem Faustino. Quapropter patres Celestino supplicent ne deinceps facile suscipiat eos qui ex Africa Romam veniunt, nève in suam communionem admittat eorum excommunicatos, quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum est. Tum etiam orant ut Presbyterorum improba refugia repellat: quia, inquit, & nulla patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ. Addunt autem synodum Nicænam Presbyteros & Episcopos commississe suis Metropolitanis, ut univèrsæ

Epist. Concil. Afric. ad Bonifacium PP.

eorum causæ in provinciis eorum definirentur; ita tamen ut unicuique concessum sit, si iudicio cognitorum se putat offensum, ad universale Concilium Africae provocare. Causas enim illic seriò & diligenter examinandas iri, in plenario videlicet Episcoporum conventu; qui haud dubiè veritatem rerum deprehendent, facillèque agnoscent an testimonia vera sint, adductis videlicet coràm testibus, qui ad *transmarinum iudicium* adduci non possunt. Rejiciunt etiam temperamentum quod ipsis, ut conjectura suadet, à Faustino propositum fuerat, quo exigebatur eorum consensus pro mittendo Legato ad synodos Africanas: *Nam ut aliqui tanquam à tue sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus patrum synodo constitutum.* Orant etiam Celestinum ne in posterum Clericos Romanos mittat executores; (id enim usurpatum fuerat, misso Faustino, qui communionem Apiario restitui procuraret) *ne fumosum typhum seculi in Ecclesiam Christi, que lucem simplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus presert, videamur inducere.* Nam quoad Faustinum, securos se esse aiunt quòd ob probitatem & moderationem Summi Pontificis, qui etiam rationem habebit fraternæ caritatis, eum ulterius Africa non patietur. De Faustino enim heic loquuntur patres; non autem de Apiario, ut existimat Cardinalis Perronius, vim apertam inferens verbis epistolæ ad Celestinum scriptæ.

IV. Ex hac narratione, quæ ex fide actorum descripta est, prout extant in contextu Latino, quem Cardinalis Perronius prætextu emendationis corruptit, ex hac inquam narratione colligitur Africae & alius provinciarum, si Italianæ excipias, ignotos fuisse canones Sardicenses usque ad tempora Zoimi Papæ, tum in usu non fuisse appellationes Episcoporum ad sedem apostolicam, easque esse contrarias canonibus synodi Nicænæ, demum Episcopos Africanos in ea esse sententia ut profiteantur nolle se in posterum tolerare huiusmodi appellationes, licet eis adquevissent quandiu obscurum fuit an canones ab apostolica sede directi in Nicæna synodo conditi fuissent.

V. Fatendum tamen est eos tandem cessasse desiderii Pontificum Romanorum, non quidem in isto Concilio, tamen ita visum Bellarmino, Perronio, & Baronio. huic enim sententiæ manifestè repugnant eorum oppositiones verbis minimè ambiguis conceptæ in eorum epistola ad Celestinum. Cessare ergo tandem ob pertinaciam sedis apostolicæ Pontificum, qui nihil remittere voluerunt ex jure sibi legitime quæsito in Concilio generali Occidentis, Sardicensi nimi-

rum; præsertim cum possessioni eorum concessissent Africani Episcopi, qui ad certum tempus morem gesserant desiderii Summorum Pontificum. Subsidio fuit exemplum Galliarum & Hispaniarum, apud quas in usum revocatum est privilegium illud. Tum etiam Novella constitutio Valentiniani suggerente Leone primo data anno quadringentesimo quadagesimo quinto, quæ Summo Pontifici supremam auctoritatem tribuit in iudiciis Episcoporum, five ij Galliarum, aut ex aliis provinciis, quod Africanos coëgit ad observationem canonum Sardicenses. Præterea, incurso Vandalorum, qui Arriani erant, & in Africa dominabantur, Africanos necessitate adigebat ad archaisimam unionem cum Ecclesia Romana. Vestigia tamen quædam contradictionis extant in epistolis Papæ Leonis, in causa Lupicini. Sed adquevissent eos constat ex Ferrando Diacono Ecclesiæ Carthaginensis, qui sub Iustiano Imperatore floruit, ut patet ex capitibus LX. & LXI. Breviarj canonum ejusdem Ferrandi.

CAPVT XVI.

Synopsis.

1. Investigatur quamnam ob causam Zoimus canones Sardicenses promiserit sub titulo Concilij Nicæni. Fieri id ita potuit, quòd Innocentius pronuntiasset Ecclesiam nullis canonibus uti præterquam Nicænis; tum etiam quòd Afris nulla synodus Sardicensis nota erat præter eam quæ ab Arrianis habita fuerat. Necessarium itaque erat eos Nicæno Concilio tribui, ut contradictioni Africanorum occurreretur.

II. De ordine iudiciorum in Africa, quoad Episcoporum peccata. Iudicabantur à Primatibus & synodis suarum provinciarum; in casu verò appellationis, à Concilio universali Africae. Africa tum divisa erat in sex provincias.

III. Decretum deum ut duodecim iudices eligerentur à reo & ab accusatore, ab eorum verò iudicio appellari non posse.

IV. Episcopus enim iudicari debet à duodecim Episcopis. Decimum tertium constituebat Primas; qui necessarius erat. Quare Lucas Patriarcha (P. depositionem cuiusdam Episcopi à Metropolitanò Cyprio decretam ex eo capite irritam esse pronuntiavit quòd ab undecim tantum Episcopis cum Metropolitanò peracta fuisset. Attamen ex consensu partium minor iudicum numerus sufficere poterat, ex carone Africano xv.

V. In casibus Episcoporum ac Presbyterorum non licebat provocare ad iudicia transmarina. Manifestè id scriptum in canone xxviii. collectionis Africanæ, adjecta videlicet clausula canonis Milevitano. Adversus hanc clausulam pugnant acriter Baronius & Perronius: quorum sententia resellitur. Africa existimabat apostolicam sedem appellari non posse à iudicibus electis, neque à Concilio universali Africae. Placuit etiam id Gallis nostris avo Hincmari.

VI. Illustrissimus Cardinalis Perronius existimat appellationes Episcoporum Africanorum recipi solitas

ab apostolica sede ante habita haec Concilia Africana. quod probari putat auctoritate Augustini.

VII. Explicatur locus Augustini; & ostenditur eum male intellectum esse à Cardinale Perronio. Neque enim probat apostolicam sedem fuisse appellatam à Ceciliano Carthaginensi & collegis ejus. De dignitate Ecclesiae Romanae.

VIII. Ecclesiarum apostolicarum dignitas tandem coercita est ad patriarchales. Justinianus Imp. decernit eos esse haereticos qui neque communicant neque consentiunt professioni fidei qua summo consensu praedicatur à Patriarchis. Rursum explicans Augustini locus.

IX. Queritur cur Augustinus causas Presbyterorum distinguat à causis Episcoporum.

I. **Q**UAEVERI potest hoc loco quamnam ob causam Zoizimus protulerit canones Sardicenses sub nomine Concilij Nicæni, & quinam per eas tempestates esset in Africa judiciorum ordo quoad Episcoporum peccata.

Prima harum quaestionum acriter & animosè tractatur à Novatoribus, qui Zoizimum arguunt falsitatis & imposturae. Contra nostri id ex eo profectum aiunt quod ea tempestate canones Nicæni & Sardicenses in eodem volumine descripti essent, nullo discrimine adhibito, sub titulo canonum Nicænorum. Probabilis quidem conjectura, si vetusti codicis auctoritate niteretur; qui * nondum emerfit è tenebris. Adde Nicænos canones semper in titulo prænotari solitos numero viginti. quo unico argumento prohiberi potuit ne xxxi. canones Sardicenses Nicænis annumerarentur. Fortassis igitur propius accedemus ad verum, si dicamus Zoizimum aliqua necessitate adactum ut canones Sardicenses sub nomine Concilij Nicæni laudaret, quod Innocentius primus aperte dixisset Ecclesiam nullis aliis canonibus uti præterquam Nicænis in judiciis causarum ecclesiasticarum, tum etiam quod Afris nulla synodus Sardicensis nota esset præter eam quæ ab Arrianis habita fuerat, ut in epistola CLXIII. testatur Augustinus. Quare necessarium erat ut Zoizimus hos canones Concilio Nicæno adscriberet, ut contradictioni Africanorum occurreret. Nam quod ad rem ipsam attinet, existimabat haud dubiè Zoizimus nullam Africanis injuriam fieri, qui sedis apostolicæ auctoritati jam tum suberant, si canones Sardicenses pro Nicænis laudarentur. Quippe Nicæna Synodus Ecclesiae Romanae privilegia confirmaverat. Sardicensis verò, quæ verè occidentalis synodus fuit, eadem privilegia primatus Romani explicaverat tantum, quamvis magnificè. Igitur sic accipienda sunt Zoizimi verba: Canon Nicænus, id est, interpretatio canonis Nicæni. Eisdem canones

Sardicenses, ac si Nicæni essent, ex fide decessoris sui laudavit Leo primus ad Theodosium Imperatorem scribens. qua de re suprâ dixi in capite v. §. vi. hujus libri.

II. Secunda quaestio facilis est. Nam ex epistola Africani Concilij ad Celestinum discimus eum in Africa morem obtinuisse ut Episcopi judicarentur à Primatibus & synodis suarum provinciarum, & in casu provocationis, à Concilio universali totius Africae: *Maximè quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia sua provinciae vel etiam universale provocare.* Ex canone autem vigesimo codicis canonum Ecclesiae Africanae patet accusationem adversus Episcopum proponendam esse ab accusatore apud Primatem provinciae: *Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primates provinciae ipsius causam deferat accusator.* Sed adnotandum est hoc loco, Africam ea tempestate divisam fuisse in sex provincias, Proconsularem nimirum, sive Carthaginensem, vel Africam propriè dictam, Mauritanias duas, Numidiam, Tripolitanam, & Byzacenam. Nam quoad provinciam Tingitanam, illa pertinebat ad Hispanias, tamen freto ab iis disjuncta.

III. Ex eodem canone vigesimo colligitur permissum fuisse Episcopo accusato arbitrium sistendi se coram Primatè, vel primam causae cognitionem deferendi ad Concilium universale Africae, quod ex universis Africanis provinciis congregabatur cura Episcopi Carthaginensis; cui hanc auctoritatem procuraverat dignitas sedis Carthaginensis, ut jure suo & generalia isthaec Concilia convocaret, & in eis praesideret. Quoniam verò frequenter eveniebat ut appellationes in synodo generali judicari non possent, decretum fuit in arbitrio ejus qui provocat futurum utrum causam suam à duodecim Episcopis judicari velit, quorum sex reus eligeret, accusator verò reliquos, ab eorum verò Episcoporum iudicio appellari non posse. Sic enim scriptum est in canone decimo quinto: *Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero quam constitutum est non liceat provocari.* Et in canone xcvi. collectionis Africanæ: *Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit iudices, & cum eo & ille contra quem provocaverit; ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.* Item in canone cxiii. *A iudicibus autem quos communis consensus elegerit non liceat provocare.* Institutio illa consentanea erat legibus Romanis, quæ edicunt appellari non posse à iudicibus electis.

IV. Constitutum itaque dixi ut iudices electi forent duodecim, quod Canon, duode-

* Hic adnotandum est tam Matæ ignotum fuisse codicem Christophori Justelli, cum hic liber septimus scripsit est.

Vide lib. 3. cap. 1. §. 1.

Vide Augustin. lib. 3. contra Cresconium Grammat. cap. 34. & lib. 4. cap. 44.

cimus jubeat Episcopum judicari à duodecim Episcopis. Et in canone duodecimo collectionis Africanæ scriptum est Episcopum Maurentium, cum se de objectis peccatis purgare vellet, septem judices postulasse, quos nominavit, & in his Xantippum Primarem, & Augustinum Episcopum Hippo- nensem. *Sanctum Concilium concessit judices postulat. Reliquos autem judices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus à nova Germania, id est, accusatoribus, senex Xantippus curabit decernere.* Xantippus erat Primas, & decimum tertium judicem constituerebat. Vnde occasione sumpsit Lucas Patriarcha CP. mittendi in irritum depositionem cujusdam Episcopi à Metropolitano Cyprio decretam, quod eam peregrisset cum undecim tantum Episcopis, ipse verò, qui Primas erat, duodecimi locum impleret, cum juxta canones idem præsidere duodecim omnino Episcopis debuisset, ut refert Balsamo. Attamen si partes communi consensu minorem judicum numerum elegerint, declaravit canon decimus quintus Africanus vel minorem illum numerum sufficere.

Balsamo in can. 11.
Concl. Afric. sub
Zotimo.

V. Quod si quis quærat utrum à sententia judicum electorum provocare liceret ad Summum Pontificem, huic respondeo non solum causas Presbyterorum, sed etiam Episcoporum, ita in provinciis finiendas fuisse ut appellari ad transmarina judicia licitum non esse existimarent Afri, quemadmodum supra ostendimus. Hinc factum ut cum illi mentem suam apertius explicare vellent, (nondum enim satis explicatam rebantur in epistola Concilij Africani ad Celestinum, tamen non admodum obscure scripsissent) cum canonum suorum collectionem adornarent, clausulam addiderunt canoni xxii. Concilij Milevitani, quæ vertat ne ad transmarina judicia appellent Episcopi, neque etiam Presbyteri; sicut & de Episcopis sæpe constitutum est, ut inquit canon xxviii. ejusdem collectionis. Digladiantur autem heic scriptores. Cardinales enim Baronius & Perronius contendunt eam clausulam esse delendam, pluribus argumentis. Primum enim aiunt eam non extare in canonibus Concilij Milevitani. Verum id quidem. Addita enim de industria fuit quo primum tempore adornata est hæc collectio. Itaque spectari debet hic canon tanquam xxviii. istius collectionis, non autem tanquam xxii. Concilij Milevitani. Deinde aiunt eo in primis argumento evinci delendam esse hanc clausulam, quod prohibitio illa nusquam extet in Conciliis Africanis, quod tamen ut rem certam tradit collector. Gravis

sanè accusatio, si extarent canones omnium Conciliorum Africanæ, nec quicquam simile in eis reperiretur. Verum caremus multis Conciliis Africanis; quibus, si extarent, major habenda fides esset quam iis qui eorum scriptioni contradicunt. Nam præterea Concilium Africanum anni ccccxviii. aperte pronuntiavit non toleraturos se appellatores ad sedem apostolicam, si contingerit illud fedi Romanæ tributum non fuisse à synodo Nicæna. Prohibitio autem illa antecedit tempora collectionis canonum Africanorum; quamvis Concilium Milevitanum, in quo addita est hæc clausula, sit antiquius illa prohibitione. Constat ergo in ea sententia fuisse Afros ut existimaverint ad apostolicam sedem provocari non posse à judicibus electis, neque etiam à Concilio univerfali Africanæ. Eo præjudicio usi sunt Galliarum Hincmari, ut ostendam infra cap. xxxiii.

VI. Sed dissimulanda non est hoc loco opinio illustrissimi Cardinalis Perronij existimantis appellationes Episcoporum Africanorum recipi solitas ab apostolica sede ante habita hæc Concilia Africanæ; cujus rei probationem petit ex quadam Augustini epistola. Hic enim loquens de Cæciliano Carthaginensi Episcopo & de Episcopis qui Cæcilianum partes fovebant, adversus quos, licet absentes, synodus Donatistarum sententiam damnationis protulerat, ait eos posse causam suam reservare judicio aliorum collegarum, præsertim Ecclesiarum apostolicarum, & ostendere sententias latas adversus absentes nullius esse roboris. non enim agebatur de Presbyteris, aut Diaconis, sed de collegis. *Non de Presbyteris, inquit, aut Diaconibus, aut inferioris ordinis Clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicarum Ecclesiarum, causam suam integram reservare; ut contra eos sententia data in absentes nullo modo aliquid valerent.* Tum addit nullius momenti apud Cæcilianum esse debere multitudinem inimicorum ipsi insidiantium, quandoquidem communionem junctus erat Ecclesie Romanæ & aliis Ecclesiis unde evangelij fides fluxerat.

Aug. ep. 11.

VII. Verum id non probat provocatum fuisse ad Summum Pontificem, sed tantum expostulatum apud omnes Ecclesias de injuria Cæciliano irrogata. Nam Augustinus eam cognitionem aliis collegis reservat indefinitè, præsertim verò Ecclesiis apostolicis, inter quas Romana prima erat, non tamen unica. Iam antea in capite quarto hujus libri adnotavi quamnam essent Ecclesie apostolicæ, & quanta esset earum dignitas. Sapienter porrò heic Augustinus mentionem facit

Ecclesiarum apostolicarum in controversia quæ Africam turbabat, divisam in Donatistas schismaticos & in Cæcilianum & Ecclesias catholicas ei adherentes. Nam ad ostendendum quinam ex illis schisma facerent, ratio habenda non erat damnationum quæ ab utraque parte in adversarios decernebantur, neque ex eis peti poterat præjudicium bonæ causæ; sed inspiciendum erat quinam communionem consociati essent Ecclesiæ Romanæ & ceteris Ecclesiis apostolicis. Nam regula illa constans est & certa, unitatem consistere in communionem Ecclesiarum apostolicarum; contrâ, schisma fieri si quis se ab eis separet. Ita namque observatum est à Pelagio primo, itémque à Pelagio secundo, quorum hic scribit ad Episcopos Ithriæ, ille verò ad Episcopos Tusciæ, qui schisma adversus Romanam Ecclesiam & Orientis Ecclesias fecerant propter Tria Capitula in Concilio quinto generali damnata: *Vbinam Ecclesia sit constituta, licet ipsius Domini voce in sancto evangelio sit apertum, quid tamen beatus Augustinus ejusdem memor sententia definierit audiamus. In his namque ait esse Dei Ecclesiam constitutam qui sedibus apostolicis per successionem Præsulum præsidere noscantur. Et quicumque ab eorumdem sedium se communionem vel auctoritate suspenderit, esse in schismate demonstratur.*

VIII. Ecclesiarum apostolicarum dignitas tandem restricta est ad patriarchales, quòd aliæ continerentur in Diocesisbus Patriarcharum in Occidente nulla Ecclesia apostolica fuit præter Romanam. Quapropter Iustinianus Imperator in usum revocans regulam ab Augustino propositam, decernit in Novella constitutione c. ix. eos esse hæreticos qui neque communicant neque consentiunt professioni fidei quæ summo consensu prædicatur à Patriarchis Occidentis & Romæ, Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, & ab Episcopis qui sunt sub eorum potestate. Optimè igitur aiebat Augustinus posse Cæcilianum in hac schismatis causâ spernere hostes suos, cum communionem junctus esset Ecclesiæ Romanæ & ceteris Ecclesiis unde fluxerat evangelium, ac posse illum reservare causam integram aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicarum Ecclesiarum. Ostendit autem id quidem auctoritatem illarum Ecclesiarum, ac præsertim Romanæ, pro conservatione unitatis & communionis; sed non probat appellari posse à judicio Episcoporum Africanorum ad Romanam sedem vel ad alias Ecclesias apostolicas in causa disciplina, quando Episcopi sunt catholici.

IX. Si quis verò querat cur in hac causa schismatis & communionis Augustinus distinguat Presbyteros ab Episcopis, huic respondeo rectè & ex ordine id agi ab Augustino: quoniam Episcopi sunt caput communionis suarum dioceseon, quam cum aliis Ecclesiis conservant, Presbyterorum verò communio pendet ab Episcoporum suorum communionem. Eam ob causam prohibitum erat Presbyteris ne literas formatas aut communicatorias darent.

CAPVT XVII.

Synopsis.

I. Bonifacius & Celestinus, Zozimi successores, canonum Sardicensium executionem quaquaversum introducere tentarunt. Neque tamen Zozimus eorum auctoritate damnavit Proculum Massiliensem, qui se Metropolitanum in provincia Arrelatensi institui procuraverat in synodo Taurinateni. Nam damnatio ejus decreta est post promulgatam legem Gratiani. Nondum autem habitum fuerat Concilium Chalcedonense, cujus auctoritate Metropolitanorum judicium Patriarchis reservata fuerunt.

II. Romanus Pontifex Episcoporum Gallicanorum causas remittebat ad synodos provinciarum. Probatur ex epistola Bonifacii primi ad Episcopos Galliarum in causa Maximi Episcopi Valentini. Sed tamen Bonifacius auctoritatem suæ sedis conservavit, jubendo ut acta synodi ad se post judicium mitterentur.

III. Celestinus causam Episcopi Massiliensis commisit Episcopis provincia Viennensis, & Narbonensis, id est, finitima. Causa tamen Danielis, qui in altera earum provinciarum Episcopus fuerat ordinatus, cognitionem ad se traxit, ob flagitia in Oriente commissa, de quibus ad apostolicam sedem revertentur orientales. Quod ideo explicandum fuit, ne quis hinc colligeret Romanum Pontificem ad se ea tempestate traxisse primam cognitionem criminum Episcoporum Gallicanorum.

IV. Quid de relationibus & appellationibus senserit Leo primus.

V. Idem Leo docet primam causarum Metropolitanorum cognitionem institui posse apud sedem apostolicam. Probatur exemplo Hilarij Episcopi Arrelatensis, qui jure metropolitico privatus à Leone fuit in Concilio Romano. Tum Chelidonij Vesonionensis exemplo, quem eodem decreto Pontifex Ecclesia sua restituit.

VI. Cum autem intelligeret Leo difficile fore decreti hujus executionem in Gallia, constitutionem à Valentiniano Imp. impetravit, qua imperata executio est. Magni momenti sunt verba Valentiniani; que expenduntur. Tribnum autem Episcopo Romano potestatem evocandi Romam Episcopos noxios.

VII. Contendit etiam Leo Metropolitanos judicari non posse absque sententia Episcopi Romani; ut patet ex illius epistola ad Anastasium Thessalonicensem.

VIII. Successores quoque ejus incessit eadem cura quoad Gallias.

IX. Contendit insuper Leo ordinandum non esse Episcopum in loco dejecti, si is apostolicam sedem appellaverit, donec causa appellationis fuerit iudicata. Constitutum id fuerat in synodo Sardicensi. Sed cum ea in auctoritatem recepta non esset apud Africanos, abstinuit Leo à proferendis his canonibus in causa Lupicini. Imò appellationum in Africam introducere voluit Leo. Sed Africani ei assentiri noluerunt.

I. **P**OST introductos industria Zozimi Papæ canones Sardicenses, successores ejus Bonifacius & Celestinus eorum executionem quaquaversum introducere tentarunt, non solum in Africa, sed etiam in reliquis provinciis Occidentis. Ex epistola namque Concilij Carthaginensis ad Bonifacium, quæ supra relata est in capite decimo quinto hujus libri, patet eos canones nondum planè receptos alibi fuisse quàm in Italia. Certum quidem est Zozimum ad se traxisse primam cognitionem causæ Proculi Episcopi Massiliensis, rogante Patroclo Arelatensi: cujus cura depositus est Proculus à Zozimo, ut patet ex epistolis synodicis ab eo missis ad Episcopos Galliarum, Hispaniæ, & Africae. Verùm ille damnatus fuit Romæ post legem Gratiani promulgatam, quæ Romani Pontificis judicio commiserat Metropolitanos, ut supra ostēdimus in capite undecimo hujus libri. Concilium enim Chalcidonense, cujus auctoritate Metropolitanorum judicia reservata fuerunt Patriarchis, nondum habitum fuerat. Ceterùm Proculus ille per obreptionem in Concilio Taurinateni anno cccxcvii. obtinuerat jus metropolitanicum in nonnullis urbibus provinciæ Arelatensis, ac dein duos Episcopos ordinaverat contra præscripta canonum.

II. Si querela à quopiam Episcopo deferretur ad Pontificem Romanum, is causæ cognitionem non suscipiebat, sed ad synodos provinciarum remittebat juxta canones Nicænos. Colligitur id ex epistola Bonifacij primi ad Episcopos Galliarum scripta anno quadringentesimo decimo nono; in qua asserit decessores suos constituisse Maximum Episcopum Valentinum, quem Clerici ejus accusaverant, judicandum esse in synodo provinciæ, à decessoribus meis provinciali delegata cognitione. Ac licet Maximus detrectaret judicium Episcoporum provincialium, noluit tamen Pontifex cognoscere de hac causa, sed præcisè inharens auctoritati canonum Sardicensium, rursus cognitionem causæ remisit ad synodum provinciæ, jubens causam illic definiri, tametsi Maximus, cui diem certam dixerat qua se synodo sistere teneretur, accedere recusaret. *Dilationem quidem dedimus, inquit Bonifacius, & decrevimus vestrum intra provinciam*

debere esse judicium, & congregari synodum ante diem Calendarum Novembrium. Quemadmodum autem Bonifacius jurisdictionem Episcoporum provinciæ illasiam conservabat, sic juri quoque prospiciebat sedi suæ quæsito per canones Sardicenses; nimirum ut si Maximus se læsum esse existimaret, atque adeo sedis apostolicæ auxilium imploraret, in potestate Papæ esset aut primum judicium confirmare aut revisionem decernere. In hac porro causa Maximus injuriam sibi illatam esse conquerebatur etiam ante primum judicium, & Summi Pontificis opem efflagitaverat. Itaque Bonifacius merito petere potuit ut acta synodi ad se post judicium mitterentur, ob conquestionem sive appellationem quæ præcesserat. *Quidquid autem, inquit Bonifacius, vestra caritas de hac causa decernendum esse duxerit, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut concedet, necesse est auctoritate firmetur.*

III. At Papa Celestinus causam Episcopi Massiliensis, adversus quem gravis instituta accusatio erat, non solum Episcopis provinciæ Narbonensis secundæ, in qua sita erat Massilia, commisit, sed etiam Episcopis provinciæ finitimæ, id est, Viennensis. *Vestro cum audiendum collegio delegamus, inquit Celestinus in epistola ad Episcopos per Viennemensem & Narbonensem provincias constitutos.* Quoad verò Danielem, qui in altera earum provinciarum Episcopus fuerat ordinatus insuperhabita accusatione adversus eum instituta apud sedem apostolicam, hujus causæ cognitionem ad se trahit Pontifex, haud injuria. Hic enim, cum adhuc Clericus esset, sacrarum virginum, quarum monasterium tenuerat, pollutus incestu fuerat in Oriente, & post detecta flagitia, in Occidentem migraverat. Tum criminum ejus relatio ad Celestinum, tanquam Occidentis Patriarcham, missa fuerat ab orientalibus, ut ait Celestinus: *Missæ relatione ex orientalibus ad nos partibus.* Misit verò postea epistolam ad Episcopum Arelatensem, ut Danielem vocaret ad judicium episcopale. Attamen ille *in pontificij dignitatem hoc tempore quo ad causam dicendam missis à nobis literis vocabatur obrepsit, inquit Celestinus.* Causam hujus retentionis explicandam esse existimavi, ne quis hinc colligeret Pontificem Romanum ea tempestate ad se traxisse primam cognitionem criminum Episcoporum Gallicanorum. Daniel enim acculabatur de variis criminibus non in Gallia commissis, sed in Oriente antè quàm Episcopus fieret: quorum criminum cognitio ad Episcopos Orientis pertinebat, ij verò auctoritatem in eo casu suam

ad

Zozimus epist. 6.
cap. 47.

tit. 15
cap. 15

tit. 15
cap. 15

ad Celestinum transfulerant.

IV. Leo autem primus tria quædam nos docet. Primum enim ostendit quonam modo se gererent Romani Pontifices, etiam quoad Gallias, postquam relationes de rebus dubiis ad eos missæ fuerant, & post appellationem à iudiciis latis adversus Episcopos, quæ aut confirmata fuerant à sede apostolica, aut retractari iussa. Hæc sunt ejus verba ad Episcopos provinciæ Viennensis: *Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat apostolicam sedem pro sui reverentia à vestra etiam provinciæ sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, (hoc est antiquum jus quod à synodo Nicæna recessit Papa Innocentius) & per diversarum, quemadmodum veteris consuetudo poscebat, appellationem causarum aut retractata aut confirmata fuisse iudicia. Istud verò jus est à Sardicensi Concilio introductum.*

V. Docet deinde Leo primam causarum Metropolitanorum cognitionem institui posse apud apostolicam sedem, ut probatur exemplo Hilarij Arelatensis Metropolitaniani. Evocatus is fuerat Romam et multas Episcoporum ordinationes peractas invito clero & populo, quos manu armata instituerat in Ecclesiis. Privatus itaque jure metropolitico à Leone fuit in Concilio Romano. Eodem decreto missa est in irritum sententia lata adversus Chelidonium Episcopum, quem Hilarius sacerdotio dejecerat tanquam viduæ maritum. Verum cum id probare non potuisset Hilarius in Concilio Sacerdotum quod tunc Leo Romæ celebrabat, Chelidonium Ecclesiæ suæ reddidit. Suspiciari heic meritò aliquis posset vim juri constituto factam à Leone, quod causam Chelidonij Romæ judicaverit, cum eam remittere debuisset ad Episcopos provinciales, ab eis terminandam cum Episcopis provinciæ finitimæ, juxta canonem Sardicensem. Sed ex eo capite reperenda est Leonis defensio, quod Chelidonij appellatio juncta esset accusationi adversus Hilarium Arelatensem Episcopum instituta, ac præterea quod ipse quoque Metropolitanus Episcopus esset, Vefontionensis nimirum, ut præfert codex monasterij Iurenfis à Sirmondo laudatus in Noris ad hanc Leonis epistolam.

VI. Intellexit Leo difficilem in Gallia fore executionem iudicij adversus Hilarium facti, tum ob magnam viri dignationem ex sanctitatis ejus opinione profectam, tum etiam ob infractos canones in causa Chelidonij, quæ Romæ fuerat definita. Itaque constitutionem à Valentiniano Aug. imperavit, quæ præcipit ut iudicium illud mandetur executioni. Verum additio quæ se-

quitur, magni momenti est. Edicto enim perpetuo inter alia decernitur quod si aliquis Episcopus Galliarum, aut aliarum provinciarum, Romam evocatus, Summi Pontificis iudicio se sistere recuset, adesse cogatur per gubernatorem provinciæ: *Ita ut quisquis Episcoporum, inquit Valentinianus, ad iudicium Romani Episcopi evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejusdem provinciæ adesse cogatur.* Rescriptum autem illud non solum ratum esse decernit decretum in causa Chelidonij factum, sed etiam novum jus inducit adversus canones Sardicenses. Episcopo enim Romano tribuit potestatem evocandi Romam Episcopos. Sed Galli existimant sic obsequendum esse Pontifici ut interim nihil detraheretur de auctoritate canonum Sardicensium; quemadmodum supra ostensum est.

VII. In alia quoque occasione contendit Leo Metropolitanos judicari non posse absque sententia Episcopi Romani. Anastasius Episcopus Thessalonicensis caput erat & primus Metropolitanus Illyrici orientalis, id est, Macedonia, Achaïæ, Epiri veteris & novæ, aliarumque provinciarum; ac præterea, quò dignitatem muneris sui fortius retineret, vicariatu Papæ Leonis ornatus fuerat, ut ejus Legatus natus esset in his provinciis. Is ergo ad se manu armata adduci à publicis officii præfectura Illyricianæ curaverat Atticum veteris Epiri Metropolitanum antistitem. Id atrociter ac vehementer factum ait Leo, Anastasium objurgans. Dein addit hæc verba, quæ probant id quod antea dixi, contendisse nimirum Leonem Metropolitanos judicari non posse absque sententia Episcopi Romani. *An forte, inquit, aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & Metropolitanum Episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse etiam tu nihil ei obijciendo confirmas. Sed etiam si quid grave intolerandumque gessisset, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipse decerneres quàm quid nobis placeret agnosceres.*

VIII. Successores quoque ejus incessit eadem cura quoad Gallias. Hinc enim factum ut Papa Hilarus Hermetem Episcopum Narbonensem suspenderit à juribus metropolitico anno quadringentesimo sexagesimo secundo. Idem Leontio Episcopo Arelatensi delegavit sollicitudinem castigandi præsumptionem Mamerti Metropolitaniani Viennensis, reservans tamen sedi apostolicæ iudicium, postquam Leontij & synodi relationem receperit. Tum anno quadringentesimo sexagesimo quarto, post acceptam relationem, negotium illud termi-

Vide supra lib. 1. cap. 12. §. 4. & seqq.

Vide Marcum in libro de Primatibus 5. 78.

Vide supra lib. 1. cap. 12. §. 4. & seqq.

Leo I. c. 34.

Vide supra lib. 1. cap. 34. §. 4. & seqq.

navit. Eam autem curam in se traxit Hilarus, quod de Metropolitanis ageretur, & de juribus Ecclesiarum quibus illi præsidebant.

IX. Tertium caput quod ex epistolis Papæ Leonis colligitur, istud nimirum est, contendisse illum, juxta canones Sardicenses, damnati Episcopi appellationem à synodo quidem provincia judicandam esse, interim tamen alium Episcopum non esse ordinandum in sede dejecti; ut constat ex epistola ab eo scripta ad Episcopos Mauritanie Cæsariensis, quæ provincia est Africa, in causa Lupicini Episcopi. Is, lite pendente, provocaverat ad sedem apostolicam. Episcopi tamen reum peregerant, insuperhabita appellatione, eumque deposuerant, substituto etiam Episcopo in locum ejus. quod fieri non potuit, si canonis Sardicensis ratio haberetur. Leo itaque Lupicinum remittit in provinciam, illic judicandum ab Episcopis provincialibus, quibus superordinationem exprobrat. Sed illud observandum est, religiosum heic fuisse Leonem: qui non est ausus allegare canones Sardicenses, quibus prohibetur ne pendente appellatione ad sedem apostolicam alius Episcopus ordinetur in loco dejecti. id enim nequaquam omisisset, si tum Sardicensis synodus in auctoritatem recepta fuisset apud Africanos. Ergo regulæ generali innititur, nimirum neminem justè damnari posse nisi præsentem & convictum, aut certè confessum, alium verò in ejus loco ordinari non posse quin prius sedes vacet. Quoniam verò excipi poterat Lupicinum deseruisse vadimonium ac suam præsentiam denegasse, atque ideo secundum canones sententiam damnationis accipere debuisset, occurrit Pontifex huic objectioni, aiens eum appellasse, atque adeo non fugisse iudicium. Vnde concludit non debuisset illum excommunicari pendente negotio, ac eam ob causam se ei sæpius postulanti communionem reddidisse. Vnde etiam colligi potest jus appellationum in Africam introducere voluisse Leonem, sed Africanos ei noluisse prorsus assentiri: *Causam quoque Lupicini Episcopi illic jubemus audiri; cui multum & sæpius postulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam cum ad nostrum iudicium provocasset, immerito eum pendente negotio à communionem videbamus fuisse suspensum. Adjectum etiam illud est, quod huic temerè superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari antè quam Lupicinus in presenti posset, aut confutatus, aut certè confessus, justè posset subjacere sententiæ; ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecratur exciperet.*

Leo I. epist. 87. cap. 2.

CAPVT XVIII.

Synopsis.

* I. Vigilius Papa nihil aliud reservat apostolica sedi præter iudicia appellationum. Unde sequitur cum synodis provincialibus relinquere potestatem deponendi Episcopos absque permissu sedis apostolicæ.

II. Eadem est mens Pelagij secundi, qui omnium Episcoporum causas in synodo provincia definendas esse docet, nisi si ad apostolicam sedem fuerit provocatum.

III. Primum omnium Gregorius magnus canonum Constantinopolitanorum & Chalcedonensium instituta, à decessoribus suis non custodita, transtulit ad explicandam sedis suæ dignitatem. Hi autem primam de crimine Metropolitanis cognitionem Patriarchis reservant. Quæ institutio in legem publicam versa est à Iustiniano.

IV. Hinc factum ut Gregorius apostolica sedi vindicet secundum canones jus iudicandi accusationes adversus Metropolitanos institutas. Iudicabat etiam Roma causas Episcoporum, tamen si Itali non essent. Probat exemplum Andrea Episcopi Thebani in Thessalia.

V. Aliquando causa definitionem remittebat in provinciam, misso etiam Legato, juxta canones Sardicenses. Probatur duobus exemplis.

VI. Alius se gessit erga Africanos; quorum consuetudines illas esse concessit, modo fides contraria non essent.

VII. Postulabant Africi causa eorum definiretur secundum canones Africanos & Sardicenses. Hi enim jam recepti erant; & vicem tum subibant privilegij, ob Novellam Iustiniani. Nullam eorum causam in urbe Roma iudicavit Gregorius.

VIII. Id unum contendit Gregorium ut Primas Byzaceniæ Romam veniret, responsurus de objectis, quod obtineri non potuit. Itaque eo tractus est Pontifex ut causam in synodo provincia iudicari consenserit.

IX. Notatur hallucinatio Cardinalis Perronij, qui ex corrupto Gregorij loco colligit Episcopum Byzantinum, hoc est, Constantinopolitanum, Romano subiectum fuisse.

X. Ecclesia Hispanica utebatur collectione Martini Bracarensis. Canon autem XIII. jubet ut causa Episcoporum definiantur in synodis provincialibus; si vero divisa fuerint iudicium vota, tum vocandam esse provinciam finitimam.

XI. In causa Stephani & Januarij Episcoporum Hispanorum, qui Romanam sedem appellaverant, Gregorius Joannem Defensorem in Hispaniam misit, ut solus definitivo decreto cognoscere posset de appellatione. Sedes apostolica est caput omnium Ecclesiarum.

XII. Hispani, ut appellationes ad apostolicam sedem abolerent, Episcopo damnato licere voluerunt secundam synodum impetrare ad obtinendam restitutionem suam.

XIII. Ecclesiam Gallicanam Gregorius trahavit ut Africanam.

XIV. Post Gregorij magni tempora, Paulus Archiepiscopus Creta ausus est prohibere ne ad Vitalianum Papam provocaretur.

XV. Appellationum usus obinebat etiam in Anglia avo Bedæ.

I. NVNC inspicendum est quanam mens fuerit Pontificibus suble-

quentibus. Vigilus certè nihil aliud sedi apostolicæ reservat præter judicia appellationum. Vnde sequitur eum Episcopis provincialibus relinquere jus decernendi depositiones collegarum suorum absque permisso sedis apostolicæ. *Omnium*, inquit illè in epistola ad Eutherium, quæ anno quingentesimo quadragesimo data est, *appellantium apostolicam sedem Episcoporum judicia eidem sanctæ sedi reservata esse liquet.*

I I. Pelagius verò secundus, qui anno quingentesimo septuagesimo septimo sedebat, apertè pronuntiat eam esse certam provinciam quæ constat ex decem vel undecim civitatibus sub uno Rege & totidem inferioribus potestatibus, quoad civilem reipublicæ statum; cujus rei exempla hoc ævo extabant apud Reges Longobardorum, & Suevorum in Gallæcia. Tum quoad spiritualia administranda, eam etiam esse certam provinciam quæ unum Episcopum habet & decem vel undecim Episcopos suffraganeos ad judicandas causas omnium Episcoporum in plena synodo, adeo ut opus non sit ad alias convolare provincias, nisi si ad majorem sedem fuerit provocatum, vel si convenire non potuerit inter iudices, quo casu, referendum esse ad majorem sedem, id est, ad sedem apostolicam. Hæc sunt verba Pelagij in epistola ad Joannem Constantinopolitanum: *Scitote certam provinciam esse quæ habet decem vel undecim civitates, & unum Regem, & totidem minores potestates sub se, & unum Episcopum aliosque suffraganeos decem vel undecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes cause Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac civitatum cause referantur, ut ab his omnibus jussè consensu voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab his qui judicandi sunt appellatum &c.*

III. Inter omnes verò Pontifices nemo peritior fuit jurium sedis apostolicæ, quoad appellationes, quàm Gregorius magnus. Rebus ille gerendis admotus per multos annos, Ecclesiæ orientalis mores introspererat, cum sedis apostolicæ Apocrisarium ageret Constantinopoli, idè quæ meliùs intellexit quàm decessores sui quænam esset secundum canones auctoritas Summi Pontificis in patriarchatu Occidentis. Nam Concilium Constantinopolitanum itémque Chalcedonense unicuique Patriarchæ ejusque synodo commiserant judicia appellationum ab Episcopis depositis interpositarum, itémque aliarum causarum ecclesiasticarum, Metropolitanorum verò primam cognitionem. Verùm quia versio Latina Dionysij Exigui, quæ utebatur occidentalis Ecclesiæ, pro his canonum Græcorum vocibus *Exarchus Diæce-*

seos, quæ Diæceseos Patriarcham significant, habebat *Primas Diæceseos*, hinc factum ut vis hujus vocis ignota fuerit Occidenti, creditumque fuerit eam significare Metropolitanum aliquem qui vicinus esset aut antiquior eo adversus quem lata sententia erat. Sanè Hadrianus primus & Hincmarus Primatem Diæceseos non alium esse existimant quàm Metropolitanum. Præterea cum canon Chalcedonensis ei qui adversus Metropolitanum agit tribueret arbitrium implorandi opem Exarchi Diæceseos aut Thronum Constantinopolitanum, hanc dignitatem novæ Romæ collatam concoquere non poterat Ecclesiæ Romana. Itaque his canonibus uti noluit ad asserendam auctoritatem suam. Nam aliunde possidebat illa jus cognoscendi de appellationibus Episcoporum, quod ipsi tributum fuerat in synodo Sardicensi, itémque jus causas Metropolitanorum definiendi ante omnem appellationem, primo videlicet iudicio, post rescriptum Gratiani. Quo fiebat ut parum illa sollicita esset de canonibus Chalcedonensibus. At Gregorius magnus eorum præjudicio dignitatem suæ sedis explicavit, ne quidem nominata synodo Chalcedonensi. Quippe cum animadverteret veram horum canonum mentem in legem publicam versam esse ab Imperatore Iustiniano in Novella cxxiiii, quæ præcipit appellationes judicari à Patriarchis uniuscujusque Diæceseos, ab ea arcessit jus illud sedi Romanæ quæsitum in Occidente.

IV. Hinc factum ut in epistolis suis apostolicæ sedi jus vindicet judicandi, secundum canones, accusationes institutas adversus Metropolitanos: *Si contra Metropolitanum aliquid cause habuerit, ob hoc sedis apostolicæ petat iudicium, quod per canones antiquorum patrum est institutione permissum.* Legimus verò in regesto Epistolarum ejus, eum quandoque apud Romam judicasse, non solum causas Episcoporum Italiæ, sed etiam aliarum provincialiarum, interdum verò causæ definitionem remisisse in provinciam, missò etiam Legato, juxta canones Sardicenses. Primi casus illustre exemplum extat in causa Andreæ Episcopi Thebani, Lib. 7. ep. 8. Fuerat is depositus, nullo juris ordine servato, ab Episcopo primæ Iustinianæ, qui dein Archiepiscopus Bulgariæ dictus est: cujus auctoritas ea tempestate porrigebatur supra octo Metropolitanos Illyrici occidentalis, juxta constitutionem Iustiniani, cui Papa Vigilus consenserat. Gregorius ergo appellationem judicans in sede sua, iudicij acta rescidit, Andreamque restituit, Archiepiscopum verò à communionem suspendit ad sex mensium spatium. Lib. 1. ep. 6.

V. Secundi verò casus exemplum subministrat epistola XLVII. libri secundi. Episcopus urbis Epidauriæ, quæ nunc Ragusa dicitur, absque synodi congregatione depositus fuerat ab Episcopo Salonitano Metropolitano provinciæ Dalmatiæ. Appellatus Gregorius decernit ut Metropolitanus synodum provinciæ congreget ad iudicandam accusationem secundum canones coram Antonio Subdiacono, cui Papa delegat executionem, ut ejus cura cuncta decernantur juxta leges & canones. In provincia quoque Corinthiaca, sive Achaia, iudicari iussit appellationem Anastasij Episcopi dejecti, misso in eam rem Secundino Episcopo, qui sententiam depositionis confirmavit.

Lib. 4. ep. 50.

VI. At licet Gregorius ad se traxisset supremum arbitrium iudicandi appellationes in urbe Roma, aut eas remittendi ad provincias, cum Africanis tamen aliter se gessit quam cum reliquis provinciis. Constat enim eum morem gessisse Episcopis Ecclesiarum Numidiæ & Carthagini, qui eum oraverant ut privilegia & consuetudines illarum Ecclesiarum illas præstaret in quarum possessione erant jam à temporibus beati Petri. Quod eis concessit Pontifex, modò ne illæ fidei contrariæ essent. *Petitis enim, inquit Gregorius ad Episcopos Numidiæ scribens, per Hilarium Chartularium nostrum à beata memoria prædecessore nostro ut omnes vobis retro temporum consuetudines servarentur quas à beati Petri Apostolorum principis ordinationum initiis hæcenus vetustas longa servavit. Et nos quidem juxta seriem relationis vestre consuetudinem, qua tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permancere concedimus, sive de Primatibus constituendis, sive de ceteris capitulis.* Et ad Dominicum Episcopum Carthaginensem: *De privilegiis verò ecclesiasticis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua jura servamus.*

Vide lib. 3. c. 9. §. 2.

Lib. 1. ep. 75.

Vide Baluzij Notas ad Agobardum pag. 44. & 140.

VII. Africanorum autem postulata huc inter alia tendebant ut causæ eorum definirentur secundum antiquos canones Africanos & Sardicenses. Hi enim jam recepti erant ab Afris, ut constat ex collectione Ferrandi, quæ sexaginta ante Gregorium annis confecta fuerat. Privilegij autem vicem tum subibant, ob Novellam Iustiniani, quæ altius evehebat dignitatem Patriarcharum, atque adeo Romani Pontificis in Occidente. Ita porrò se cum Afris gessit Gregorius ut nullam eorum causam in urbe Roma iudicaret. Contrà, Columbum Episcopum Numidam delegavit, qui curaret ut singula gererentur secundum canones in synodo

provinciæ, etiam quoad causam Maximiani Episcopi, quem degradari posse ait, si nocens fuerit, *adunato Episcoporum universali Concilio.* quod & ipsum statuit de Petro & Paulino Episcopis.

Lib. 1. ep. 11. lib. 1. ep. 12. lib. 2. ep. 11.

VIII. Id unum, ad conservandam auctoritatem suam, contendit Gregorius, ut Clementius Primas provinciæ Byzacenæ Romam veniret, responsurus de quodam crimine ei objecto. Quoniam verò ejus imperium detrectabat Clementius, Gregorius rescriptum à Principe impetravit. Sic enim testatur ipsemet in epistola LXIV. libri septimi: *In quodam crimine * Byzacenus Primas fuerat accusatus; & piissimus Imperator cum juxta statuta canonica per nos voluit iudicari.* Sed quoniam Theodorus magister militum, id est, Gubernator Africae, acceptis decem auri libris, executione hujus rescripti imperatorij superfederi iusserat, aliud dein impetravit Gregorius. Postea Primas ille Pontifici significat velle se subijci apostolicæ sedis; adeoque illum permulsi, ut tandem obtinuerit causam suam iudicari in Concilio provinciali, juxta præceptum Pontificis.

* lib. 2. ep. 11.

Greg. 1. 11.

IX. Sed dissimulare hoc loco non possum gravem hallucinationem Cardinalis Peronij aliorumque qui de controversiis religionis libros scripserunt. Confessionem enim illam Primatis Byzaceni, qui se Romanæ sedis subiectum fatetur, tribuunt Ioanni Episcopo Constantinopolitano, decepti videlicet affinitate nominis, quod in contextu epistolæ scriptum sit corruptè *Byzacenus.* quod ipsi corrigi volunt, ac reponi *Byzantinus;* cum tamen certum sit in usu nunquam fuisse ut Constantinopolitanus Episcopus diceretur Byzantinus. *Nam quod se dicit, inquit Gregorius, sedi apostolicæ subijci, si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit. Cum verò culpa non exigat, omnes secundum rationem humanitatis æquales sunt.* Discrimen tamen magnum est inter utrumque. Nam secundum eorum opinionem Patriarcha CP. agnoscit subiectum se esse apostolicæ sedis quoad correctionem morum; cum Clementius Primas fuerat in Africa, quæ in patriarchatu Occidentis constituta erat. Et tamen ille obtinuit causam suam cum auctoritate Summi Pontificis iudicari in sua provincia, secundum Canones.

Greg. 1. 11. ep. 17. Primas Byzaceni

X. Alium ordinem tenuit idem sanctus Pontifex quoad Hispaniam, ubi disciplina quiddam speciale invexerat in iudiciis Episcoporum. Ecclesiæ enim illius nationis utebantur canonibus à Martino Bracarensi collectis, itémque iis qui in synodis Hispanicis condebantur. Eam collectionem concinna-

vit Martinus circa annum DLXXI. rogantibus Episcopis provincie Gallacie: in qua canones Græcos in epitomen redactos edidit, quos accommodavit ad usum Hispania & ad canones Conciliorum Toletanorum. In canone autem XIII. causam Episcopi definiendam esse ait in synodo provinciali; si verò divisa fuerint iudicium vota, tum vocandam esse provinciam finitimam, juxta canonem Antiochenum.

XI. Secundum hanc institutionem Stephanus Episcopus, læsæ majestatis reus, judicatus fuerat & dejectus à synodo provincie finitimæ; Ianuarius verò Episcopus Malacitanus à collegis suis depositus fuerat. Uterque sedem apostolicam appellavit. Ob hoc itaque Gregorius Ioannem Defensorem, Romanæ Ecclesiæ ministrum, in Hispaniam misit cum summa potestate, ita ut ille solus definitivo decreto cognoscere posset de appellatione, & confirmare eorum depositionem, vel eos restituere, ac præterea aliquam poenitentiam imponere Episcopis qui Ianuarium dejecerant, si constaret ita eos malitiosè egisse. id quod Defensor executus est quoad Ianuarium. In communitario autem quo petitionibus Episcoporum Hispaniæ responderetur, inter alia observatur Episcopum Stephanum non debuisse judicari ab Episcopis alieni Concilij. Quod alludit ad canonem XIII. collectionis Martini Bracarenfis. Sed huic eorum desiderio opponitur Novella Iustiniani, quæ præcipit ut causæ civiles & criminales Episcoporum à suis Metropolitanis definiantur; & in casu appellationis, à Patriarcha. Si quis verò reponat, inquit Gregorius, Stephanum non habuisse neque Metropolitanam neque Patriarcham, huic dici poterit ejus causam fuisse dirimendam ab apostolica sede, quæ est caput omnium Ecclesiarum. Hæc sunt verba Gregorij: *Contra hæc si dictum fuerit quia nec Metropolitanum habuit nec Patriarcham, dicendum est quia à sede apostolica, quæ omnium Ecclesiarum caput est, causâ hæc audienda ac dirimenda fuerat; sicut & predictus Episcopus petiisse dinoscitur, qui Episcopos alieni Concilij iudices habuit omnino suspectos.*

XII. Suspicio tamen Episcopos Hispanos non admodum patienter tulisse iudicia isthæc Romana. Nam appellationis ad apostolicam sedem removendæ causa novam legem introduxerunt in gratiam Episcopi damnati, nimirum ut ei liceat secundam synodum impetrare ad obtinendam restitutionem suam. Colligitur id ex canone XXVIII. Concilij Toletani quarti habiti anno DCLXVI. cujus hæc sunt verba: *Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo injustè dejectus, in*

secunda synodo innocens reperitur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcopi.

XIII. Quoad Ecclesiam verò Gallicanam, eam Gregorius haud aliter tractavit quam Africanam. Iussit enim ut causæ Gallorum in Conciliis Gallicanis definiantur, ut statim ostendam.

XIV. Post Gregorij magni tempora, Paulus Archiepiscopus Cretæ, quæ patriarchatui Occidentis subiecta erat, ausus est prohibere ne ad Vitalianum Papam provocaretur. Deposuerat is Ioannem Episcopum Lappensem in ea insula: qui Romam appellans, occasionem dedit synodo quæ anno DCLVIII. congregata est à Papa Vitaliano. Cùm recitata fuissent acta, revocata sententia est, tanquam contraria canonibus. Docet autem epistola Vitaliani ad Paulum, eum appellationi cedere noluisse. in quo sane nullo jure nitebatur. *Oportebat, inquit Vitalianus, tuam fraternitatem secundum canonum vigorem tempore quo se petiit ad nos venire, eum absolvere tuis literis, id est, ei dare missionem sive literas dimissorias, quem non solum noluisti canonicè absolvere ad principis Apostolorum limina, sed magis respondiisti ei, * incidenter, inquit, quia non competenter quæris. Que ergo sancti sanxerunt patres, indecencia sunt?*

* Puto legendum esse indecenter

XV. Appellationum usus obtinebat etiam in Anglia; ut colligitur ex Beda, qui in lib. v. hist. cap. xx. refert Vvifridum Eboracensem Archiepiscopum, cùm anno DCCV. à synodo depositus fuisset, Ioannem septimum appellasse, Romamque profectum esse, quò etiam accessere accusatores ejus, illic autem restitutum fuisse à Summo Pontifice. quæ restitutio demum peracta est in synodo Anglicana ea de causa congregata.

CAPVT XIX.

Synopsis.

I. Inquiritur quonam modo se Galli sub prima Regum dynastia gesserint circa depositiones Episcoporum. Canones Sardicenses tum recepti erant in Gallia. Synodus itaque provincia deponeret Episcopos. In casu appellationis, Papa causam retrahere jubebat in provincia. Probatur exemplo Conuvelios Episcopi Reienfis. Depositio tamen peragebatur, tametsi appellatum fuisset.

II. Salonus Episcopus Ebredunensis, & Sagittarius Vappiucensis, damnati in Concilio Lugdunensi, licentiam appellandi sedem apostolicam petunt à Rege Guntramno, qui literas dimissionis illis concessit. Dein restituti sunt decreto Ioannis tertij.

III. Synodus à Rege convocata fuerat; & iudices ecclesiastici ab eo dati. quod Principibus licere proba-

X x iij

tur ex canonibus Africanis, & ex Novella constitutione Valentini tertij.

IV. Idem probatur ex Iustiniano; qui præterea iudicium appellationis Principi reservavit. quod Gregorius magnus approbavit.

V. Reges nostri dabant iudices Episcopis. Id vero non displicuit Summis Pontificibus.

VI. Salonus itaque & Sagittarius Romanum Episcopum appellarunt juxta Concilium Sardicense. Attamen regno egredi non sunt ausi absque permisso Principis. Ex quo loco colligitur vetustas hujus juris regij. Redditi sunt Ecclesijs suis à Ioanne tertio.

VII. Sed iidem iterum accusati, rursus dejecti sunt. alij vero in eorum locis ordinati. Unde colligitur sententias synodorum mitti solitas in executionem absque auctoritate Papa.

VIII. Probatur exemplo Saffaraci Episcopi Parisiensis.

IX. Item exemplo Egidij Remensis Archiepiscopi. Magni præterea momenti est exemplum illud ad probandam auctoritatem regiam.

X. Probatur etiam exemplo Desiderij Viennensis Archiepiscopi.

XI. Tum etiam Didonis & quorundam aliorum Episcoporum sub Theodorico Rege damnatorum.

XII. Gregorius magnus vicariatuum suum concessit Virgilio Episcopo Arelatensi, edito ut ille causas Episcoporum iudicaret congregatis duodecim Episcopis. Sed difficiles questiones ad sedem apostolicam referri iussit. Episcopi Arelatenses, tamesi Vicarij essent sedis apostolica, nullam synodum congregarunt, si Arelatenses excipias.

XIII. Gregorius magnus nihil aliud optat quam ut Legatus apostolica sedis adsit in synodo que propter Episcopi peccata fuerit congregata; adeoque non cogitabat de evocandis Romam Episcopis, ut prima illic de crimine eorum cognitio haberetur. Mittere tamen Legatum non vult absque postulatione Principis.

XIV. Tum missa Romam legatio à Principe, Legatum in Gallias à Gregorio mitti postulavit: quem Pontifex pollicens est brevi missurum. Verum oborta tunc bella in regno obstiterunt ne Legatus ille mitteretur.

XV. Chariberus Rex in irrum misit sententiam depositionis à Leontio Burdegalensi Archiepiscopo latam adversus Emerium Episcopum Santonensem.

I. **I**NSPICIENDUM itaque nunc est quænam fuerit Ecclesiæ Gallicanæ praxis in peragendis iudiciis canonicis Episcoporum sub prima Regum nostrorum dynastia. Argumento sequentia erunt canones Sardicenses in usu tum fuisse apud Gallos. Synodus itaque provinciæ deiciebat Episcopos. Si verò Pontifex Romanus appellabatur, is retractari causam in provincia jubebat, si ita expedire arbitraretur. Exemplo erit causa Contumeliosi Episcopi Reienis, quem in plena synodo damnatum Cæsarius Arelatensis episcopatu movit. Missa dein relatio ad Ioannem secundum Pontificem Romanum, qui anno DXXXIV. iudicium illud confirmavit literis datis ad Episcopos Galliæ. Attamen quoniam Contumeliosus provocaverat ad sedem apostolicam, Aga-

petus Papa anno DXXXVI. præcepit causam ejus deintegro examinari à iudicibus delegandis in provincia, juxta canones, Sardicenses nimirum, ut patet ex verbis epistolæ Agapeti ad Cæsarium Episcopum Arelatensem. *Delegaturi enim, inquit, Deo nostro adjuvante sumus examen, ut secundum canonum venerabilium constituta sub consideratione justitiæ omnia que apud fraternitatem tuam de hujusmodi negotio acta gestave sunt, diligentissima investigatione flagitentur.* Infrà: *Melius autem fecerat fraternitas tua si postquam sedis apostolica, appellatione interposita, desideravit examen, circa personam ejus à tempore sententiæ nihil permisisset imminui; ut esset integrum negotium quod interposita provocacione quæretur.* Nam si in executionem mittitur prima sententia, secunda non habet cognitio quod requirat. Ex hac ultima clausula discimus solitos illa tempestate Episcopos Gallicos exequi sententiam depositionis, tamesi ab ea appellatum esset; quamvis aliud obtinere debere censeret Summus Pontifex.

II. Verùm ut melius intelligamus praxim ejus secuti, expendenda sunt acta synodi habitæ adversus Salonium Episcopum Ebrundensem & Sagittarium Vappincensem, prout extant apud Gregorium Turonensem. Accusabantur illi de violentia, homicidio, adulterio, & de gravi quodam facinore adversus Episcopum Tricastinensem. Harum rerum certior factus Guntramnus Rex synodum Lugdunensem convocavit anno DLXVI. in qua Episcopi illi suis sedibus privati sunt à Nicetio Patriarcha, id est, Episcopo Lugdunensi, & ceteris Episcopis illic congregatis. Ij verò cum damnati essent, Regem adeunt, de iniquo iudicio conqueruntur, peruntque licentiam appellandi Papam Romanum. Annuit Princeps, dedique literas dimissionis. Ioannes dein tertius eos sedibus suis restituit, scripta ob eam rem epistola ad Guntramnum Regem. Disertis hæc verbis docet Gregorius Turonensis: *Sibi tradi licentiam, inquit, ut ad Papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permittit. Qui accedentes coram Papa Ioanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille verò epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui jubet. Quod Rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis, implevit.*

III. Si quis autem penitus introspicat negotium istud, intelliget primò Regem convocasse synodum ad procurandam Episcoporum punitionem. in quo jus imperatorum renovat. Ius autem illud in eo verfabatur, ut Principi liceret dare iudices ecclesiæ-

sticos in causis Episcoporum & Clericorum. quod jus approbatum est in canone Africano centesimo quarto, qui extat in collectio-
ne canonum quæ tum in usum recepta erat in Gallia. Præterea, nota illis erat Valentiniani III. constitutio, quæ extat in Codice Theodosiano, qua Patroclum Metropolitanum Arelatensem delegavit anno ccccxxv. ad judicandos nonnullos Episcopos Galliarum qui Pelagij hæresim fovebant. *Diversos verò Episcopos, inquit, nefarium Pelagiani & Celestiani dogmatis errorem sequentes per Patroclum sacrosanctæ legis antistitem præcipimus conveniri.*

IV. Sanè Novella cxxiii. Imperatoris Iustiniani non solum admittit praxim illam, ut Imperatori liceat eujuslibet causæ cognitionem Episcopo delegare, sed etiam judicium appellationis Principi reservat in capite quarto. Id autem Gregorius magnus approbat lib. ii. epist. vii. in qua mentionem facit accusationis adversùs Hadrianum Episcopum Thebanum in Thessalia, cujus cognitionem Mauritius Imperator delegavit Ioanni Metropolitanò Larissæ civitatis, tum etiam iudicij absolutionis ab Imperatore lati post appellationem in gratiam Episcopi damnati.

V. Non displicuit Pontificibus Romanis Regum nostrorum consuetudo, qui iudices dabant Episcopis, modò tales darentur quibus objici incomperentia non posset. Nam si competentes non essent, tum poterant Pontifices expostulare de hoc facto, quemadmodum usurpatum est à Pelagio primo Papa. Expostulavit is anno dlvii. cum Childeberto Rege quòd causam Sapaudi Metropolitanò Arelatensis & Primatis Galliarum delegasset Episcopo cuidam qui dignitate inferior erat Sapaudo. *In iudicium sequentis civitatis Episcopi, inquit Pelagius ad Childebertum scribens, quod nulla ecclesiastica lege vel ratione conceditur, judicandum jubereis occurrere; ut ipso de conculcato loci sui prejudicio conquerente, illum qui usurpavit necesse sit de illicita præsumptione culpari.* Synodus verò quæ convenit ad iudicandam causam Prætextati Episcopi Rothomagensis, à Rege Chilperico convocata fuit. Itémque ea à Rege convocata est in qua Gregorius Turonensis expurgavit calumniam sibi impactam, quasi probrosa adversùs Reginam Fredegundem verba dixisset. *Rex arcessitis regni sui Episcopis, causam iustis diligentem inquiri.*

VI. Rursum ex relatione eorum quæ gesta sunt adversùs Salonium & Sagittarium colligitur reos ab Episcopis fuisse damnato juxta auctoritatem quam ipsis tribuunt

canones. Tum dejectos provocasse ad Summum Pontificem, quemadmodum constituerat Concilium Sardicense. Attamen egressi regno aulos non esse absque permisso Principis. Ex quo loco colligitur vetustas hujus regij juris, quo Episcopi tenentur ad impetrandam à Rege licentiam exeundi, etiamsi Romam proficisci velint. Abeundi autem potestatem illis facit Guntramnus. Cùm verò nullus accusator Romæ adesset qui reos coràm convinceret, eos Ioannes III. Pontifex Romanus restitui iussit suis Ecclesiis. In quo nihil iniquum à Pontifice statutum est, cùm, ut dixi, nullus Romæ adesset qui accusationem urgeret. Eam tamen legem restitutioni adjecit, ut si quis eos accusare vellet, expurgare teneretur objecta. Et haud dubiè ea conditio continebatur in literis quas Pontifex ad Regem scripsit pro eorum restitutione.

VII. Sed iterum iidem accusati sunt anno quingentesimo septuagesimo nono. Quare Guntramnus Rex Concilium Cabilonense convocavit; in quo denuo examinata sunt vetera crimina, ea tantùm mente, ut aliqua illis propterea poenitentia imponeretur. Sed additum est crimen læsæ majestatis. Itaque ut perfidiæ suæ pœnas darent, episcopatus suis dejecti sunt, & in custodiam traditi in Ecclesia sancti Marcelli: ex qua cùm evasisent, per diversa loca vagati sunt, donec in sedibus eorum alij antistites ordinati sunt. Eorum fidem facit idem qui supra Gregorius his verbis: *Illud est additum, quòd essent rei majestatis & patriæ proditores. Qua de causa ab episcopatu distincti, in Basilicam sancti Marcelli sub custodia detruduntur. Ex qua per fugam elapsi discesserunt, per diversa vagantes, donec in civitatibus eorum alij subrogati sunt.* Vnde colligere debemus sententias in Episcopos latas à synodis mandari solitas executioni, neque necessarium prorsùs fuisse ut de illis referretur ad Summos Pontifices.

VIII. Axioma illud confirmari potest variis exemplis. Magni autem momenti est in hoc argumento causa Saffaraci Episcopi Parisiensis: qui cùm semel damnatus fuisset, causam suam in secunda synodo retractari impetravit. Illam Chilpericus Rex eam ob rem convocavit Parisiis anno dlv. & in ea depositus est Saffaracus, multorum criminum capitalium reus.

IX. Idem axioma confirmatur etiam alio exemplo valde illustri, cujus narrationem accuratè instituit Gregorius Turonensis. *Ægidius Remensis Metropolitanus læsæ majestatis accusatus est à Rege Guntramno anno quingentesimo nonagesimo. Accusa-*

Fide Iovinianum in Notitia epist. 55. 3. Iovinii Carost. 3. Eadmerum in historia Novor.

Gregor. Tur. lib. 5. c. 47.

Gregor. Tur. lib. 5. c. 19.

L. 47. C. Theodof. de Episc. & Cler.

Gregor. Tur. lib. 5. hist. c. 20.

Item. lib. 5. c. 49.

causam
us deie-
Sardi-
epistolæ
relaten-
ro adju-
num ve-
justitiæ
vynimo-
ma ve-
tem fe-
aposto-
vi exa-
miani-
rum ne-
eretur
femco-
ignora-
tos illa
qui sen-
ppella-
debere
praxim
synodi
Ebre-
ntem,
entem.
iciduo,
re ad-
farum
ex sy-
anno
chibus
id est,
scopus
ati ef-
con-
llandi
edite-
rius
rem
fertis
sis:
ur-
vens
per-
ex-
di-
in
mod-
mul-
ziat
on-
co-
ro-
na-
ia-

tionis peragenda cura à Principe delegata est Ennodio, qui Dux olim fuerat. Rex Episcopos regni sui evocat apud urbem Metensem; ubi reus convictus, crimen suum confessus est, aiens se reum mortis esse. At ille confusus ait: *Ad sententiam dandam super culpabilem ne moremini. Nam ego novi me ob crimen majestatis reum esse mortis.* Iudicio itaque synodi depositus fuit. Cum autem Episcopi vitæ gratiam illi fieri obtinuissent à Rege, in exilium pulsus est apud Argentoratum; Romulus verò in ejus locum substitutus est. *Episcopi --- obtenta vita, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis canonum sanctionibus, removerunt. Qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strataburgum vocant, deductus, exilio condemnatus est. In cujus locum Romulus, filius Lupi Ducis, Episcopus subrogatus est.* Ceterum ea depositio eò majoris momenti est quòd adversus Episcopum Metropolitanum decreta est; cui Rex dar iudices non secus ac simplici Episcopo, tamen si cognitio causarum Metropolitanorum pertinere posset ad Summum Pontificem. Tum etiam sententia executioni mandatur, nulla prorsus facta relatione ad apostolicam sedem.

X. Anno dein sexcentesimo tertio, ut narrat Fredegarius in Chronico, Desiderius Metropolitanus Viennensis, pridem Regina Brunichilde invisus, in synodo Cabilonensi depositus fuit, & in quandam insulam projectus. Domnolus verò in ejus locum substitutus est, tamen si nulla super hoc apostolicæ sedis rescripta emanassent. *Anno octavo regni Theodorici, inquit Fredegarius, synodus Cabilono colligitur. Desiderium Episcopum Viennensem deiciunt; & insigante Aridio Lugdunensi Episcopo & Brunichilde, subrogatus est loco ipsius sacerdotali officio Domnolus. Desiderius verò in insulam quandam exilio detuditur.*

XI. Bella domestica quæ Gallias commoverunt sub Theodorico Rege & Ebroino Majore domus regie nonnullos quoque Episcopos in partes traxerunt, reos ob hoc læsa majestatis. Itaque cum Rex & Ebroinus synodum alicubi convocassent, plures Episcopi in ea dejecti sunt, ac præsertim Dido, qui dein capite plexus est; alij verò in exilium tantum pulsati sunt jussu Principis. Cum verò in partes quoque transgressus fuisset Leodegarius Episcopus Augustodunensis, dimissus non fuit ad iudicium synodi; sed Comiti palatino traditus, ejus jussu capitis pœnam subiit. Vetus auctor vitæ sancti Leodegarij, qui hæc omnia edidit, acerbè invehitur in eos qui sanctum hunc virum iniquo iudicio morte damna-

runt; sed tamen nullam querelam movere adversus pœnam Didoni alitve Episcopis irrogatam. *Theodoricus Rex, inquit, & Ebroinus synodum in quadam villa regia convocantes, multam Episcoporum turbam adesse fecerunt; ibique inter ceteros Didonem --- condemnatum ab ipsa synodo, calvaria accepta in capite expulsam segregant à sancta congregatione. Deinde exilio condemnatus; mortisque secuta, pœna capitis exolvit. Alij porrò Episcopi tunc à Rege per Ebroinum in ipsa synodo panam similem sortiti, perpetuo exilio sunt deportati.*

XII. Recurrit nunc Gregorij magni prudentia ut se delicatis Gallorum ingeniis accommodaret, interim verò sedis apostolicæ dignitatem retineret, quam prudentiam etiam adhibuerat quoad Africanos. Visum itaque expedire ut Virgilio Arelateni Episcopo vicariatam sedis apostolicæ tribueret, edicto, ut causas fidei aut Episcoporum judicaret, congregatis duodecim Episcopis; ea tamen adjuncta conditione, ut si causa quæpiam difficilis incidere in provincia definiri non posset, ea ad sedem apostolicam referretur. *Si qua verò, inquit, inquisitio de fide vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emergerit qua discerni difficilius possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur atque decidatur. Si autem decidi nequirent, discussa veritate ad nostrum iudicium referatur.* Attamen licet Episcopi Arelateni vicariatam apostolicæ sedis accepissent ab hinc annis centum & viginti cum auctoritate convocandorum Conciliorum, certum est eos nullam synodum congregasse, si synodos provincie Arelateni excipias. Contra, Regum illæ jussu convocatae fuerunt; & iudicia in illis lata sunt adversus Episcopos, nulla mentione facta Episcopi Arelateni, ut plurimum absentis à Concilio.

XIII. Testatum fecerat Gregorius velle se ut Episcoporum & aliorum Clericorum Africanorum causæ in synodis provincialibus definiantur, delegatione in eam rem data uni ex Episcopis Africanis. Haud ab simili consilio vicariatam suam concessit Episcopo Arelateni, præcipiens item ut causas Episcoporum ac aliorum Clericorum Gallicanorum in provinciis terminentur. Sed aperta rursus in eam rem sunt verba ejus ad Reginam Brunichildem scribentis. Neque enim aliud ad commendandam sedis apostolicæ dignitatem exigit quam ut Regina approbet mitti in Galliam Legatum; quò habita synodo adversus Episcopos impudicitia reos, pœna in eos decerneretur. Satisfieri itaque censebat auctoritati suæ si in synodo adesse sineretur Legatus à Romana sede directus; adeoque non cogitabat

bat de evocandis Romam Episcopis, ut illic prima de criminibus eorum cognitio haberetur. Id ipsum Afris significari curaverat Cælestinus; qui ejus desiderio cedere noluerunt. Ea porro est ipsamet prerogativa qua Gratiani rescripto quaesita est Episcopo Romano, ut si de causa agatur Metropolitanam cujuscumque in longinqua regione positi, possit Pontifex dare judices, à quorum sententia provocari non possit. Sed in primis observandum est in Gregorio magno obsequium ab eo præsistum regiae auctoritati, dum ita se gerit, ut in Galliam mittere personam nolit cum auctoritate extraordinaria absque postulatione Principis. Ius autem illud usque ad hæc tempora conservatum fuit. Pontifices enim Romani Legatos in Galliam mittere non possunt absque consensu Regis.

Nunc referenda sunt verba Gregorij ex epistola ad Brunichildem Reginam: *Multorum ad nos relatione pervenit---ita quosdam sacerdotes in illis partibus impudicè ac nequiter conversari ut & audire nobis opprobrium & lamentabile sit referre. Infrà: Sed quoniam eos quorum est locus hæc insequi nec sollicitudo ad requisitionem nec zelus excitat ad vindictam, (Metropolitanos intelligit) scripta ad nos vestra discurrant, ut personam, si precipitis, cum vestra auctoritatis assensu transmittamus, que unà cum aliis sacerdotibus hæc & subtiliter querere & secundum Deum debeat emendare.*

XIV. Morem Pontifici gesserunt Regina Brunichildis & nepos ejus Theodoricus Rex; qui duos Legatos Romam misere pro nonnullis negotiis. Inter mandata verò eis data, illud quoque præceptum est, ut Legatum in Gallias mitti postularent synodum illic habituram. Id mirè placuit Gregorio, qui pollicitus est se illum brevi misurum. Verùm oborta tunc in regno civilia bella obstiterunt ne Legatus ille mitteretur. *Presati autem viri magnifici filij nostri, inquit Gregorius ad Brunichildem scribens, dato capitalari inter cetera petierunt, quod sibi ex vestra perhibuere jussione mandatum, ut talis debeat à nobis in Galliis persona transmitti cuncta que contra sanctissimos canones perpetrantur omnipotenti Deo auctore possit corrigere. Infrà: Apto autem tempore, si Deo placuerit, venerande excellentie vestre desideria implere curabimus.*

XV. Ceterum omittendum non est hoc loco iudicium larum à Rege Chariberto, qui anno D L X I I I. in irritum misit sententiam depositionis à Leontio Burdigalensi Archiepiscopo & provincialibus Episcopis decretam adversus Emerium Episcopum Santonensem. Ad episcopatum ille promo-

tus fuerat jussu Regis Clotarij; qui præterea eum ab aliis Episcopis ordinari præceperat quàm à suo Metropolitanò, Leontio nimirum. Hic, post decessum Clotarij, Episcopos provinciae suae congregavit in civitate Santonenfi: in qua synodo dejectus fuit Emerius. Tum celebrata alterius electio, ejus confirmationem à Chariberto Leontius petiit per Legatos. At Charibertus, agrè ferens contemptam patris sui Clotarij auctoritatem, dejecto videlicet Emerio ab episcopatu, injuriam illam ultus est propria auctoritate; missis videlicet in provinciam viris religiosis, qui Emerium restituerent Ecclesiae Santonenfi; dicta verò multa mille aureorum Leontio Archiepiscopo, ut remeritatem ejus hac poena castigaret; reliquis verò Episcopis multa etiam indicta, sed leviori, Rem narrat Gregorius Turo-nensis his verbis: *Directis viris religiosis, Episcopum in loco restituit; dirigens etiam quosdam de Camerariis suis, qui exactis à Leontio Episcopo mille aureis, reliquos juxta possibilitatem condemnarent Episcopos. Et sic patris ultus est injuriam.*

Greg. Turon. l. 4. cap. 26.

C A P V T XX.

Synopsis.

I. Sub secunda Regum nostrorum dynastia novum jus introduclum est in Ecclesiam Gallicanam. Petium illud ex collectione Isidori, quae tum primum prodit.

II. Epistola veterum Pontificum Romanorum, quae habentur in illa collectione, sunt prorsus apocrypha citra omnem controversiam.

III. Ea collectio tribuitur Isidoro Mercatori. Tribus autem non potest Isidoro Episcopo Hispanensi. Isidorum Episcopum Seburbensem; ejus auctorem facit Chronicon Iuliani Toletani. Sed illud falsi suspitione laborat.

IV. Eodem tempore emerferunt Capitula Hadriani data Ingilramno Metensi Episcopo.

V. Iure illo novo statuitur nullum Episcopum posse judicari nisi in synodo convocata à Summo Pontifice.

VI. Sed jus illud contrarium est antiquis canonibus & decretis Pontificum Romanorum. Huic novitati occasionem dedit Concilium Sardicense. Collectio tamen Hadriani non egreditur alibi limites à synodo Nicena constitutos.

VII. Appellationem Episcopi damnati judicandam esse Roma decernunt Capitula Hadriani. Explicatur canon Sardicensis de appellationibus. Tum indicatur innovatio adversus sententiam ejus introducta.

VIII. Præterea præcipitur ut si forte rem existimaverit iudices sibi esse suspectos, in ejus arbitrio sit an velit à Romano Pontifice causam suam judicari, an verò à Primatè Dioceseos. quod haustum est à canonibus Sardicensibus male intellectis, utique ex lege Gratiani.

Y y

Vide suprad lib. 1. cap. 4. 5. 7. 8. & cap. 18. 19.

Gregor. lib. 9. ep. 64.

Gregor. lib. 11. ep. 2.

Vide lib. 4. cap. 1. 2.

IX. Capitula Hadriani & apocrypha Pontificum Romanorum epistole, tametsi in honore haberentur apud Gallos, vim tamen legis non obtinebant, si constaret eas canonibus esse adversas. Probatur ex Hincmaro.

X. Praeclara sententia Hincmari de auctoritate harum epistolarum. Concilia prae illis servanda.

XI. Canon quintus Sardicensis versus est in legem publicam regni. Probatur à libris Capitularium, & ex Hincmaro.

I. **S**VB secunda Regum nostrorum dynastia novum Ius canonicum in Ecclesiam Gallicanam aequè ac in ceteras Occidentis provincias introduci cœptum est, inventis eam in rem supposititiis illis veterum Pontificum Romanorum epistolis, in quibus extant quamplurima constituta prorsus adversa veterum canonum statutis. Editæ illæ fuerunt in collectione canonum quæ Isidoro Mercatori vulgò tribuitur, quam Riculfus Episcopus Moguntinus ex Hispania attulit in Galliam. Vnde factum ut in Capitularibus Regum quamplurima loca descripta fuerint ex falsis illis epistolis.

Vide lib. 5. cap. 5.

II. Certum quidem est & omnino indubitatum ex sententia omnium virorum eruditorum, ac Baronij quoque & Bellarmini Cardinalium, eas epistolas veterum Pontificum, Clementis nimirum, Anteri, Evaristi, Telephori, Callisti, Iulij, Damasi, & in univrsam omnes illas quæ tempora Siricij & Innocentij antecedunt, fabricatas fuisse ab hoc Isidoro. Quod colligitur non solum ex barbarie sermonis ac inscientia antiquitatis, sed etiam ex magno discrimine quod intercedit inter disciplinam veteris Ecclesiæ & eam quæ in his epistolis continetur. Accedit Dionysij Exigui auctoritas: qui cum in sua collectione canonum addiderit epistolas decretales Pontificum Romanorum, nullam tamen mentionem facit earum quæ in illa Isidoriana continentur. Ac tametsi Leo & Gelasius frequenter laudent epistolas prædecessorum suorum, nullam Isidorianarum mentionem faciunt.

III. Quærent anxie viri eruditi quisnam tandem homo fuerit Isidorus ille Mercator, cui hæc compilatio tribuitur. Neque enim tribui potest Isidoro Episcopo Hispalensi, cum ejus ætas multum antecederet tempus istius collectionis, tum etiam quod nitidior sit Isidori stylus quam tota hæc epistolarum apocrypharum farrago. Existimabat Blondellus Isidorum hunc Mercatorem fuisse fratrem Eulogij Cordubensis; qui in Germaniam confugerat, vitanda Sarracenum immanitatis. Verum huic conjecturæ repugnat ratio temporum. Isidorus enim ille vivebat anno octingentesimo quinquagesimo,

cum diu antè eam compilationem ex Hispania in Gallias attulisset Riculfus Episcopus Moguntinus. Si fides habenda esset Chronico Iuliani Tolerani, quod Parisiis editum est à clarissimo viro Laurentio Ramirezio, non laborandum esset de auctore hujus collectionis. Etenim juxta Chronici illius fidem Isidorus Mercator Episcopus Setubensis (quæ civitas nunc Xativa dicitur in Hispania) ope monachi cujusdam Benedictini operam dedisse dicitur huic compilationi & obiisse anno MCCCV. cum annum ætatis ageret centesimum. Verum Chronicon illud falsi suspitione laborat, uti diximus in capite v. libri III. §. 11.

IV. Eadem tempestate emerit collectio LXXX. Capitularum (alij tamen LXXII. tantum fuisse dicunt) sub nomine Capitularum Hadriani Papæ, quæ data ab eo est Ingilramno Episcopo Metensi anno septingentesimo octuagesimo quinto. Ea autem excerpta est ex antiquis canonibus & genuinis Pontificum Romanorum epistolis, tum etiam ex legibus Codice Theodosiano comprehensis, vel potius ex breviario illarum legum. In his autem Capitulis interdum nonnihil additur antiquis canonibus, interdum verò detrahuntur verba magni momenti, prout conducere visum est ad extollendam Romani Pontificis auctoritatem. Attamen tanta horum Capitularum dignatio fuit ut etiam frequenter descripta fuerint in Regum nostrorum Capitularibus, & iis usus est Isidorus Mercator in adornanda collectione epistolarum apocrypharum quas diximus.

V. Nunc penitus inspiciendum est quid novi juris invexerint hæc duæ collectiones quoad judicia canonica Episcoporum. Primum enim illic statuitur nullum Episcopum posse judicari nisi in synodo à Summo Pontifice convocata: *Nullus Episcopus, nisi canonicè vocatus, & in legitima synodo suo tempore apostolica auctoritate convocata, super quibuslibet criminibus pulsatus audiat, vel impetratur.* Hæc enim sunt ipsa verba capitis tertij collectionis Hadriani; unde sua exscripsit Isidorus Mercator, sub nomine Iulij Papæ. Hic autem Hadriani locus laudatur in secunda Additione Ludovici Pij cap. XII.

VI. Ius illud novum adversatur canonicis Nicænis, Antiochenis, Africanis, Sardicensibus, & epistolis Innocentij, Leonis, Gregorij, & reliquorum Pontificum Romanorum: qui decernunt ut prima de criminibus Episcoporum cognitio habeatur à synodo provinciæ, quam Metropolitanus convocabit, absque auctoritate Pontificis Romani. Occasionem autem huic novæ in-

stitutioni subministravit Concilium Sardicense, quod Episcopum deponi præcipit in Concilio ex delegatione Pontificis congregando; sed illud decernitur tantum in casu appellationis, ad retractandum primum iudicium. Eo autem consilio conditum est capitulum illud Hadriani ut tota dejectionum Episcoporum auctoritas ad apostolicam sedem devolvatur, adeo ut etiam prima causæ cognitio instituat auctoritate Pontificis, & quod iure ordinario competit Episcopis, ex delegatione tantum Pontificis fiat. Attamen in his quæ sequuntur collectio illa non egreditur limites à synodo Nicæna statutos. Nam in capitulis v. ix. xii. & xx. præcipitur ut primum iudicium fiat ab Episcopis provincie: quod in executionem mitti debeat, si Episcopus damnatus apostolicam sedem non appellaverit. Descriptum autem est istud in Additione quarta Ludovici Pij cap. viii. & in libro vi. Capitulum cap. cclxxxvii. itemque in libro vii. cap. ccxxxiv. & cclxxv.

VII. Secundò, ingens tentata est innovatio quoad Episcopum depositum provocantem ad apostolicam sedem. Hunc enim capitulum xx. præcipit à Summo Pontifice iudicari: *Apud Romanæ sedis Pontificem iudicetur.* Tum in xxxii. scriptum est *statuendum quod ipse censuerit.* quod relatum est in septimo Capitularium libro capp. ccxxxiv. & ccxxxv. In eo autem capite facta est fraus non contemnenda. Quippe id in legem perpetuam versum est quod antea conditio tantum erat; huius novæ institutionis colore quæsitio ex canone Sardicensi, cuius tamen breviarium tantum refertur, & ipsum procul aberrans à mente canonis. Nam Hadrianus primus in Epitome canonum quam anno DCCCLXXXIII. misit ad Carolum magnum, canonis tertij Sardicensis breviarium concepit his verbis: *Quod si damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id observandum est quod ipse censuerit.* Et tamen canon ille Sardicensis, tametsi supremam Romano Pontifici auctoritatem tribuat si Episcopus appellaverit, ea nihilominus mente id constituit ut ea tantum utatur ad iudicandum an prima sententia confirmanda sit, an verò decernenda revisio. Quo casu causam remittere debet ad secundam synodum provincie, misso etiam Legato, si mittendum esse aliquem existimaverit. Porro in Capitulis Hadriani omissa non est hæc pars canonis Sardicensis, potestas nimirum decernendi ut res in synodo iudicata denuo examinentur; sed disjuncta est illic à materia qua de agitur, separatimque capitulum constituit. In capitulo enim XLII. extant verba

Tom. II.

epitomes Hadriani, sumpta ex canone septimo Sardicensi, quæ relata etiam sunt in libro vii. Capitulum cap. cclxxvii.

VIII. Tertio præcipitur ut si fortè reus existimaverit iudices sibi esse suspectos, in ejus arbitrio sit an velit à Romano Pontifice causam suam iudicari, an verò à Primate Dioceseos; ut patet ex capite vigesimo huius collectionis, quod relatum est in septimo Capitularium libro capite ccxxxiv. Huic innovationi occasionem præbuerunt canones Sardicenses malè intellecti. Nam nonus & decimus permittunt ut causa Metropolitanam iudicetur apud Primatem Dioceseos, id est, apud Patriarcham, aut sedem Constantinopolitanam. Itaque collectio ista in diversum trahit mentem horum canonum, edicens ut Episcopi quibus Metropolitanus aliive Episcopi suspecti sunt, possint causam suam deferre ad Primatem Dioceseos, id est, juxta mentem istius collectoris, ad antiquiorem Metropolitanam, aut ad sedem Romanam. Eidem innovationi occasionem quoque præbuit rescriptum Gratiani Imperatoris supra relatum in capite undecimo huius libri, quo tribuitur Episcopo accusato facultas appellandi ad Concilium quindecim Episcoporum, vel ad Episcopum Romanum, si suspectos sibi esse crediderit aut Metropolitanum aut reliquos iudices. Verum hæc lex deinceps obtinere non debet, post receptos in auctoritatem canones Sardicenses; qui aliam regulam constituerunt quoad Episcoporum iudicia, appellarique permiserunt à sententiis depositionis decretis in synodis; cum è contrà lex Gratiani veteris ne is appellet à iudicio synodi provincialis qui se ab ea iudicari consenserit.

IX. Attamen observandum est honorem quidem habitum huic collectioni Hadriani & falsis Pontificum epistolis, adeo ut eis frequenter utantur Reges nostri in libris Capitularium, sed nihilominus eas vim legis non obtinuisse apud Gallos quando constabat eas esse adversas canonibus. Testatur id Hincmarus Remensis Archiepiscopus in opusculo LV. Capitulum, adversus Hincmarum Laudunensem Episcopum sororis filium scribens, qui ea collectione utebatur. Ait enim apertissimè Hincmarus de hac collectione Hadriani, eam sibi repugnare in plerisque capitibus, in aliis verò contrariam esse sacris canonibus. *De sententiis verò, inquit, quæ dicuntur ex Græcis & Latinis canonibus & synodis Romanis atque decretis Presulum ac Ducum Romanorum collectæ ab Hadriano Papa, & Engelramno Metensium Episcopo datæ, quando pro sui negotij causa age-*

Hincmar. in
Opusc. cap. 14.

Y y ij

batur, quam dissona inter se habeantur, qui legitis satis intelligit, & quam diverse à sacris canonibus & quam discrepantes in quibusdam ab ecclesiasticis iudiciis habeantur. Infrà: De istis sententiis plena est terra, scilicet & de libro collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfus Moguntinus Episcopus in huiusmodi sicut & in Capitulis regis studiosus obtinuit, & istas regiones ex illo repleti fecit.

X. Quid autem de veterum Pontificum epistolis ipse sentiret, apertissimè ostendit eodem loco; tametsi scribere non audeat eas esse supposititias. Docet enim ex Innocentij, Leonis, & Gelasij receptis decretis accuratè servanda esse ea quæ in canonibus Conciliorum præscribuntur; à quibus tamen discederetur, si varia capita controversis illis epistolis comprehensa servarentur quæ sunt adversa canonibus; qui posteriores cum sint iis epistolis, illis utpote prioribus derogare censendi sunt. Vnde tandem orationem suam hac definitione concludit, honorem quidem iis epistolis deberi ob dignitatem auctorum quorum nomina præferunt, sed Concilia servanda, quorum decreta universalis Ecclesia & sedes apostolica custodit. In hac discretione, inquit, ut præmissi ex verbis Gelasij, suscipite ad instructionem illas epistolas quas beatissimi Pape diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum patrum consolatione dederunt; legendas, venerabiliter; & serva sacra Concilia, quæ sedes apostolica & omnis sequitur Ecclesia, inviolabiliter.

XI. At licet in libris Capitularium descripta fuerint Capitula Hadriani, tamen in eisdem scriptus quoque est canon quintus Sardicensis, ut vim legis in regno obtineat quoad negotia ecclesiastica; eoque solo utebatur Ecclesia Gallicana, ut testatur Hinemarus. Hæc sunt verba Capitularium. *Vt iudicatus Episcopus ad apostolicam sedem, si voluerit, appellet. Ex Concilio Sardicensi Titulo quinto. Quod si appellaverit, in cathedra ipsius aliter non ordinetur.* quæ verba transcripta sunt è Breviario Ferrandi Diaconit. LIX. & LX. In eisdem Capitularibus descripta est pars illa epistolæ Leonis primi ad Episcopos Mauritanie Cæsariensis, quæ eorum iudicio committit causam Lupicini Episcopi. In universum autem reliqua capitula sic accipienda sunt ut istis nequaquam derogetur, quemadmodum probavimus ex Hinemaro. Is autem nomine Caroli Calvi Imperatoris scribens ad Ioannem octavum Pontificem Romanum, quinam sit canonum Sardicensium sensus aperit in capite undecimo illius epistolæ; cuius verba suprâ relata sunt in hoc libro. Tum capite XIX. docet eam fuisse praxim sui seculi, eamque semper ob-

servatam fuisse in hoc regno. Hæc itaque transalpina Ecclesiis, inquit, earumque rectoribus à sede apostolica de appellatione Episcoporum ad sedem apostolicam ante longissima ætatis annos usque ad nostra tempora servata & à decessoribus ac prædecessoribus eorum secuta & executæ fuerunt. Quod eò facilius is crederet qui observaverit canones Nicænos, Antiochenos, & Sardicenses fuisse descriptos in codice canonum quo Ecclesia Romana utebatur ævo Caroli magni, quem Hadrianus primus misit ad hunc Principem. In epistola verò quæ præfixa est huic codici Hadrianus Carolum hortatur ad observationem horum canonum. *A lege nunquam discede, inquit, hæc observans statuta.* Vnde Leo quartus scribit Episcopos iudicari secundum regulas à canonibus præscriptas.

CAPVT XXI.

Synopsis.

I. Gregorius quartus causis Episcoporum audiendi jubet à Primatibus Dioceseos; sed iudicium tamen peragi prohibet; quod sibi reservat, vel Legatus in provinciam mittendis.

II. Leo quartus statuit Episcopum damnari non posse nisi à duodecim, nisi si Papam appellaverit. Quo casu nemo potest sententiam pronuntiare adversus eum.

III. Hæc constitutiones contraria erant canonibus. Offenditur autem in quo adversarentur canonibus.

IV. In Gallia tamen Episcopi deponerentur in synodo provinciali, non in viciis Pontificibus Romanis.

V. Probatur ex Nicolao primo, qui ait sedem apostolicam eum habere debere pro damnato qui iudicio Episcoporum fuerat damnatus. At si dejectus appellaverit apostolicam sedem, tum recipi eum possit in communionem, postquam causa fuerit examinata in synodo. Referuntur verba Nicolai.

VI. Agnovit Nicolaus inesse synodis provincialium legitimam auctoritatem ad deponendos Episcopos, neque necessariam esse delegationem Summi Pontificis. Probatur ex epistola eius ad Salomonem Regem Britonum.

VII. In Concilio Triburiensi statutum est ut Episcopus non nisi à duodecim Episcopis deponatur, nempe in synodo provinciali.

I. GREGORIUS dein quartus infringere conatus est auctoritatem canonum Sardicensium anno MCCCLXXXV. & iudiciorum ordinem præscribere quoad Episcopos, arrepta occasione quadam opportunissima. Aldricus Cenomanensis Episcopus ad eum provocaverat ante sententiam Episcoporum provincialium, qui neque litis instructione neque iudicio superfedere volebant. Præcipit itaque Gregorius Pontifex ut causa ejus audiatur à Primatibus Dioceseos; sed iudicium tamen peragi prohibet; quod sibi reservat,

mar. cap. 25.

Lib. 7. Capitul.
cap. 115.

vel Legatis suis in provinciam mittendis. Constitutio autem hæc versa fuit à Gregorio in legem generalem, scripta videlicet epistola ad Episcopos Gallia, Germaniæ, & Europæ, quæ extat integra in secundo tomo Conciliorum Gallia; ejus autem excerpta extant apud Ivonem in Decreto & apud Gratianum 2. q. 6. Hæc sunt verba Gregorij: *Liceat illi post auditionem Primatum Diæcescos, si necesse fuerit, nos appellare, & nostra auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos nostro ex latere missos, juxta patrum decreta suas exercere atque finire actiones, nullisque illum ante hæc judicet, aut judicare præsumat.*

II. Eam constitutionem imitatus est Leo quartus anno DCCCXLIX. ad Episcopos Britannia scribens. Air enim Episcopum damnari non posse nisi à duodecim Episcopis: nisi si Papam appellaverit. quo casu nemo potest sententiam pronuntiare adversus eum. *Si Episcopus, inquit, suam causam in presentia Romane sedis Episcopi petierit audiri, nullus super illum finitivam præsumat dare sententiam; sed omnino eum audiri decernimus.* Refertur hic locus à Gratiano 2. q. 4. cap. Nullam. Epistola verò extat integra in tomo tertio Conciliorum Gallia.

III. Hæc duæ constitutiones Gregorij quarti & Leonis quarti contrariae erant canonibus in duobus capitibus. Tum ex eo quòd jubent ut si Episcopus accusatus appellet à synodo provinciae ante judicium, vel si primam causæ cognitionem à Romano Pontifice suscipi postulet, litis instructione supersedeatur, donec Papa statuerit quid sequendum sit. Tum etiam ex eo quòd arbitrio ejus reservant an Episcopus in urbe Roma judicandus sit, an verò dimittendus in provinciam, illic judicandus coram Legatis apostolicæ sedis. Quod sumptum est ex more usurpato à Gregorio magno, qui tamen Gallias & Africam distinguebat ab aliis provinciis, & cum eis diverso prorsus modo se gerebat quàm cum aliis.

IV. Galli tamen ea tempestate contraria Gregorio quarto & Leoni quarto usurpabant quoad jus appellationum. Nam quoad primam causæ cognitionem dubium non erat quin Episcopi ad synodum à Principe evocati possent deponere Episcopum. Quin & ipsi quoque Pontifices novarum quas diximus constitutionum auctores, aut eorum successores, nunquam contradixerunt huic auctoritati; tametsi jam tum vulgata essent Hadriani primi Capitula & apocrypha Pontificum Romanorum epistolæ ab Isidoro Mercatore collectæ. Sanè res ista probari potest ex adductis Gregorij quarti & Leonis

quarti constitutionibus, qui ei Episcoporum auctoritati non derogant nisi in casu appellationis. Sed præterea id ipsum probari potest ex duobus locis Nicolai primi valde illustribus.

V. Primus petitur ex causa Ebbonis Archiepiscopi Remensis. Anno DCCCXXXV. Ludovicus Pius Imperator synodum apud Theodonis-villam convocavit, cui interfuerunt octo Archiepiscopi & Episcopi triginta quinque, in qua Ebbo dejectus est. Quippe crimen suum confessus fuerat, partes nimirum Lotharij secutum se esse adversus Ludovicum patrem, istum verò exauctorasse prætextu penitentia publicæ. Cùm autem is post dejectionem suam Romam profectus esset, à Sergio in communionem receptus non est. Vnde Nicolaus sumit occasionem scribendi sedem apostolicam eum habere debere pro damnato qui judicio Episcoporum fuerat damnatus, juxta constitutum canonis quinti Nicæni, quem laudat. At si dejectus appellaverit apostolicam sedem, tum recipi eum posse in communionem Ecclesiæ, postquam causa fuerit examinata in synodo. Vnde colligitur appellatione ad apostolicam sedem suspensum non fuisse effectum sententiæ à primis judicibus latae, quoad depositionem nimirum & privationem communionis episcopalis, tametsi suspenderetur quoad ordinationem alterius Episcopi in loco dejecti. Magni autem momenti sunt verba Nicolai, quæ sic habent in epistola ejus ad synodum Sueffionensem:

Povrò si quispiam sedem apostolicam per Sergium sanctæ memoriæ Papam Ebbonem quondam Archiepiscopum indignum clericali communionem sanxisse perhibet, noverit quoniam talem sedes apostolica debuit Ebbonem, donec synodali ejus examine causa discuteretur, habere qualem ab aliis habitum non ignorabat. Infra: Donec igitur auctoritate sua super hujuscemodi pusillanimitate aut conventionem aut alio quolibet vitio examinatio vel dyjudicatio proveniret, apostolica sedes nihil agere debuit nisi quod egit, videlicet ut ab aliis abjectum ipsa nequaquam indiscusse susciperet; præcipue cùm predictus Ebbo, non quasi pro depositione sua queritans, vel legitime restitui volens examine præcedente, sedem apostolicam appellaverit, ----- à qua, jam reprobatus ab aliis, merito debuit reprobari, donec supplex ab eo sese canonicè posceret adjuvari.

VI. Secundum caput quod ex epistolis Nicolai primi colligitur, hoc est, agnovisse illum inesse synodis provinciarum legitimam auctoritatem ad deponendos Episcopos, neque necessariam esse delegationem Summi Pontificis, quod colligitur ex epistola ejus

ad Salomonem Regem Britonum scripta. Monet ergo Regem illum depositionem Episcoporum illius provinciae, qui se simoniacos esse confessi erant, & ob hoc ipsum ab aliis Episcopis jubente Salomone depositi fuerant, validam non esse, quod à duodecim Episcopis peracta non esset, ac praeterea quod ei peragenda defuisset Metropolitanus. Addit verò Leonem quartum & Benedictum tertium praedecessores suos nihil aliud exegisse, ad hoc ut iudicium adversus Episcopos Britonum rectum esset & legitimum, quàm ut duodecim Episcopi adessent in synodo: *Quorum vestigia & ego quoque secutus, eadem censui, imò & censeo, nec ullam posse Episcopos sui honoris suscipere iacturam quos non constat fuisse à duodecim Episcopis, presente primamque sententiam Metropolitanus Episcopo obtinente, cum examinarentur, auditos.* Verùm ea quae sequuntur, magis urgent. Regi enim imperat ut Metropolitanum Turonensem conveniat, ejusque iudicium expetat, ac propterea ad synodum mittat Episcopos Britonum, qui sunt Ecclesiae Turonensis suffraganei. Quo casu, nimirum postquam accusati fuerint examinati coram Metropolitanus & integro numero collegarum, id est, duodecim Episcoporum celebrato conventu, & ipsi legitime deponi poterunt, & alij Episcopi in eorum loco ordinari. Quia tamen intelligebat aegre consensurum Salomonem ut Episcopi accusati Caesarodunum Turonum mitterentur, quod is eum Metropolitanum Britanniae praesse nolle, Romanum iter aperit, ubi causam ait definitum iri postquam ij auditi fuerint quorum interest. Hanc autem Nicolai epistolam in Decreto suo transcripsit Gratianus 3. q. 6. cap. *Hac quippe.*

VII. Germanos quoque ipsos incescit cupido retinendi vetustam consuetudinem deponendi Episcopos in suis synodis, ita tamen ut à duodecim Episcopis iudicarentur; ut constat ex canone decimo Concilij Triburiensis, quod anno DCCCXCV. habitum est: *Statutum est in hac sancta & universalis synodo ut nullus Episcopus deponatur nisi à duodecim Episcopis.*

CAPVT XXII.

Synopsis.

I. Episcopi Gallicani contendeant supersedendum non esse depositionem, tamen appellatio interposita esset ante iudicium.

II. Hac Gallicanorum regula probatur ex controversia qua inter eos & Hadrianum secundum exarsit in causa Hincmari Episcopi Laudunensis, qui ante

iudicium appellavit Summum Pontificem, petiitque supersederi iudicio. Notatur auctor Tractatus De delicto communi.

III. Id unum contendeat Hadrianus, iudicandam esse appellationem parte utraque audita. Nihil verò aliud prohibet quàm ne quis pendente appellatione ordinetur in loco dejecti.

IV. Synodus Duziacensis ad Hadrianum rescribens se ius auctoritate canonum Sardicensium.

V. Si causam retractari jubeat Pontifex, existimabant Galli eam retractari debere in provincia. Cui regule adhaeret Hadrianus.

VI. Magni momenti est haec Hadriani adhaesio. Quippe canonum Sardicensium & Africanorum auctoritatem inviolatam praestat; ac praeterea duas illas Gallorum regulas, supra propositas, certas esse evincit. Referuntur ipsa Hadriani verba ex epistola ad Carolum Calvum.

VII. Sergius Papa causam Ebbonis Archiepiscopi Remensis retractari iussit in provincia coram Legatis sedis apostolicae. Probat ex epistola synodi Tricastinae ad Nicolaum primum.

VIII. Viraque Gallorum regula probatur etiam auctoritate Hincmari in epistola ad eundem Nicolaum.

I. **E**CCLESIA Gallicana robuste libertatem suam illa aetate retinuit quoad caput appellationum. Primum enim contendeant Episcopi Gallicani appellationem interpositam ante iudicium ab Episcopis provinciae latum non esse ejus momenti ut interim supersedendum foret instructione litis aut pronuntiatione sententiae, & per consequentiam, privatione communio- nis episcopalis, tamen alterius Episcopi ordinatione supersederetur.

II. Hanc eorum fuisse regulam discimus ex controversia quae inter Hadrianum secundum & Episcopos Gallicanos exarsit in causa Hincmari Episcopi Laudunensis. Depositus is fuit in Concilio Duziacensi decem provinciarum anno DCCCLXXI. tamen ante iudicium appellasset Summum Pontificem, petiissetque ut interim supersederetur iudicio. Ea porro Episcopis illis mens non erat ut appellationis prosecutionem prohibere voluerint, quemadmodum existimat is qui Tractatum scripsit *De delicto communi*; sed depositionem iudicare volebant pendente appellatione. Sanè acta aiunt: *Salvo in omnibus iudicio sedis apostolicae.* Hadrianus verò eis exprobrat hanc praecipitationem, contenditque supersederi debuisset instructione litis post appellationem. Depositionem praeterea confirmaturum se negat, donec Hincmarum Laudunensem & accusatorem ejus audiverit in plena synodo; *in presentia nostra, inquit, & totius sedis Romanae synodali collegio.* Haec sunt ejus verba in epistola xxv i i. quae data est ad Episcopos synodi Duziacensis: *Tamen, sicut ipse Concilij actionibus legitur, quoniam salvo in omni-*

bus iudicio sedis apostolica illum ab Episcopis fuisse iudicatum asseritis, nos, non aliqua contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus, & auctoritate apostolica, nullius partis favorem aut obsequium sed rei gesta veritatem magis invenire cupientes, iubemus ipsum Hincmarum Laudunensem Episcopum vestra fretum potentia ad limina sanctorum Apostolorum nostramque venire presentiam. Quo sanè veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui. Et tunc in presentia nostra & totius sedis Romane synodali collegio causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum & sacrorum canonum constitutiones spiritu Dei prolata sine prolatione aliqua finietur.

III. Revera tamen lata sententiæ conniver Hadrianus, id unum contendens, iudicandam esse appellationem utraque parte audita, nihil verò aliud prohibet quam ne quis ordinetur in loco dejecti, donec iudicata fuerit appellatio. Quia cum clamaret in synodo, inquit Hadrianus, se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in presentia eius pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Infrà: Vnde quousque causa illius, sicut prætulimus, fuerit iterum refrenata atque finita, alter Episcopus in ipsa Laudunensi Ecclesia nullatenus ordinetur.

IV. Huic Hadriani epistolæ respondens synodus Duziacensis, canonum Sardicensium auctoritate se tuetur, ut patet ex eorum epistola, in qua aiunt abstineri potuisse ab hac excusatione, quam mittunt, si is qui Hadriano erat ab epistolis, diligenter inspexisset acta synodi in loco quem indicant. Nunc nobis non esset necessarium excusare, inquirunt, si is quem nobis iussistis rescribere, ad locum in gestorum synodalium serie legisset, quod ibi, antequam damnationis in Hincmarum proferretur sententia, scriptum est ita: * Tunc lectæ sunt in synodo ab Adalgario Diacono sententia canonum, ita eo dicente: Sardicenses canones decreverunt ut si aliquis Episcopus iudicatus &c.

V. Cum itaque Rex Carolus Calvus & Episcopi Gallicani summo opere urgerent observationem canonum Sardicensium, temperamento eo utitur Hadrianus quo utrorumque iuribus consulitur. Vnde quoque elicienda est secunda Gallorum regula, nimirum in casu appellationis, si Summus Pontifex velit causam retractari, iudicandam esse illam in provincia. Cui regulæ adhæret Hadrianus in epistola ad Carolum; in qua mentem ei suam aperit, postquam Episcoporum Gallicanorum ultimas literas expendat. Ait ergo æquum esse ut quandoqui-

dem Laudunensis Episcopus appellavit apostolicam sedem, spatium habeat accedendi ad eam, ubi ipsi ostenduntur epistolæ & acta adversus eum missa. Quod si postquam acta cum eo communicata fuerint, pertinaciter contenderit se injustè esse damnatum, tum Papam iussurum ut causa retractetur in provincia, vel à iudicibus electis, vel à synodo coram Legatis Summi Pontificis; ita tamen ut interim Laudunensis restitui non possit episcopali ordini.

VI. Hic locus magni momenti est, tum ex eo quod canonum Sardicensium & Africanorum auctoritatem inviolatam præstat, tum etiam quod duas Gallorum regulas supra propositas, certas esse evincit. Hæc sunt verba Hadriani: *Sed quia non satis idonea videntur & matura nostris, & huic sanctæ sedi candida, id est, gesta synodalia habita contra Hincmarum, donec ad hanc sanctissimam & apostolicam quam appellavit sedem spatium habeat veniendi, ideo veniat; & ostensis sibi literis quas nobis misistis, & libello continenti scriem synodi, libellulo etiam cleri & plebis Laudunensis proclamationem continenti, si adhuc iustam putaverit habere proclamationem, asserens se injustè damnatum, tum electis iudicibus, non tamen eo prius in gradu restituito, aut ex latere nostro directis Legatis cum auctoritate nostra, refrenentur que gesta sunt, & negotia in qua orta sunt provincia canonicè terminentur. Quod si venire detractaverit, clareat quod idem ipse dederit locum damnationis in semetipsum; nec sacer ordo differendo moram patiatur, vel devimentum.*

VII. Ad majorem autem probationem hujus secundæ regulæ Episcoporum Gallicanorum, causam videlicet in provincia retractandam fuisse si Summus Pontifex appellationem admitteret, adferam exemplum Ebbonis Archiepiscopi Remensis. Fuerat is depositus anno DCCCXXXV. ut supra retuli. Vndecim verò post annis Imperator Lotharius, odio adversus Carolum Regem fratrem suum, à Sergio Pontifice rescriptum impetravit, quo causam Ebbonis retractari jubebatur. ac tamen magna esset ejus gratia, quod Roma ejus imperio pareret, nihil tamen aliud obtinuit quam ut negotium in provincia retractaretur coram Legatis quos Sergius apud urbem Treverensem missurus erat ad Imperatorem. Sanè Ebbo dein abstinuit à prosecutione hujus negotij. Sed hanc delegationem factam esse docet epistola synodi Tricasinæ ad Nicolaum primum scripta anno DCCCLXVII. qua eum synodus certiorum fecit eorum quæ acta fuerant in causa Ebbonis. *Lotharius Imperator, inquit synodus, epistolam à Sergio Papa exegit pro refrenando*

Epist. 19. Hadr.
ad Carolum Regem,
Tomo 3.
Concil. Gall.

* In Actis Concilij
Duziacensis, c. 10.

judicio de Ebbonis abjectione, quasi discordia esset in Remensi Ecclesia pro ejus ordinatione. Unde idem Papa Domino Carolo, sed & Guntbaldo Archiepiscopo, & eidem Hincmaro literas misit, ut cum post diem sancte Resurrectionis Missos suos in servitium Imperatoris mitteret, Treviris cum Episcopis ad hanc discordiam sapientiam convenire studerent.

VIII. Ad probandam autem utramque regulam utar etiam testimonio Hincmari ad Nicolaum Papam scribentis. Hinc juxta Sardinense Concilium, inquit, summus prima & sancte sedis Romane Pontifex pro examinis renovatione ad se reclamans & refugientis cum sua clamoratione dejecti provincialis Episcopi non statim singularitate privilegij & auctoritatis suae restituit, sed remittens eum ad provinciam ubi causa patrata fuerat, ----- aut finitimis Episcopis dignatur scribere, aut à latere suo mitti qui habentes ejus auctoritatem presentes cum Episcopis judicent, & diligenter causam inquisitam definiant.

Ap. Flooard.
lib. 3. Hist. Rem.
c. 13.

CAPVT XXIII.

Synopsis.

I. Contendebant praeterea Episcopi Gallicani appellari non posse à iudicibus electis, etiamsi ij electi essent post appellationem. Ei Gallorum desiderio contradixit Nicolaus primus in causa Rothadi Episcopi Suesionensis. Narratur historia depositionis Rothadi.

II. Dejectionis ejus certior factus Nicolaus, excanduit, praesertim quòd intelligeret ordinatum fuisse in loco ejus Episcopum, sprete appellatione. Itaque ad Hincmarum scripsit, non oculis doloris indicis, adeo ut suspensionem à divinis intentaverit.

III. Synodi acta confirmatorum se negat Nicolaus donec Rothadus fuisset auditus. Tum irascitur ob depositionem Rothadi peractam post appellationem. Scribendum autem fuisse ad Summum Pontificem, iam mecum appellatum non fuisset, ut cognosci posset an is causam retrahere vellet. quod contrarium est canonis Sardinensis.

IV. Canones violatos ait ex eo capite quòd Episcopus in loco Rothadi fuerit ordinatus post appellationem. Episcopi vero excipiunt eum post appellationem expetisse iudicium Episcoporum. Quid dein actum à Nicolao.

V. Temperata fuit excandescencia Nicolai. Postulat ut aut Episcopi Rothadum restituant, aut aliquos Romam mittant quos coram iudicium renovari possit apud sedem apostolicam.

VI. Hinc occasionem sumpsit Hincmarus scribendi celebrem illam epistolam ad Nicolaum; in qua evulgantur quinque arcana Episcoporum Gallicanorum quoad depositionem Episcoporum. Explicantur regule illae.

VII. Pallium interdum tribuebatur Episcopis, iametsi Metropolitanis non essent. Hi vero contendebant sibi quoque competere privilegium exemptionis à jurisdictione synodorum. Verùm exemptio illa non

devogabat auctoritati synodorum. Pallium autem concedi nemini poterat, ob exemptionem illam, absque consensu Regis & Episcoporum Gallicanorum.

VIII. Gregorij igitur quarti & Leonis quarti constitutiones in usum receptae non erant in Gallia, cum id quod diu ante ab eis constitutum fuerat in gratiam omnium Episcoporum, ab Hadriano tribuatur Alvaro Episcopo Nannetensi tanquam privilegium, ratione Pally.

IX. Magni momenti sunt verba Hincmari ex quibus quinque ille Gallorum regule colliguntur.

X. Galli pervicaciter contendunt appellari non posse à iudicibus electis, contra tendente Nicolao Papa. Mirabile temperamentum Hincmari.

XI. Ruituram prorsus ecclesiasticam disciplinam scribit ad Nicolaum Hincmarus si sententia adversus Rothadum à iudicibus electis lata infringatur.

I. **P**RÆTER duas regulas Episcoporum Gallicanorum à nobis propositas capite superiori, tertia quoque prorsus animosè propugnabatur à nostris, non posse nimirum Episcopum damnatum provocare à iudicibus electis, tametsi ij electi essent post appellationem interpositam ad sedem apostolicam. Sed fatendum est Summos Pontifices se ad hanc regulam non accommodasse, licet alias devorassent. Contra, Nicolaus primus ei aperte contradixit in causa Rothadi Episcopi Suesionensis. Varia ei crimina obiecta fuerant in synodo habita in Convicino villa propter Sylvanectum anno octingentesimo sexagesimo tertio, in primis verò depositum ab eo Presbyterum injustè, dissipata bona Ecclesiae, oppigneratum calicem aureum, spretas Metropolitanis monitiones. Cum autem in eo res esset ut sententia jamjam in eum ferenda esset, provocavit ad sedem apostolicam, prorogarique tantisper iudicium obtinuit donec ipse Romam accessisset. Interim schedulam porrexit nonnullis Episcopis synodi, eorum opem implorans. quam schedulam se interpretatus est Hincmarus, quasi Rothadus ad iudices electos provocaret. Itaque Rex synodum transfudit ab suburbium Suesionense, ubi accusator quoque sex Episcopos elegit, quos iudices esse cupiebat. Episcopi verò ad quos Rothadus scripserat, tum etiam sex qui ab accusatore electi erant, eum deponunt, ac statim Episcopum alium in loco ejus ordinant. Ipse verò in exilium pulsus, in monasterium projectus est.

II. Dejectionis ejus certior factus Papa Nicolaus, excanduit, praesertim cum intelligeret ordinatum fuisse in loco ejus Episcopum, sprete appellatione. Statim itaque ad Hincmarum scribit ut famæ & sedi suae Rothadum restituat intra spatium triginta dierum postquam hanc epistolam receperit, vel si sententiam existimet esse justam, aut ipse

ipse Romam veniat, aut Legatum mittat, ut jus partium agnoscere Pontifex possit. Quod si obedire contempserit Hincmarus, eum Nicolaus à Missarum solemnibus celebrandis suspendit.

III. Interim synodi Sylvanectensis acta Romam deferuntur ab Odone Episcopo Belvacensi; quæ confirmaturum se negat Pontifex (id enim postulabatur) donec auditus fuisset Rothadus. In epistola autem scripta ad synodum significat gravissimam offensionem sibi concitatum esse ex eo quod Rothadus depositus sit nulla ratione habita appellationis ab eo interpositæ ad sedem apostolicam. Ait verò, secundum canones Sardicenses permissam esse appellationem; ac tamen Rothadus non appellasset, eam tamen juxta canones illos incubuisse necessitatem ut ad Summum Pontificem scribendum fuerit; quò sciri ac cognosci posset an is causam retractari vellet, ac judices ea de causa dare. Sed heic obiter adnotandum est Nicolai mentem in hac ultima clausula contrariam esse canoni Sardicensi, qui necessitatem synodo non imponit mittendi acta ad Summum Pontificem, nisi in casu appellationis, ut dein ipse judicare possit an judicium sit renovandum.

IV. In epistola verò xix. ad Hincmarum manifestè peccatum esse ait ab Episcopis adversus canones, eò quod post appellationem Rothadi alium Episcopum in loco ejus ordinaverant. Et quoniam Episcopi excipiebant eum post appellationem ad sedem apostolicam Episcoporum judicium expectasse, reponit Nicolaus ex Rothadi ore intelligendum esse quænam ipsi mens tunc fuerit. Quamobrem eis præcipit ut duo vel tres ex ipsis veniant ad sedem apostolicam, vel vicarios suos mittant, Rothadumque adduci faciant, ut partium jura intelligi possint. Quod si intra triginta dierum spatium à diè receptionis hujus epistolæ paritum non fuerit, eos suspendere se ait à Missarum solemnibus celebrandis. Declarat autem se, si illi moras neçant, ad Rothadi absolutionem processurum. Ipsum quidem Rothadum à nobis, inquit, apostolicæ sedis more à damnationis vinculo fore solvendum. Ut autem Episcopos in partes trahat, eorum quoque interesse ait ut negotium illud ea ratione terminetur. privilegia enim apostolicæ sedis multum valere ad propulsandas injurias quas Episcopis fortè inferri contingit. quod enim nunc Rothado accidit, posse statim unicuique eorum evenire. Adferam autem ipsa verba Nicolai: *Privilegia sedis apostolicæ regmina sunt, ut ita dicam, totius Ecclesiæ catholice. Privilegia inquam hujus Ecclesiæ munimina sunt*

Tom. II.

circa omnes impetus pravitatum. Nam quod Rothado hodie contigit, unde scitis quòd cras cui-libet non eveniat vestrum? Sic Apostolus admonet dicens: Qui putat se stare, videat ne cadat. Quòd si contigerit, ut verbis utamur prophetiis, ad cuius rogo, confugietis auxilium?

V. Ex hac porro epistola constat temperatam jam tum fuisse excandescenciam Nicolai; qui paulò commotior Rothadum restitui jusserat, scripta ad Hincmarum epistola, quòd de juri non potuisset pendente appellatione. Nam in posteriore ista ad Episcopos synodi Sylvanectensis, quæ scripta non est imprudenter, sed post maturam deliberationem, declarat non cogitare se de restituendo Rothado nisi postquam constiterit nolle eos Romam accedere, aut vicarios mittere, pro retractanda ejusdem Episcopi causa.

Itaque post epistolas Nicolai ad synodum, ad Regem, & ad Hincmarum scriptas, Rothadus monasterio egredi jussus est. Papa verò ad eum dein scripsit ut si se non existimet habere bonam causam, abstineat à profectio-
Nicol. ep. 34. ad Rothadum.
 ne in Urbem. se enim Episcopis scripsisse gratam sibi fore restitutionem ejus, si ipsi ita censuerint, vel aliquos ex ipsis Romam mittant queis coram judicio renovari possit apud sedem apostolicam.

VI. Hinc occasionem sumpsit Hincmarus scribendi ad Nicolaum eam epistolam quæ apud Flodoardum extat in libro III. historia Remensis cap. XIII. in qua evulgantur quinque arcana Episcoporum Gallicanorum quoad depositiones Episcoporum. Primum enim docet synodis comprovincialibus juxta canones Nicænos & aliorum Conciliorum ac decreta Pontificum Romanorum competere jus definiendi omnes causas Episcoporum vel Clericorum, neque necessarium esse ut ob eas Summum Pontifex adeatur. Tum si quid dubietatis emerferit in judiciis Episcoporum, id est, si ea causa incidat quæ definita non sit in canonicis, & quæ propterea definiti nequeat in synodo unius vel plurium provinciarum, accedendum esse ad divinum oraculum, id est, ad sedem apostolicam. Tertio, Episcopum, postquam depositus fuerit, appellare posse, si velit, Episcopum Ecclesiæ Romanæ; id est, ejus appellationem admitti non posse antè quàm judicatus sit, & à gradu suo dejectus in synodo provinciali, juxta Concilium Sardicense. Tum verò renovandum esse judicium, si Romanus Episcopus jusserit renovari. Quarto, appellari prorsus non posse à sententia Episcoporum quos judices elegerint accusator & reus. Quinto, Metropolitanos qui Pallium à Summo Pon-

Z z

tifice receperunt, judicandos non esse ab Episcopis provincialibus absque auctoritate sedis apostolicæ, quemadmodum à Leone Papa decretum est. Axioma illud non receptum erat absolute in Gallia, ut adnotatum est superius, quum relata sunt exempla Metropolitanorum dejectorum. Veruntamen certum est potuisse Papam, si ita existimaret, sibi reservare iudicium Metropolitanorum, ut supra vidimus factitatum à Celestino, Leone, & Hilario. At Hincmarus, ut satis Pontifici faceret, & ut sibi, qui Metropolitanus erat Remensis, patrocinaretur, regulam illam invehere conatus est.

VII. Interdum autem Episcopis, contemplatione meritorum, Pallium à sede apostolica tribuebatur, tametsi illi non essent Metropolitanitani. Hi verò contendebant sibi quoque competere privilegium exemptionis à jurisdictione synodorum, ut patet ex Theodulfo Aurelianensi Episcopo, qui sub Ludovico Pio depositus fuit. Ait enim:

*Solius illud opus Romani Præfulis extat,
Cujus ego accepi Pallia sancta manu.*

Attamen si penitiùs introspeciamus privilegium quod unà cum Pallio Hadrianus secundus concessit Actardo Episcopo Nannetensi anno octingentesimo sexagesimo octavo, facile deprehendemus illud coerceri ad casum appellationis vel recusationis, exemptionem verò illam non derogare auctoritati synodorum. Præterea concedi Pallium nemini poterat absque consensu Regis & Episcoporum Gallia, ob exemptionem illam à jurisdictione. Hæc sunt Hadriani verba ad eundem Actardum Episcopum Nannetensem: *Nullus Metropolitanorum antistitum vel ceterorum Episcoporum in controversia criminis, si sedem appellaveris apostolicam, vel ejus speciali expetieris audiri vel discuti fortassis examine, presumat de te proferre, non nostro premissis decreto, iudicium, sed apostolicæ sedis tantum referveris examinandus vel iudicandus incunctanter arbitrio.*

VIII. Ceterum ex his Hadriani verbis petitur validissimum argumentum ad probandum constitutiones Gregorij quarti & Leonis quarti receptas tum non fuisse in Gallia, cum id quod triginta antè annis constitutum fuerat in gratiam omnium Episcoporum, nimirum ut si sedem apostolicam appellaverint, eorum iudicio superfedeat, nunc ab Hadriano tribuatur Actardo ut privilegium, contemplatione Pallij.

IX. Magni autem momenti sunt verba Hincmarij ex quibus quinque illæ regulæ colliguntur, ideòque operæ pretium fuerit ea referre. *I. Absit enim à nobis ut privilegium*

prima & summa sedis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificis pro sic parvo pendamus ut controversas & jurgia tam superioris quam etiam inferioris ordinis, quæ Nicæni & ceteri sacrorum Conciliorum canones & Innocentij atque aliorum sanctæ Romanæ sedis Pontificum decreta in synodis provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad vestram summam auctoritatem fatigandam ducamus. III. At si foris de Episcopis causa nata fuerit unde certa & expressa in sacris regulis non habeamus iudicia, & ob id in provinciali vel in comprovinciali nequeat examine definiri, ad divinum oraculum, id est, apostolicam sedem, nobis inde est recurrendum. IV. Si etiam de majoribus causis à provinciali Episcopo ad electorum iudicium non fuerit provocatum, III. & in aliqua causa idem Episcopus fuerit iudicatus, id est, à gradu suo in comprovinciali synodo dejectus, & putat se bonam causam habere, & appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, ---- ad illius dispositionem secundum septimum Sardicenses Concilij capitulum renovabitur examen. V. Nam de Metropolitanano per sacras regulas constituto, qui ex antiqua consuetudine ab apostolica sede Pallium accipit, sicut Leo ad Anastasium, quod & Nicænum Concilium innuit, & ceteri Romanæ sedis Pontifices in decretis suis ex sacris canonibus monstrant, sedis ipsius Pontificis etiam ante iudicium est sententia prestolanda.

X. Tanta autem erat Ecclesiæ Gallicanæ pervercatia quoad quartum canutharum regularum, ut cum ipsa juxta canones Africanos contenderet admittendam non esse appellationem à sententia iudicum electorum, videret tamen Nicolaum multum urgere ut Rothadus Romam adduceretur, quò Episcopi mitterent vicarios, quibus coram causa retractaretur, ea erat, ut dixi, Episcoporum Gallicanorum in hoc capite pervercatia, ut temperamentum quaesiverint quò utrorumque jura salva & illibata permanerent. Hincmarus enim scribit iustum esse ut Rothadus Romam proficiscatur, quandoquidem ita jubeat Summus Pontifex; cum æquum prorsus sit ut quilibet Episcopus ab eo vocatus Romam accedat, nisi legitima excusatione prapediatur; tum æquum pariter esse ut Episcopi illuc mittant vicarios suos, cum id Summo Pontifici placeat, in quo satisfacit dignitati sedis apostolicæ. Sed tamen eos limites præscribit potestati suorum vicariorum, ut manifestè appareat eum providere voluisse ne quid detrimenti caperent jura canonica Ecclesiæ Gallicanæ. Neque enim eos mittit ut accusatores, aut ad convincendum Rothadum, sed ut repellant accusationes

impactas Episcopis Gallicanis, ac si debita apostolica fedi reverentiam contemnerent viderentur repudiata Episcopi illius appellatione, tum etiam ut Nicolao suppliciter significantur iudicatum ab illis fuisse Rothadum, qui ad iudicium electorum provocaverat, juxta canones Africanos & decreta sancti Gregorij. Hæc sunt verba Hincmari in epistola ad Nicolaum: Cum eo, id est, Rothado, quia vobis placet, cui cuncta bona placent, mittimus vicarios nostros, non ut accusatores ad conflegendum, sed ut à Rothado atque à vicinis nostris, qui causam pleniter ac veraciter aut nesciunt aut scire non volunt, accusati, quod non in contemptum sedis apostolicæ appellatam Rothadum secundum Sardicenses canones sedem apostolicam, sed eum qui ad electorum iudicium de certis capitulis provocavit, juxta Carthaginenses & Africanos canones ac decreta beati Gregorij, regulariter iudicavimus, vestra summæ auctoritati humiliter intimandum.

XI. Demum Hincmarus orat Nicolaum ut rationem habeat canonis Carthaginensis, qui vetat appellari à iudicibus electis, tamen si ij duodecim non essent; cum præfertim in causa Rothadi integer ex consensu partium fuerit iudicum numerus, à quibus dein lata sententia est. Quod si ea sententia infringatur, pessumdari hoc unico facinore auctoritatem Metropolitanorum, funditus everti vigorem ecclesiasticæ disciplinæ, & iudicia synodorum in contemptum abitura, etiam apud laicos. Ut cuncta se res habeat, si post monitiones illas Papa ex speciali gratia, & intuitu misericordiæ, Rothadum restituere velit, nolle se auctoritati ejus obstitere, malle enim se credere multa Nicolao revelata esse quæ aliis sunt abscondita & occulta.

CAPVT XXIV.

Synopsis.

I. Rothadus à Nicolao Papa restitutus est in integrum. Inventata autem Hincmaro depositionis pena si restitutionis executionem impediatur. Vult tamen ut si quid Rothado objicitur, accusatio peragatur apud sedem apostolicam.

II. Regulam prorsus novam invchere conatur Nicolaus, synodum nempe provincialem non posse deponere Episcopum, etiamsi apostolicam sedem non appellaverit, expellendaque esse mandata specialia Summi Pontificis.

III. Contendebat Nicolaus iudicia Episcoporum inter majores causas numerari, quod negabant Galli. Urget Nicolaus, interrogatque quanam tandem cause sint majores si iudicia Episcoporum in eum censum referenda non sunt.

IV. Non contradicit Nicolaus Gallorum regulam, Tom. II.

qui aiebant provocari non posse à iudicibus electis. Sed obliquè agens, ait ei locum esse non posse in causa Rothadi. illum enim non appellasse iudices electos, quod verum est.

V. Rothadus itaque sedem suam recepit. Sed tamen Galli non dicebant à regulis suis. Probatur ex Hincmaro, qui synodi iudicium contendit non fuisse casatum, sed Rothado humiliter poscenti veniam ab apostolica sede datam. Synodum vero Gallicanam his decretis paruisse, ut præcipiunt antiqua regula.

VI. Galli optimo jure contendebant appellari non posse à iudicibus electis. Nicolai tamen desiderium consentaneum prorsus rationi erat. Rothadus enim non appellaverat expressè iudices. Præterea, pendente appellatione nihil temerari debuit inconsulta sede apostolica.

VII. Certa est regula, appellari non posse à iudicibus electis. Cui & Romani Pontifices assentiuntur. Apud Græcos vetita erat appellatio à sententia iudicum electorum.

VIII. Appellari non posse à iudicibus electis existimabat etiam divi Bernardus.

I. ROMAM itaque profectus Rothadus Episcopus Sueffionensis juxta præceptum Nicolai, illic semestri integrum commoratus est, adventum vicariorum Episcoporum expectans. Sed cum illi se per literas excusassent, eo prætextu, quod Italia undique obsepta esset armis hostium, significassentque præterea impositam sibi non fuisse curam accusandi Rothadum, Nicolaus congregato Romæ Concilio anno DCCC LXV. Rothadum in eum statum restituit in quo erat ante sententiam excommunicationis & depositionis in illum latam. Tum Regem Carolum Calvum orat ut decreti hujus executionem protegat, Episcopumque illum restitui jubeat. Hincmarum verò objurgans, depositionis penam intendit si decreti hujus executionem impediatur. Declarat tamen eam sibi mentem esse ut si quid Rothado objicitur, accusatio institui & peragi possit apud apostolicam sedem.

Nicol. ep. 44i ad Carolum.

II. Sed in primis consideranda est epistola Nicolai ad Episcopos Gallicanos, in qua rationem reddit eorum quæ à se gesta erant in causa Rothadi. Et tamen cum contemni & atteri turpe ac fordidum arbitraretur, ac ulcisci vellet auctoritatem suam, quam in eo violatam esse existimabat quod Episcopi dejecti appellationem admittere iudices nollent, regulam invehere conatur non solum canonibus receptis & decessorum suorum praxi contrariam, sed etiam variis fuimet constitutionibus in superioribus epistolis contentis. Itaque regula ab eo proposita, pompæ nimirum plena, est hæc, synodum provincialem non posse deponere Episcopum, etiamsi apostolicam sedem non appellaverit, expectandaque esse mandata specialia Summi Pontificis. Diferta in eam

Zz ij

rem sunt verba ejus in ea quam diximus epistola ad Episcopos Gallicanos: *Etsi sedem apostolicam nullatenus appellasset, contra rot tamen & tanta vos decretalia efferre statuta, & Episcopum inconsultis nobis deponere, nullo modo debuisset.* Idipsum antea viva voce dixerat in Sermone quem habuit in concilio Romano, cujus hæc sunt verba: *Quamquam etsi nunquam provocasset, nunquam omnino præter scientiam nostram deponi debuerit: quia sacra statuta & veneranda decreta Episcoporum causas, utpote majora negotia, nostre definiendas censure mandarunt.* Decreta autem unde jus suum repetit Nicolaus non alia sunt quam ea quæ extant in collectione Isidori Mercatoris; quorum ipse veritatem propugnavit in epistola adversus Hincmarum, qui dixerat eas epistolas in codice canonum non esse relatas.

II I. Addit autem Nicolaus majores causas definiri non posse *sine censura sedis apostolicæ*, ut ait sanctus Leo, & judicia Episcoporum inter majora negotia numerari, quod Galli concedere volebant. *Sed dicitis*, inquit, *judicia Episcoporum non esse majora negotia.* Nihil autem aliud reponit quam eas haud dubiè causas esse majores, quod Episcopi primum gradum obtineant in Ecclesia, eorumque judicia ad se eò majore de causa pertinere quod etiam causas Clericorum inferioris ordinis, *cum tempus vel res exegerit*, judicare potest, juxta auctoritatem Innocentij in epistola ad Victricium, quem laudat, cujusque nos genuinum sensum aperuimus in capite decimo tertio hujus libri. Quoniam verò Hincmarus scripserat ad Nicolaum causas Metropolitanorum judicari non posse inconsulta sede apostolica, ait Nicolaus nullum se discrimen quoad hoc constituisse inter Metropolitanos ac reliquos Episcopos. Demum gravi interrogatione Gallicanos Episcopos urget Nicolaus, quæritque quænam tandem sint majora negotia sedi apostolicæ reservata si judicia Episcoporum in eum censum referenda non sint. cui interrogationi jam satisfactum est in eodem capite XIII. hujus libri.

IV. Quantum autem ad objectionem Gallorum, qui aiebant licitum non esse provocare à sententia judicum electorum, ei non contradicit aperte: sed oblique agens, ostendit locum ei esse non posse in causa Rothadi: illum enim non appellasse judices electos. Sanè Rothadus nonnullis Episcopis scripserat, ut eorum opem imploraret, non certè in præsens, sed postquam Summus Pontifex præcepisset causam retractari in provincia. Interim verò neque numerum judicum expresserat, neque declaraverat renuntiare se appellationi ad sedem apostoli-

cam, quò causam judicari sineret ab Episcopis electis. Contrà, perstitit postea in appellatione, quando damnatus est à præsentis judicibus. Ait deinde Nicolaus eum, postquam sedem apostolicam appellaverat, non potuisse provocare ad auctoritatem Romana minorem & inferiorem. Vnde colligi potest hæsuram illi fuisse aquam nisi appellatio ad sedem apostolicam antecessisset sententiam judicum electorum. Demum magna animi perturbatione & indignatione commotus regulam allegat à me prolatam superiùs in paragrapho secundo hujus capituli.

V. Auctoritate itaque hujus judicij Rothadus sedem suam recepit. At Episcopi Gallicani non discesserunt à regulis suis; ut constat ex responsione Hincmari ad Episcopum Laudunensem, qui ei exprobraverat in irritum ab apostolica sede missam esse sententiã in Rothadum latam. Ait enim Hincmarus judicium synodi, quod latum fuerat & in executionem missum juxta canones, ab apostolica sede non fuisse cassatum, sed Rothado humiliter poscenti veniam ab ea sede datam, multis pro eo rogantibus. Papam verò flecti se passum esse, quòd Legati Episcoporum, qui causas judicij lati secum adferrebant, Romæ se non stirissent, prohibiti nimirum fauces Alpium transire, synodum verò Gallicanam hoc sedis apostolicæ decretum reverenter suscepisse, quemadmodum præscriptum est in antiquis regulis. atque id eò magis obtinere debuisset, quòd jam vita excessisset ille qui in loco dejecti ordinatus fuerat, & remoto obstaculo, satius fuisse pacem quam bellum amplecti, præsertim cum frater damnatus ad meliorem frugem se jam recepisset. Hæc compendio perstringere placuit, quæ fusiùs extant apud Hincmarum in capite quinto Opusculi I. v. Capitulorum, in quo hæc quoque verba habentur: *Nostrum judicium per regulas executum sedes apostolica nona cassavit, sed Rothado, qui ad eam fecit confugium, humiliter poscenti (quantum Legati nostri, qui causam ejus examinavimus, cum literis, sicut præcipiunt canones, prius non venerunt, clusas, id est, fauces & transitus Alpium, transire prohibiti) solatij benignitatem impendit.*

VI. Quòd si mihi sententiam quoque meam proferre liceat inter tantos viros, liberè dicam quid mihi in mentem venerit. Itaque existimo Gallicanos Episcopos optimo jure contendisse appellari non posse à judicibus electis, Nicolai verò desiderium rationi prorsus consentaneum fuisse in hac facti specie. Nam postulatio judicum electorum, quam isti contendebant factam fuisse à Rothado, non erat expressa, quan-

doquidem alium sensum recipere poterat. Præterea appellatio ad sedem apostolicam, quæ facta antè fuerat, cuique synodus Gallicana concesserat, prohibebat quodam modo ne quid Episcopi definirent inconsulta sede apostolica, præsertim cum reus in appellatione persisteret quando sententia adversus illum pronuntiata est.

VII. Artamen, ut dixi, consilio Gallo- rum prorsus favebat regula generalis, quæ conceptis verbis extat in canone Carthagi- nensi, cujus auctoritas recepta erat in Oc- cidente. Quin & Hadrianus ipse in Epito- me canonum hunc quoque Carthaginen- sem descripsit: *Item ut à iudicibus consensu partium electis non appelletur.* Sanè Ecclesia Gallicana insuper habuit has ultimas Nico- lai epistolâs, quæ politiam canonicam in re- gno receptam ex eo capite pessumdabant quòd pronuntiarent nullum Episcopum posse deponi inconsulta sede apostolica. Ita- que perstitit eadem Ecclesia in observatio- ne trium regularum supra adductarum in ca- pitibus XXI. & XXI. hujus libri: quas dein inviolatas præstitit Hadrianus secun- dus anno octingentesimo septuagesimo pri- mo, idest, sexennio post epistolâs Nicolai, adeo ut etiam causas definiri voluerit *per ju- dicium electorum.* Græci verò, in quorum colle- ctione descripti sunt canones Carthagi- nenses, nequaquam ambigunt quin vetita prorsus sic appellatio à sententia iudicum electorum, ut observant Zonaras, Balsa- mo, & Matthæus Blastares, qui ad confir- mandam hanc decisionem laudant libros Ba- silicon.

VIII. Adeo autem invaluerat apud Gallos hæc opinio, appellari nimirum non posse à sententia iudicum electorum, ut etiam ævo divi Bernardi persuasum omni- bus fuerit non licere. Scribens enim san- ctus ille vir ad Innocentium secundum Pa- pam de causâ Abailardi, qui ob quadam doctrinæ capita in Concilio Senonensi dam- natus fuerat à iudicibus electis, ait: *Appella- vis ab electis iudicibus, quod non putamus licere.* Episcopi tamen Gallicani cesserunt appella- tioni, *reverentiæ causâ*, ut ait idem Bernar- dus in epistola sequenti. Pace tamen tanti viri dixerim, eo casu, quòd ageretur de fi- de, debuisse causam illam per appellationem rei aut relationem iudicum devolvi ad apostolicam sedem. Difficultas enim hæc ad majora negotia pertinebat.

CAPVT XXV.

Synopsis.

I. Galli tandem cedere Romanis coacti sunt sub

initia tertiæ Regum nostrorum stirpis in causa Arnulphi Remensis Archiepiscopi. Castigatus Cardinalis Perronus, qui heic agi putavit de Arnulpho Episcopo Aurelianensi.

II. Violatæ fidei reus Arnulphus causam dixit in Concilio Remensi ubi prodicionem confessus coram duo- decim iudicibus, depositus est à synodo.

III. Quæsitum est in synodo an competens illa esset ad iudicandam causam absque auctoritate Summi Pontificis. Ad probandam necessitatem auctoritatis Ro- mana adducta sunt epistola illa apocrypha Pontificum Romanorum. Pro synodi verò potestate allati canones Africani, Antiocheni, Niceni, & auctoritas beati Gregorij, tum etiam exempla Egidij & Ebbonis Archiepiscoporum Remensium.

IV. Recepte tum non erant voluntarie cessiones episcopatum. De formula confessionis Episcoporum reorum. Ea fiebat singillatim apud confessores, in averione autem apud synodum. Aferentibus autem confessoribus ejusmodi peccatum fuisse admissum quod parva depositionis plenitudo esset, depositio perage- batur.

V. De depositione Ebbonis Archiepiscopi Remensis. Tres Episcopos elegit qui peccatorum suorum iudices essent. Tum tres rursus Episcopos confessionis sua testes postulavit. Quæ peracta, depositus est.

VI. Arnulphus quatuor confessores elegit, eisque crimina sua confessus. Sententia synodi damnatus est: quoniam neque Papam appellaverat ante electionem iudicum, neque postquam y electi erant.

VII. Exemplo Potami Bracavensis & Ebbonis Remensis colligit synodus canonicè deponi Arnulphum posse, & alium in loco ejus ordinari.

VIII. Arnulphus publicè profiteatur violatam à se fuisse fidem Regi debitam. Brochardus Comes petiit ut prodicionis crimen expressè profiteatur. Interecessit Arnulphus Episcopus Aurelianensis, dicens confessionem nemini singillatim fieri debere nisi Presbyteris. De- cernitur Arnulphi depositio.

IX. Subscripsit in actis cessionis episcopatus. Indi- catur discrimen esse inter resignationes quæ hodie fiunt sine causâ & eas quæ tum fiebant ob crimen.

X. Ioannes XV. Episcopus hujus depositionis aucto- res suspendit à divinis. Gerbertus aut obsequendum non esse huic suspensioni, quod adversus canones decre- ta esset.

XI. Arnulphus restitutus est in alia synodo Remen- si, ob eam solam causam, quòd depositus fuisset abs- que consensu & auctoritate sedis apostolicæ. Probatum ex Gerberto.

I. REGULA à Nicolao primo prolata, nullam nempe depositionem pera- gi posse absque auctoritate Summi Pontifi- cis, retenta fuit in Romana sede: à qua Summi Pontifices non facillè discedebant, nisi ea inciderent tempora ut acriter adver- sùm tendentibus concedere cogerentur. Ita- que universum orbem hujus novæ opinionis jugo colla submittere coegerunt, magnis illis nominibus veterum Pontificum ac Mar- tyrum munitæ quæ extant in titulis apo- crypharum epistolarum ab Isidoro collecta- rum, quarum auctoritati nemo contradice- bat. Gallia quoque ipsa cedere tandem co- acta est sub initia tertiæ Regum nostrorum

Zz iij

stirpis in causa Arnulphi Remensis Archiepiscopi: qui cum Metropolitanus esset, facilius patere potuit auctoritati Romanae. Sed antequam ultra progrediamur, observandus hic est error Cardinalis Perronij: qui Arnulphum hunc Remensem Archiepiscopum confundit cum Arnulpho Episcopo Aurelianensi, eumque nominat Arnulphum Episcopum Aurelianensem; cum tamen certum sit Archiepiscopum illum causam dixisse ut reum, Episcopum vero Aurelianensem sedisse inter iudices.

II. Ex actis Synodi Remensis habitae anno octingentesimo nonagesimo secundo colligitur Arnulphum illum Lotharij Regis filium fuisse ex concubina, Archiepiscopumque Remensem factum fuisse beneficio Hugonis Regis, cui praestiterat juramentum fidelitatis. Et tamen violata fide data, portas urbis Remensis avunculo Carolo aperuerat, qui armis regnum repetebat ab Hugone. Eam ob rem Hugo synodum Remensem convocavit: ad quam vocatus Arnulphus, prodicionem suam ac perjurium confessus est coram duodecim Episcopis quos iudices & confessores suos esse postulavit, indignum se esse aiens episcopatu, eoque spoliari petens. Verbis autem generalibus confessionem suam repetiit in Concilio coram Rege & proceribus. Tum deponitur a synodo, quae pro eo vitam & membra a Rege impetrat.

III. Quaesitum est in synodo an competens illa esset ad iudicandam hanc causam absque auctoritate Summi Pontificis. Ad probandam necessitatem auctoritatis Romanae adductae sunt supposititiae epistolae Iulij, Damasi, & aliorum Pontificum. At parte ex alia, duo quaedam dicta sunt. Primum, Regem ante hos undecim menses epistolam scripsisse ad Ioannem XV. Papam, qua ad eum deferebat querelam suam adversus Arnulphum, petebatque *formam iudicij*. in quam etiam sententiam scripserant Episcopi Remenses. sed Ioannem nihil haecenus respondisse. necessitate itaque adactum Regem ad congregandam synodum: quae optimo jure poterat cognoscere de accusatione ista, postquam adeo manifestum erat Pontificem nolle cognitionem habere. ita quippe sancitum in canonibus, qui totam harum rerum auctoritatem tribuunt synodis provincialibus. Laudantur autem in eam rem canones Africani, itemque Antiocheni, Niceni, & nonnulla loca ex epistolis beati Gregorij, tum etiam exempla Aegidij & Ebbonis Remensium Archiepiscoporum, & interpretatio quam Hincmarus adhibuerat cano-

nibus & decretis quae in hac materia allegantur.

IV. Igitur constituta Concilij potestate, probatur auctoritate Conciliorum Tolitanorum prodicionem in Principem crimen esse quod depositionis poena plecti debet. Ceterum quod spectat ad confessionem Arnulphi, adnotandum est in antecessum, ut res ista melius intelligatur, receptam tum temporis non fuisse voluntariam cessionem episcopatus sine causa legitima, veluti gravis infirmitatis, aut criminis capitalis quod depositione puniri mos esset. Quoad crimina vero, necessarium erat ea probari magno testium numero fide dignorum, aut ut ea reus fateretur. Sed valida non erat confessio nisi secundum praescriptas in iure formulas fieret: quam tamen cautione quadam adhibita fieri necesse erat, si forte crimen capitale esset. Constituerat Leo sufficere poenitentibus confessionem criminum solis Presbyteris factam, neque necessarium esse ut ea scripto proderent. Videbat enim quod nisi ea necessitate exsolverentur, eorum inimici possent eis creare vitam periculum. Eo exemplo Episcopi accusati admittebantur ad confessionem suorum criminum; quam singillatim faciebant, nihil circumstantium omitrentes; & id quidem non coram universa synodo, sed apud Episcopos electos, qui ad secretum erant adstricti tanquam confessores poenitentis. Hunc autem agendi modum ad dignitatem suam vertebat synodus, ad vitandam scilicet appellationem accusati, quod juxta canones Africanos damnato non liceat ab electis iudicibus provocare. Episcopi vero a reo electi, ab eo assumebantur tanquam iudices, qui iudicariam ejus confessionem excipiebant, quae fundamentum erat sententiae damnationis. Confessio porro illa in aversione scribebatur in actis cessionis episcopatus quae accusatus scripto dabat. Confessores vero, id est, iudices electi, pronuntiabant crimen illud, quod accusatus fuerat confessus, poenam depositionis mereri.

V. Exemplo sit depositio Ebbonis Archiepiscopi Remensis: qui cum anno dccxxxv. in synodo apud Theodonis-villam accusatus fuisset a Ludovico Pio Imperatore, tres Episcopos elegit qui iudices essent suorum peccatorum; coram quibus omnia confessus, remedium poenitentiae ab eis petiit, ut a functione episcopali, cuius se indignum esse agnoscebat, recederet. *Secundum canonicam institutionem elegit sibi, per consensum synodi, Episcopos iudices peccatorum suorum, quos canones electos appellant; de quibus scriptum est in Concilio Africano c. 63.*

ut ab electis iudicibus provocari non liceat. Tum tres rursus Episcopos confessionis suæ testes postulavit, quam scripto & viva voce per aversionem confirmavit, dicens se indignum esse episcopatu ob sua crimina. Post quæ damnatus fuit ab Episcopis, *dicentibus per ordinem omnibus: Secundum tuam confessionem cessa à ministerio*; ut adnotavit Hincmarus in posteriori opere adversus Gothefcalcum cap. xxxvi. Ceterum præter iudices electos ad confessionem criminum, alij quoque eligi poterant ad ea convincenda, aut pro judicandis quæstionibus canonicis, cum appellabatur à Metropolitano; quem admodum usurpatum est ab Hincmaro in Concilio Sueshionensi anno octingentesimo sexagesimo tertio.

VI. His positis videmus in actis Arnulphum quatuor Episcopos seu confessores elegisse, & una cum iis secessisse *in crypta secretiorem partem*. Facta autem ab eo confessione proditiōnis, confessores evocant alios Episcopos, eisque annuntiant *Arnulphum cum lacrymis & gemitu sua crimina sub nomine confessionis declarasse, seque à sacerdotali officio, quo hactenus indignè usus fuerat, removeri velle*. Tum eum omnes Episcopi hortantur, sub pœna anathematis, ne quid adversus veritatem fateatur. Nihilominus ille in confessione sua persistit. Præterea ab eo postulant ut Abbates & Clericos, qui in synodo aderant, evocari sinat, testes futuros ejus confessionis; ea tamen cautione, ut jurjurando aut anathemate injecto adigendi antea sint ad sponsonem silentij, quod impetratum est. His actis, synodus existimat deponi deinceps Arnulfum posse; quoniam neque Papam appellaverat ante electionem iudicum, quod tamen potuerat, neque postquam ij electi fuerant. Quo sanè casu rejicienda prorsus fuisset ejus appellatio, cum non liceat appellare à iudicibus electis.

VII. Adfertur exemplum Potamij Archiepiscopi Bracarenfis in Concilio Toletano decimo depositi postquam impudicitiam suam scripto confessus fuerat, itémque exemplum Ebbonis, qui crimen suum confessus est Episcopis quos sibi confessores elegerat. Vnde colligit synodus Remensis canonicè deponi Arnulphum posse, & alium in loco ejus ordinari.

VIII. Reges Hugo & Robertus ejus filius ad synodum veniunt *cum primoribus palatij*. Arnulphus introducitur, & publicè profitetur violatam à se fuisse fidem Regi debitam. Tum Comes Brochardus postulat ut is expressè fateatur proditiōnem, ut alius dein Episcopus canonicè ordinari possit in

loco ejus. Intercessit Arnulphus Episcopus Aurelianensis, vetus antistes, dicens confessionem nemini singillatim fieri posse nisi Presbyteris, satisque esse si reus crimen suum verbis generalibus publicè confiteatur, infidelitatis enim confessionem in aversione factam sufficere ad depositionem. Imò, *inquit pater Arnulphus, non eritis hodie pares sacerdotibus, quibus solis pura debetur confessio*. Vno verbo, decernitur Arnulphi depositio. Quo facto, se in terram ille in modum crucis prosternens coram Regibus, eis cum lacrymis & singultibus supplicat ut veniam sibi tribuere velint. Archiepiscopus verò Bituricensis vitam & membra pro Arnulpho nomine totius synodi petit à Regibus, quod ab eorum pietate concessum est.

IX. Arnulphus subscripsit actis suæ confessionis, secundum formulam ab Ebbone prædecessore suo relictam, cujus hæc verba describam, ut appareat discrimen quod intercedit inter resignationes episcopatum quæ nunc fiunt absque causâ, & eas quæ ætate illa fiebant ob crimen. *Ego Arnulfus quondam Remorum Archiepiscopus, recognoscens fragilitatem meam & pondera peccatorum meorum, testes confessores meos Siguinum Archiepiscopum (& alios duodecim, quos nominat) constitui mihi iudices delictorum meorum; & puram ipsis confessionem dedi, quærens remedium penitendi & salutem animæ meæ, ut recederem ab officio & ministerio pontificali, quo me recognosco esse indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse me secreto ipsis confessus sum, & de quibus publicè arguebar; eo scilicet modo, ut illi sint testes alij succedendi & consecrandi in loco meo, qui dignè præesse & prodesse possit Ecclesiæ cui hactenus indignus præfui. Et ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem auctoritate canonica facere valeam, manu propria mea subscribens firmavi.*

X. At depositio illa Arnulphi, ac Gerberti successoris ejus ordinatio, offendit Ioannem XV. Papam, qui Episcopos hujus rei auctores suspendit à divinis. Gerbertus Senonensi Archiepiscopo Seguino scripsit obsequendum non esse huic suspensioni, quod adversus canones decreta esset. Hugo verò Rex Ioannem Pontificem orat ut ea approbet quæ apud Remensem urbem acta fuerant; vel si id non velit, saltem Gratianopolim usque accedat, ut de hoc negotio tractare cum Rege possit viva voce; aut in Galliam veniat, ubi honor ei multus habebitur: Tum addit: *Hoc ex integro affectu dicimus; ut intelligatis & cognoscatis nos & nostros vestra nolle declinare iudicia.*

XI. Tandem Pontifex Leonem Læga-

Appendix Aimoini
lib. 1, c. 45.

tum in Galliam misit, qui unâ cum Signino Archiepiscopo Senonensi Concilium anno **DCCCXCV**. congregavit in urbe Remensi: cujus Concilij decreto Arnulphus sedi suæ restitutus est, eam ob causam solum, quod deponi non potuerit absque consensu & auctoritate sedis apostolicæ. Hanc enim fuisse causam ejus restitutionis docent epistola Gerberti, qui in epistola ad Signinum ait: *Quomodo ergo nostri amuli dicunt quod in Arnulphi dejectione Romani Episcopi judicium expectandum fuit? Item in epistola ad Vvilderodum Episcopum Argentoratensem: Aium calumniatores nostri summum sacerdotem Arnulphum à summo sacerdote Romano debuisse tantum adjudicari.*

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

I. **ARNULPHI** Remensis Archiepiscopi dejectionem ac dein restitutionem, cum res sit valde intricata, visum est heic aliquot observationibus esse explicandam, non quidem in universum, sed tantum in eo capite quod respicit auctoritatem Episcopi Romani, sine qua non potuisse illum judicari adnotavit illustrissimus Archiepiscopus. Hujus controversiæ mentionem non semel facit Gerbertus in epistola ad Vvilderodum; in qua primò disputat de auctoritate Conciliorum nationalium & provincialium, testimoniis ex antiquitate petitis; deinde ostendit præteritam non fuisse auctoritatem Romani Pontificis; sed quia ipse interpellatus nihil responderat, post octodecim menses institutum fuisse judicium, & Arnulphum fuisse depositum secundum canones & servato juris ordine. Hæc sunt præcipua capita epistolæ ad Vvilderodum. Sed operæ pretium est referre loca illa ex ea epistola in quibus Gerbertus commemorat querelam Romani Pontificis. *Alj Romano Pontifici injuriam factam videri volunt, inquit, quasi sine ejus auctoritate & sine suis juribus resumptis deponi non debuerit. Et infra: Et tu dicis Arnulphum incendia, seditiones, traditiones, flagitia, captivitates, suorumque dirptiones exercentem, suorum Regum interitus molientem, patriam hostibus prodentem, divina humanaque jura contemnentem, nec communionem debuisse privari, nec potestate Principis abjici sine Episcopi Romani jussione. Denique post multa testimonia ex antiquitate sic concludit hanc argumentationem: Sed neque Primati Romano injuriam illatam, cum per octodecim menses literis & legatis communitus respondere noluerit. Non enim ejus silentium aut dissimulatio vel nova constitutio jam constitutis præjudicat legibus. Item infra: Monstratum est, ut arbitror, nullam Romano Pontifici jure factam videri posse injuriam, nec sine Romanorum Pontificum auctoritate Arnulphum damnatum.*

II. Idem Gerbertus postea factus Pontifex Romanus, Arnulphum sedi Remensi sua auctoritate restituens, primò eum legitime depositum fuisse

innuit, sed tamen eum Romanæ pietatis munere reparat, quia abdicatio ejus assensu Romano caruerat. Placet autem referre integram epistolam, prout edita est à clarissimo viro Andrea Duchesnio. Sic autem habet.

Silvester Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Arnulfo sanctæ Remensis Ecclesiæ Archiepiscopo. Apostolici culminis est non solum peccantibus consulere, verum etiam lapsos erigere, & propriis privatos gradibus reparatæ dignitatis insignibus informare; ut & Petro solvendi libera sit potestas, & Romanæ gloriæ ubique fulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remensi Archiepiscopo quibusdam excessibus pontificali honore privato subvenire dignum duximus; ut quia tua abdicatio Romano assensu caruit, Romanæ pietatis munere credaris posse reparari. Est enim Petro eadem facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegij nostri statuta, tibi baculo & anulo redditis, archiepiscopali officio fungi & omnibus insignibus, quæcunque ad sanctæ metropolim Remensis Ecclesiæ pertinent, solito more perfui. Pallio solemnitatibus statutis utaris, benedictionem Regum Francorum & tibi subjectionum Episcoporum obtineas, & omne magistrerium quod tui antecessores habuisse visi sunt nostra auctoritate apostolica geras. Præcipimus etiam ut nullus mortalium in synodo, aut in quacunque parte, abdicacionis tuæ crimen tibi quoque modo opponere præsumat, vel hac occasione in improperij contra te verba exardescat; sed nostra te urique auctoritas muniat, etiamsi conscientia reatus accurat. Confirmamus insuper tibi & concedimus archiepiscopatum Remensem in integrum, cum omnibus episcopatibus tibi subjectis, seu cum omnibus monasteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque cortibus, castellis, villis, casalibus, & cum omnibus rebus ad Ecclesiam Remensem pertinentibus, salvo & inviolabili testamento beati Remigij Francorum Apostoli. Statuentes apostolica censura, sub divini judicij obtestatione & anathematis interdictione, ut nulli unquam nostrorum successorum Pontificum vel alia quælibet magnæ parvæque personæ hoc nostrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod absit, hoc Romanum decretum violatè tentaverit, anathema sit.

III. Ex hac Silvestri epistola colligi potest non plene restitutum fuisse Arnulphum in synodo quam in Remensi urbe habuit Leo Romanus Abbas. Quod etiam colligitur ex Aimoino in vita Abbonis Floriacensis cap. XI. & XII. ubi scriptum est Regem Robertum misisse Romam ad Gregorium quintum Joannis successorem, quia Arnulfus Remorum Archiepiscopus absque justa audientia sede sua privatus, custodiaque fuerat mancipatus. Addit deinde Aimoinus: *Regressus itaque honorabilis Abbo ad Regem, à quo missus fuerat, cuncta pro quibus iterat perfecta nunciat. Arnulphum Remensem custodia exemptum pontificatus restituit, Pallium illi à Domino Papa directum reddidit.*

IV. Puto Robertum suscepisse tum causam Arnulphi tuendam, ut Romanum Pontificem, cui ea causa valde cordi erat, sibi faventem ac propitium habere posset pro confirmatione matrimonij sui cum Berta. Hanc conjecturam adjuvat epistola c. 119. Gerberti, quæ data est ad Adelajdem Reginam: in qua agens de restitutione Arnulphi, his omnino verbis utitur: *Leo Romanus Abbas ut absolutum obtinuit,*

nuit, ob confirmandum senioris mei Regis Roberti novum conjugium. Postea verò cum videret Robertus rationem sui habitam non fuisse à Gregorio, qui in Concilio Romæ celebrato anno DCCCXCVIII. incestas nuptias publice & cum anathemate damnaverat, haud dubie injuriam suam ultus est in persona Arnulphi, eum rursus pellens sede sua. Itaque opus habuit nova restitutione, quam illi concessit Gerbertus tum Pontifex Romanus. Alioqui inutilis illa fuisset, si jam inde à Gregorij temporibus Arnulfus in sede sua liberè resedisset.

V. Robertum in Concilio illo Romano ob nuptias illas excommunicatum fuisse fidem faciunt canones ejusdem synodi nuper editi à clarissimo viro Domino Luca Dacherio in tomo nono Spicilegij. Hæc sunt verba canonis primi & secundi: *Ut Rex Robertus conjugineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum penitentiam agat secundum præfixos ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit. Idemque de eadem Berta fieri præceptum est. Herchembaldum Turonensem Archiepiscopum, talis conjugij consecratorem, cum omnibus Episcopis qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis Regis & Berta conjugineæ suæ, à sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc sanctam sedem apostolicam veniant satisfacere. Non repugnare illi. Immo Romam ea de causa profecti sunt; ut testatur Leononius in epistola ad Henricum Regem Francorum. Pater tuus Robertus, inquit, laude & consultu Episcoporum regni tui Bertam matrem Odonis Comitis sibi duxit uxorem. Ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro cum Episcopis qui placito interfuerunt excommunicati, post ad sedem apostolicam venientes, cum satisfactione sumpra penitentia redierunt ad propria. Vide Præfationem tomi noni Spicilegij.*

VI. Itaque, ut ad causam Arnulphi redeamus, sic constituere possumus, depositum illum fuisse in synodo Gallicana absque interventu auctoritatis Romani Pontificis, istum verò illam Gallicanorum Episcoporum audentiam ægrè tulisse, missum deinde Legatum qui Romanam auctoritatem factam testamque in Gallia præstaret, hujus industria restitutum esse Arnulphum, sed nihilo minus in custodia tentum donec Abbo rediit ex urbe Roma, nondum tamen plenam fuisse restitutionem Arnulphi, quæ tunc citra controversiam obtinuit postquam Gerbertus in sede Romana collocatus fuit.

CAPVT XXVI.

Synopsis.

I. Præjudicium in causa Arnulphi factum omnino firmavit possessionem Pontificum Romanorum.

II. Ex eo tempore jus illud sic explicant, quasi suæ sedi quæsitum esset jure divino. Probatur ex epistola Leonis IX. ad Episcopos Africanos.

III. Deinceps ergo Episcopi accusati Romam evocati sunt, & eorum depositio peracta in synodo Romana. Interdum tamen Romani Pontifices ea de causa Legatos mittebant in provincias. Probatur aliquot exemplis.

IV. Gregorius septimus edixit solum Pontificem Romanum posse Episcopos deponere vel reconciliare, Tom. II.

& Legatum ejus adversus eos sententiam depositionis dare posse. Legatus tamen suis imponebat necessitatem miuendi ad sedem apostolicam relationem rerum gestarum. Appellationes verò depositionum admittendæ, quarum judicium aliquando remittebat ad Legatos.

V. Interdum Episcopis finitimis delegabat curam judicandi causas Episcoporum; servata tamen auctoritate sua. Delegata cognitione adversus Raynerium Episcopum Arrelanensem, cum à se depositum pronuntiat, si confiterit vera esse quæ ei obijciuntur. Factum id cupidine retinendæ auctoritatis. Magni momenti sunt verba Gregorij; quæ referuntur.

VI. Ex jure tum recepto Episcopus accusari poterat apud synodum provinciam, quæ depositionem decernere non poterat absque auctoritate sedis apostolicæ, quamvis rem suspendere & excommunicare posset. In casu verò appellationis in Pape arbitrio positum erat an cognitionem ipse susciperet, aut per Vicarios suos causam judicari præciperet.

VII. Secundum tamen jus illud necessarium non est ut synodus provincialis congregateur ex speciali delegatione Summi Pontificis; tamen eam necessitatem imponere videatur epistola Julij; quæ explicatur de auctoritate generali. Probatur ex Hincmaro, & ex Glossatore Decreti.

VIII. Libri Decretalium nihil immutatum quoad ordinem judiciorum, nec quoad depositionem Episcoporum. Innocentius III. pronuntiat ut ad solum Pontificem Romanum jure divino pertinere depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum. Adducuntur rationes quibus sententiam illæ suam fulene nititur; quæ reselluntur.

IX. Jus illud receptum ubique erat, & versum in morem.

I. SOLENNE illud præjudicium, quo rescinditur judicium factum adversus Episcopum, tamen si is non appellasset apostolicam sedem, ob eam solam causam quod depositio decerni non potuerit absque auctoritate sedis apostolicæ, præjudicium inquam illud omnino firmat possessionem Summorum Pontificum, quamvis novum illud jus niteretur tantum decretis apocryphis & supposititiis.

II. Ex eo tempore Romani Pontifices jus illud non explicant verbis ambiguis, sed apertis, ac si sedi eorum quæsitum esset jure divino. Colligi id potest ex epistola quarta Leonis IX. quæ data est ad Petrum & Ioannem Episcopos Africanos: in qua Episcopo Carthaginensi auctoritatem tribuit in reliquos Episcopos Africanos, qui tum, id est, ad annum millesimum quinquagesimum tertium, ad quinarium numerum redacti erant. Sed hoc vos non lateat, inquit, non debere præter sententiam Romani Pontificis univèrsale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari, vel deponi. Quia est licet vobis aliquos Episcopos examinare, diffinitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum, si queritis, potestis inve-

nire; scilicet quia omnium Ecclesiarum majores & difficiliore causa per sanctam & principalem beati Petri sedem à successoribus ejus definiende sunt; utpote cui divinitus dicitur, *Confirma fratres tuos, & Tibi dabo claves regni caelorum.*

III. Itaque quoties dein actum est de deiciendo Episcopo, tametsi Gallus esset, Episcopi accusati Romam vocati sunt, & eorum depositio peracta in synodo Romana. Interdum tamen Summi Pontifices Legatos à latere miserunt in provincias, qui congregata synodo primam causae cognitionem instituebant cum Episcopis provinciarum. Illustre hujus rei exemplum extat in causa cujusdam Episcopi simoniaci & quinque aliorum Episcoporum, qui ab Hildebrando Victoris Papae Legato depositi sunt in Concilio Lugdunensi anno millesimo quinquagesimo quinto, ut adnotat Petrus Damiani in epistola nona ad Nicolaum Papam. *A Victore Papa, inquit, Apocrisarius in Gallias destinatus (idest, Hildebrandus) synodum congregavit; in qua videlicet sex Episcopi diversis criminibus involutos ex apostolica sedis auctoritate deposuit.* Stigandi autem Archiepiscopi Cantuariensis itemque alterius cujusdam Episcopi Anglicani depositio peracta est in Concilio apud Vintoniam in Anglia celebrato anno M L X X. cui interfuerunt tres Legati sedis apostolicae. *In quo Concilio Stigandus Doroberniae Archiepi. p. scopus degradatur, ut ait Rogerius de Hoveden.*

IV. Sed neque major neque illustrior auctoritas proferri potest ad probandam propositionem nostram quam ea quae extat in decantatis illis articulis Gregorij VII. editis anno millesimo septuagesimo quarto, qui vulgò *Dictatus Papae* vocantur; in quibus continentur vetera & nova privilegia sedis apostolicae. Extant autem numero XXVII. in regesto illius Pontificis post epistolam quinquagesimam quintam libri secundum. In tertio sic habetur: *Quod ille solus possit deponere Episcopos vel reconciliare.* In quarto autem: *Quod Legatus ejus omnibus Episcopis praesit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos sententiam depositionis possit dare.* Attamen Gregorius Legatis suis imponebat necessitatem mittendi ad sedem apostolicam relationem rerum gestarum, quam Legati confirmabant scriptis privatim literis; quemadmodum usurpatum est in causa Episcopi Carnotensis, quem Hugo Episcopus Diensis Gregorij Legatus deposuit, & in dejectione Manassis Archiepiscopi Remensis. In casu verò appellationis, conquestionem depositorum admittebat, ut constat ex variis locis ejusdem regesti, in primis au-

tem quoad depositionem Archiepiscopi Aufcitani & Episcopi Bigorritani, quae anno millesimo septuagesimo tertio decreta fuerat à Giraldo Episcopo Ostiensis Gregorij septimi Legato. Admissa autem appellatione depositorum, causam interdum integram remittebat ad Legatos, ut eam rursum in plenario Concilio judicarent, cujus moris exemplum datum est in causa Lambertii Episcopi Morinensis, quae remissa est ad Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, Gregorij Legatum.

V. At Gregorius non mittebat semper Legatos ad judicandas causas Episcoporum; sed sollicitudinem eam quandoque delegabat Episcopis qui circa morabantur. Ac tamen auctoritatem suam retinebat in rescripto delegationis, cujus formula valde digna notatu est. Rainerius Aurelianensis Episcopus ante legitimam aetatis annos ad episcopatum promotus fuisse dicebatur absque electione cleri & populi; tum archidiaconatus & abbatias vendidisse arguebatur; cumque Romam ad dicendam causam vocatus fuisset, neque illuc acceperat, neque miserat excusationem. Contumaciam illam excommunicatione quidem ultus est Pontifex, sed Rainerius, spreta excommunicatione, persistit exercere functiones muneris episcopalis. Ei accusationi examinanda Gregorius anno millesimo septuagesimo septimo delegat Archiepiscopos Senonensem ac Biturigensem eorumque suffraganeos, coram quibus innocentem se esse probare poterit reus. Si verò constiterit vera esse crimina, tum eum Pontifex in antecessum deponit auctoritate hujus rescripti, quod publicari & in executionem mitti ab Episcopis jubet, à quibus etiam alium in loco depositi ordinari mandat. Tanta autem retinenda auctoritatis suae cupidine flagrabat ut maluerit sententiam conditionalem ferre contra praescripta legum quam pati ut depositio decerneretur à Metropolitanis; quibus nihilominus tribuit supremam in causa ista judicanda auctoritatem & purgationem sententiae suae. *Auctoritate apostolica vobis praecipimus, inquit, ut ad examinationem actuum suorum, in locum quem magis aptum probaveritis, conveniatis, ad quem prius literis vestris eum convocetis; ibique de supradictis vobis respondeat, & si potest, se innocentem reddat. Quod si forte in contumacia sua permanens, infra quadraginta dies admonitionis venire contempserit, aut veniens de omnibus supradictis canonicè se non expurgaverit, iudicio sancti Spiritus & auctoritate apostolica sententiam damnationis & depositionis, sine omni spe restitutionis, in eum promulgamus; quam vos, sicut decet, sequen-*

Gregor. VII. lib. 5.
c. 11. et lib. 8.
c. 13.

lib. 1. ep. 16.

Gregor. VII. lib. 5.
c. 11.

tes, per aures circumstantis populi diffundit; & Sansonem ipsum, de quo vos mihi scripsistis, qui beati Petri consilium & nostrum expetiit, in loco illius depositi secundum Deum subrogate.

VI. Compilatores decretorum, Ivo nimirum, & Gratianus, non omiserunt in suis collectionibus excerpta ex epistolis veterum Pontificum Romanorum quæ extant in collectione Isidori. Eas enim canonicas esse declaraverat Nicolaus primus, ac propterea jus illud jam introductum erat & in usum revocatum ea tempestate quoad judicia canonica Episcoporum. Vivebat Ivo anno millesimo nonagesimo. Is autem frequenter utitur decretis Zephyrini, Fabiani, Sixti, Stephani, Felicis, & aliorum. Gratianus verò Decretum suum adornavit circa annum millesimum centesimum quadragesimum, quod in auctoritatem dein receptum est, & primam partem facit operis quod vulgò *Ius Canonicum* appellatur. Is ergo adducit etiam decreta Zephyrini, Sixti, Damasi, Eleutheri, Iulij, & Leonis. Locorum autem ex iis à Gratiano adductorum summa hæc est, posse Episcopum accusari apud Metropolitanum & Episcopos comprovinciales, qui litis instructionem peragere possunt usque ad sententiam definitivam, reumque suspendere & excommunicare possunt, sed tamen depositionem decernere non possunt absque auctoritate sedis apostolicæ. Licere interim Episcopis appellare à synodo provincie ad apostolicam sedem. In Papæ verò arbitrio positum ut aut ipse cognitionem suscipiat, aut per Vicarios suos causam iudicari præcipiat: *Qui aut per se, aut per Vicarios suos, retractare negotium procurat; ut ait Papa Sixtus in c. Accusatus.*

VII. Secundum autem jus illud necessarium non est ut synodus provincialis, quæ examinare debet accusationem in Episcopum, congregetur ex speciali delegatione Summi Pontificis, tamen si eam necessitatem imponere videatur epistola Iulij. *Nullus Episcopus, inquit, nisi in legitima synodo & suo tempore auctoritate apostolica convocata super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur.* Nam auctoritas illa alia non est quam auctoritas generalis apostolicæ sedis; quæ & synodos haberi præcepit, & earum auctoritatem confirmavit. Trahi autem non potest ad delegationem specialem quæ necessaria sit ad hoc ut Concilium provinciale cognoscere possit de accusatione adversus Episcopum instituta, cum ea auctoritas synodo provinciali competat ex jure communi, etiam juxta ipsa Sixti, Damasi, & Eleutheri decreta, quæ à Gratiano referuntur 3. q. 6.

Tom. II.

Interpretatio illa decretorum quæ significare videntur necessariam esse specialem Summi Pontificis delegationem ad congregandam synodum provincialem pro examinanda accusatione adversus Episcopum instituta, prodita est ab Hincmaro ante hos septingentos annos in capite vigesimo Opusculi i. v. Capitulum. *In eisdem epistolis scriptum est, inquit, non debere vel posse convocari synodum sine iussione vel consensu Romani Pontificis.* Addit, canones tamen Nicanos, Chalcedonenses, & Antiochenos, itemque Romanos Pontifices Innocentium, Leonem, & Gelasium, docere synodos congregari posse absque auctoritate sedis apostolicæ. Tum ait: *Non igitur absque sedis apostolicæ auctoritate Metropolitanum Episcopi & Primate provinciarum synodos convocamus.*

Hanc interpretationem in scholas nostras invexit etiam Glossator Decreti, qui locum illum Iulij cepit de auctoritate generali sedis apostolicæ. Nam in verbo *auctoritate* addit *generali*. Et statim: *Audiri enim potest causa Episcopi; sed non potest terminari sine speciali mandato apostolicæ sedis; licet absolvi possit. Tamen hoc non credo.* id est, Non creditur synodum provincie posse congregari absque speciali mandato sedis apostolicæ. Sed hæc ultima clausula, Nota est Bernardi Glossatoris, qui dissentit à Ioanne, & ipso Glossatore, quoad auctoritatem synodi in impertienda absolutione. Ignorant quippe non fuit Glossatoribus illis fuisse illud tempus cum causæ Episcoporum non referrentur ad apostolicam sedem. quod collegerant, tum ex canone Antiocheno, tum etiam ex quadam Nicolai epistola, quæ extant in Decreto Gratiani.

VIII. Libri verò Decretalium nihil prorsus immutarunt quoad ordinem iudiciorum adversus Episcopos faciendorum, nec quoad eorum depositionem. Solum illud emerit effectum Innocentij III. Papæ, quem audacem Iurisperitum vocat Matthæus Parisius; qui depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum ad solum Pontificem Romanum jure divino pertinere pronuntiavit. Adeo enim metuebat ne synodi provinciales sua jura repeterent, ut subsidium audaciæ à metu petens inauditam ante hoc seculum & à veterum moribus alienam sententiam protulerit; cui præterea stabiliendæ multum operæ posuit, argumento utens à posteris prorsus abjecto. Ait enim res spirituales facilius institui quam dissolvi, cum tamen humanæ facilius dilabantur quam ædificari aut formari possint, unde patet vinculum spirituale carnali for-

AA ij

Ivo par. 1. Decreti c. 145. & seq.

Gratian. 3. q. 6. c. ultra. & seq. § 1. q. 4.

Gratian. c. Nullus 1. q. 4.

tius esse. Cùm autem Deus sibi reservaverit dissolutionem conjugij carnalis inter hominem & feminam, planum esse eum sibi reservasse etiam dissolutionem conjugij spiritualis quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam. Vnde concludit solum Pontificem Romanum, qui est Vicarius Iesu Christi, posse decernere translationes & depositiones Episcoporum, idque auctoritate divina. Sed argumentum illud nimis probat. Nam hinc potius sequeretur nullo casu Papam posse dissolvere conjugium spirituale, cùm ipse, quamvis Christi Vicarius, nullo casu possit dissolvere vinculum conjugij carnalis. Melius dicam, argumentum illud nihil concludit: quoniam unio Episcopi & Ecclesiæ, conjugium tantum est per metaphoram; & ideo, si summo jure agamus, comparari non potest cum vero conjugio. Certum quidem est Athanasium & alios veteres ordinationem sive intitutionem Episcopi in quapiam Ecclesia comparasse cum conjugio; sed id ab iis scriptum est per translationem, ut ostenderent quàm arcto vinculo Ecclesiæ ille suæ esset adstrictus. Hæc sunt verba Innocentij: *Non enim humana sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removeretur. Et ideo tria hæc que premisimus non tam constitutione canonica quàm institutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata.*

Cap. 2. de transl. Episc.

Guimer. in Glessa Pragm. tit. De Concord. f. Episc. hi. verbo, Reservatio.

IX. Ceterum jus illud in Gallia, æquè ac in reliquis orbis Christiani provinciis, receptum erat, & versum in morem; ut adnotatum est in Glossa Pragmaticæ Sanctionis. *Episcoporum depositio, inquit Guimerius, est Pape reservata. Si verò non agatur contra Episcopos ad depositionem, sed ad aliam pœnam arbitrariam vel determinatam, citra tamen depositionem, tunc Concilium provinciale erit iudex. Istud verò probari posset multis exemplis ex historia petitis, si res tanti esset.*

CAPVT XXVII.

Synopsis.

I. Concordata novam judiciorum formam introduxerunt, qua ferme revocatum esse videtur jus antiquum. Explicatur jus à Concordatis introductum circa judicia causarum & appellationes.

II. Ostenditur in quo simile sit id jus antiquo juri. Causæ omnes olim commissa erant unicuique provincia, nulla Pontificis Romani mentione. Primi omnium Nicolaus primus & Joannes octavus appellationes Presbyterorum dejectorum admisserunt. quod

agerrimè tulit Rex Carolus Calvus. Quid de Episcoporum causis statutum in Concilio Nicæno & Sardicensi.

III. Jus illud observatum est usque ad initia tertia Regum nostrorum dynastia. Temperamentum inter jus antiquum & novum invehunt Concordata. Explicatur temperamentum illud.

IV. An causa Episcoporum reserventur Summo Pontifici in Concordatis, verbis illis generalibus, Majores causæ. Rejctæ responsio inventa ætate Caroli IX. Regis. Episcoporum causæ non recensentur inter majores.

V. An fortassis intelligenda sunt Concordata de eodè cum immediate subjectis sit apostolica sedis, eam appellat. Refutatur objectio illa.

VI. Ex Titulo De publicis concubiniis elici videtur Episcoporum depositiones ipsi Summo Pontifici reservari. Explicatur hic locus in gratiam Episcoporum Gallicanorum.

I. **C**ONCORDATA inita inter Franciscum primum Regem Christianissimum & Leonem decimum Pontificem Romanum novam judiciorum formam introducere, qua ferme revocatum esse videtur jus antiquum. Nam ante Pragmaticam Sanctionem prima omnium causarum cognitio Romæ ut plurimum habebatur in perniciem litigantium & jurisdictionis ecclesiasticæ, ac præterea in magnum regni detrimentum, ob immensam vim auri quæ ad contestandas lites in Italiam asportabatur; quem admodum in Pragmatica differitur in decreto *De Causis*. Hinc factum ut in Concordatis quoque insertus sit Titulus *De Causis*: in quo jubetur ut omnes causæ, exceptis majoribus, agantur, judicentur, & terminentur coram judicibus ordinariis locorum; in casu verò appellationis, eam interponendam esse ad superiorem immediatum, & dein ad Curiam Romanam. Exemptos verò, qui Summum Pontificem appellaverint, judicandos esse in provinciis secundum delegationem Pontificis. Si verò à delegatis appelletur, missurum eo casu Pontificem nova mandata, quò terminari causa possit in provincia. Ab hac autem regula excipiuntur Cardinales & Officiales Summi Pontificis actu servientes, quorum causæ alibi tractari non possent edicatur quàm in Curia Romana.

II. Ea ratione revocatur quodam modo jus antiquum, ut dixi. Nam omnes causæ quæ ad disciplinam ecclesiasticam pertinent, definiri debent in provinciis, juxta canones Nicænos, Antiochenos, Sardicenses, & Africanos. Causæ enim Presbyterorum ac laicorum unicuique provincia commissa erant; neque primam earum cognitionem ad se trahebant Romani Pontifices, neque rursus ad eos appellabatur.

Primi omnium Nicolaus primus & Ioannes octavus appellationes Presbyterorum dejectorum aut excommunicatorum ab Episcopis Gallicanis admiserunt. Atque id quidem adeo ægrè tulit hac ætate Carolus Calvus ut graviter ob hoc ipsum expoſtulaverit cum Ioanne octavo, miſſa ad eum graviffima epiftola quæ extat inter epiftolas Hincmari. Cauſæ Episcoporum definitivo decreto judicabantur in provinciis juxta Concilium Nicænum. Poſt Concilium verò Sardicenſe, ſi quis appellaret apoſtolicam ſedem, ſecunda cauſæ cognitio habebatur à ſynodo provinciæ, ex delegatione Summi Pontificis.

III. Quod omnino obſervatum eſt in Gallia uſque ad initia tertiæ Regum noſtrorum dynaſtiæ; ac licet neceſſarius eſſet interventus auctoritatis Summi Pontificis, judicia tamen peragebantur in regno. Temperamentum inter jus antiquum & uſum receptum invehunt Concordata. Nam hinc ſupremam auctoritatem & definitivum decretum Summo Pontifici reſervantur; Gallis verò reſtituunt commoditatem judiciorum in provinciis peragendorum.

Dubitari poteſt an cauſæ Episcoporum in eo decreto contineantur, ita ut in regno definiendæ ſint ex delegatione Summi Pontificis. Cui quaſtioni reſponderi poteſt, eas haud dubiè hoc decreto comprehendendi, cum neque nominatim nec ſpeciatiim ab eo excipiantur. Solæ enim Cardinalium & Officialium Papæ actu ſervientium cauſæ ſedi apoſtolicæ reſervantur. Quibus addi poteſt, Episcopos comprehendendi iis Concordatorum verbis quibus ordo judiciorum præſcribitur, quoad eos qui ſedi apoſtolicæ ſunt immediatè ſubjecti, quorum cauſæ delegari debent in provincia. Nam licet Episcopi Metropolitanis & ſynodo provinciali ſubjecti ſint, intelligi id non poteſt quoad deſiſtiones, quæ Summo Pontifici immediatè reſervantur. Vnde ſequitur Episcopos, quoad hoc, ſedi apoſtolicæ eſſe immediatè ſubjectos, ideòque cauſas eorum debere à Summo Pontifice delegari, ut finiantur in partibus, juxta legem Concordatorum: *Si quis verò immediatè ſubjectus ſedi apoſtolicæ ad eandem ſedem duxerit appellandum, cauſa committatur in partibus per reſcriptum uſque ad finem litis, videlicet uſque ad tertiam ſententiam conformem, ſi ab illis appellari contigerit.*

IV. Objiciet fortasſe aliquis eas cauſas, eò quòd ſint cauſæ majores in jure comprehendende, exceptas eſſe in primo articulo hujus capituli, cujus ea ſunt verba: *Omnes & ſingula cauſa, exceptis majoribus in*

jure expreſſè denominatis, apud illos judices in partibus qui de jure aut conſuetudine preſcripta vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiiri debeant. Reſponſio quæ extat in memoriis ſive codicillis ætate Caroli noni confectis in gratiam Episcoporum Romæ damnatorum futilis omnino eſt &, pene dixerim, puerilis. In iis quippe ſcriptum eſt heic per cauſas majores intelligi lites Eccleſiarum cathedralium, juxta Pragmaticam Sanctionem, quæ majores cauſas ita interpretatur. Verum ſi concedimus cauſas Eccleſiarum cathedralium eſſe reſervatas apoſtolicæ ſedi, non video qua ratione fieri poſſit ut non ei quoque reſervatæ cenſeantur Episcoporum deſiſtiones. Itaque cenſeo ſic repellendam eſſe hanc objectionem, deſiſtiones Episcoporum non comprehendendi in deciſione primi hujus articuli Concordatorum, cui adjecta exceptio eſt, eafque gravem ob cauſam non comprehendendi in hoc articulo, habita nimirum ratione juris tunc recepti. Nam cum in articulo illo dicatur cauſas eſſe terminandas ab ordinariis locorum judiciibus, manifeſtum eſt eidem legi ſubjectas futuras fuiſſe deſiſtiones Episcoporum, quas Metropolitanus & ſynodus provinciæ definito decreto potuiſſent decernere niſi exceptio illa addita fuiſſet in articulo. Conſentanea autem illa eſt juri quod in Decreto extat & Decretalibus, quo ſynodus provinciæ arcetur à decernenda deſiſtione, quæ ſedi apoſtolicæ reſervata eſt, & quoad hoc Episcopum eidem ſedi immediatè ſubjectum præſtat. At in eo caſu Concordata alibi imponunt Summo Pontifici neceſſitatem delegandi judices in partibus ad judicandas eorum cauſas qui ſedi apoſtolicæ immediatè ſubjecti ſunt. In hoc autem ultimo articulo deſcribi debuit exceptio majorum cauſarum, ſi hæc Concordatorum auctoribus mens fuiſſet ut exiſtimarent ſubjectorum eorundem cauſas terminari non debere in partibus ex delegatione Summi Pontificis.

V. Reponet verò fortean quiſpiam ſic intelligenda eſſe Concordata, ſi is qui ſedi apoſtolicæ immediatè ſubjectus eſt, eam appeller. Verum explicatio illa nimis iniqua eſſet, ſi eo præjudicio ceteri caſus ab hac regula excluderentur. Exempli cauſa, ſi quis in jus Romam vocet eum qui exemptus eſt à juriſdictione ordinaria, an non æquum eſt delegari in partibus hujus cauſæ cognitionem, ut & actori & reo, ſi appellaverit, jus dicatur, juxta vulgatam juris regulam: *Non debet licere actori quòd non liceat reo, & vice verſa.* Iuriſdictionis enim

quæ competens est quoad appellentem, competens quoque est quoad actorem. Sanè certum est Reges nostros semper existimasse Episcoporum causas in regno esse judicandas ex delegatione Summi Pontificis, non autem Romæ, etiam in causâ hæreseos; ut constat ex Memoriis sub Carolo nono Rege, ut diximus, confectis anno MDLXV. in causâ Ioannæ Reginæ Navarræ & Episcoporum Romæ damnatorum propter hæresim.

VI. Opponi præterea posset Titulus Concordatorum *De publicis concubinariis*, §. *Quod si*, in quo sic scriptum est: *Quod si ij quorum destitutio ad nos & sedem apostolicam spectat, per Concilia provincialia aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiuntur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur.* Videtur enim depositiones Episcoporum heic reservari ipsi Summo Pontifici. Sed heic observandum est Concilium provinciale in eo casu causam Episcopi tractasse absque delegatione Summi Pontificis, ideoque, juxta exceptionem in primo articulo *De Causis* contentam, decernere depositionem non posse. Contrà, synodus illa tenetur acta mittere ad sedem apostolicam, & noxios denunciare aut deferre ad eam. Id enim, & nihil omnino aliud, in paragrapho statuitur. Enimvero postquam synodus officio suo & obsequio defuncta est erga Summum Pontificem, accusatio denunciata tum judicanda est secundum ordinem præscriptum in Concordatis, Titulo *De Causis*, id est, delegatis à Summo Pontifice Episcopis Gallicanis, qui causam definiant in regno; ita ut accusati Romam evocari prorsus non possint in detrimentum Concordatorum. Certè summa cura provisum est ne in paragrapho *Quod si* adderetur causas Episcoporum qui concubinarij essent judicandas esse in urbe Roma. Id unum sufficere visum est, si acta Romam mitterentur, & accusati deferrentur ad Papam. Neque crediderunt addendam esse clausulam, & eo casu Pontificem Romæ judicaturum causam.

CAPVT XXVIII.

Synopsis.

I. Superest ut examinemus an Papa, cum dat iudices in partibus, tentet aliquid contra præscripta canonum aut Decretalium, & an deroget auctoritati apostolica sedis. Episcopus deponi non potest nisi ex sententia aliorum Episcoporum. Vnde sequitur delegari non posse simplices Presbyteros. Iudices debent esse duodecim. Aliud statutum rescripto Gratiani, & a Gregorio magno.

II. Equè suam auctoritatem conservat Pontifex ac si ipse susciperet cognitionem causæ. Probat auctoritate legis Gratiani & synodi Saraicensis, & pluribus insuper auctoritatibus.

III. Concilium Tridentinum abolevit auctoritatem synodorum provincialium. Verum Concilium illud receptum non est in Gallia; ac præterea nova hæc institutio contraria est Concordatis. Nam iis derogari non potest absque consensu Regis.

IV. Sententia damnationis à delegatis prolata, mittenda est in executionem, nisi is qui damnatus est appellaverit. In causis Episcoporum Gallicanorum dare tenetur Pontifex novos iudices ad judicandam appellationem.

V. In casu criminis læsæ majestatis Processus Romam mitti non potest, quod evulgari non oporteat imperij arcana. Veteres Episcopi cognoscere volebant de crimine majestatis.

VI. Nam si Papa difficilem se in eo capite præstaret, movendus esset timendum valde esse ne Princeps irritatus penam capitis suo jure decernere præsumat adversus Episcopos læsæ majestatis reos. Ea fuit sententia Hervæi Episcopi Bellovacensis in synodo Remensi.

VII. Temperamentum allatum ex Concilio Sardicensi; cujus ope regula in unversum statui potest quoad depositionem Episcoporum.

I. **S**VPEREST ut examinemus an Papa, cum dat iudices in partibus ad decernendam depositionem Episcopi noxij, tentet aliquid contra præscripta canonum aut Decretalium, & an deroget auctoritati apostolicæ sedis.

Quæstio ista nullo negotio solvi potest si memoria inearum antiqui juris, mediæque, ac recentioris. Vnde quoque duas regulas colligemus. Earum prima erit, Episcopum deponi non posse nisi ex sententia aliorum Episcoporum. Quare Papa simplices Presbyteros delegare non posset ad habendam cognitionem de crimine Episcopi, quod canones præcipiant ut Episcopus non nisi ab ejusdem gradus & ordinis iudicibus judicetur. Eos autem iudices, duodecim esse debere edicunt, ut constat ex Concilio Africano, & ex epistola sancti Gregorij ad Episcopum Arelatensem. Vnde quoque factum ut Nicolaus primus ad Salomonem Regem Britonum scribens, ex eo capite irritam esse pronuntiet Episcoporum Britonum depositionem, quod non à Metropolitanano & à duodecim Episcopis peracta fuerit. Eundem numerum Episcoporum exigunt Concilium Triburiense & Lucas Patriarcha CP. apud Balsamonem. Attamen in rescripto Gratiani Augusti vidimus posse Romanum Pontificem deponere Episcopum cum consilio quinque aut septem Episcoporum. Legimus verò in regesto Gregorij magni delegatum ab eo fuisse Metropolitanum Syracusanum, unâ cum tribus aut quatuor Episcopis ab eo eligendis, ut de

causa Lucilli Episcopi cognoscerent, eumque deponerent. Præterea decretalis Zephyrini epistola, quæ extat apud Gratianum, quo jure nunc utimur, non exigit absolute numerum duodecim Episcoporum, sed tantum si ea causa incidat ut totidem Episcopos haberi necesse sit: *Duodecim judices quilibet accusatus Episcopus, si necesse fuerit, eligat; à quibus ejus causa judicetur.*

I. Secunda regula hæc esse potest, Summum Pontificem conservare suam auctoritatem, quoad depositionem Episcoporum, cum eorum judicium delegat, ac si eos ipse judicaret & deponeret. Rescriptum enim Gratiani, cujus supra mentionem fecimus, verbis minime ambiguis ait Episcopum Metropolitanum, si in longinquis regionibus commoretur, exsolvi à necessitate accedendi ad sedem apostolicam, sed daturum ei Episcopum Romanum judices, quos Romanus Episcopus judices dederit. Concilium autem Sardicense nihil aliud postulat quam ut Episcopus Romanus det judices, Episcopos nimirum ex provincia finitima, unâ cum primis judicibus, ad judicandam causam appellationis. Bonifacius verò, Leo, & Gregorius magnus, alique Romani Pontifices existimantur satis suæ auctoritatis conservationi provisum si Episcopis provincialibus jurisdictionem suam delegarent, aut Legatis apostolicæ sedis, ad decernendam definitivo judicio Episcoporum depositionem. Quinetiam cum suo illi arbitrio reservarunt potestatem judicandi appellationem in urbe Roma, aut eam curam delegandi in provinciis, abundè auctoritati sedis apostolicæ satisfactum putarunt. Gregorius enim septimus, qui Pontificum Romanorum auctoritatem immensum explicavit, frequenter Legatos misit in provincias ad deponendos Episcopos, jurisdictione sua in eam rem delegata. Ne verò inharere tantum videamur antiquo juri & mediæ ætatis, habemus ex novo jure, quod Gratiani Decreto continetur, voluisse Romanos Pontifices sui arbitrij esse an Episcopi judicandi essent in synodo Romana, aut per Legatos sedis apostolicæ, aut per se, aut per Vicarios suos, ut ait Papa Sixtus in cap. *Accusatus*. 3. q. 6.

III. Huic autem regulæ opponi non potest decretum Concilij Tridentini, quod, introducto jure novo, in universum synodis provincialibus ademit instructionem criminum Episcoporum quæ poenam depositionis merentur, eamque tribuit iis viris quos Papa delegaverit; servata Summo Pontifici definitiva sententia. Decretum in-

quam illud opponi non potest. Præterquam quòd enim Concilium illud non est receptum in Gallia, contrarium ex eo capite est Concordatis, quibus neque sedes apostolica neque Concilia derogare possunt absque consensu Regis.

IV. Postquam autem delegati sententiam damnationis protulerint, tum in executionem mittenda est depositio, nisi is qui damnatus est appellaverit. Ea enim vis est sententiarum à competenti judice latorum, ut executoria sint, nisi earum effectus suspendatur per appellationem. Ita enim usurpatum supra vidimus à Legatis pontificiis, quod etiam satis innunt Concordata his verbis: *si ab illis appellari contigerit*. Nam is qui dejectus est, provocare quidem potest; quemadmodum appellabatur à Legatis. Verùm quemadmodum olim Summi Pontifices cognitionem appellationis in provinciam remittebant ad Legatos suos, si ita faciendum esse existimarent, (quod usurpatum vidimus à Gregorio septimo in causa Lamberti Episcopi Morinensis) sic Concordata eam Summo Pontifici necessitatem imponunt ut eo agendi modo utatur in causis Episcoporum Gallicanorum, datis videlicet novis judicibus ad judicandam appellationem.

V. Quòd si Summus Pontifex pervaciter in futurum contenderet mitti debere acta, id est, *Processum*, ut hodie vocant, ad apostolicam sedem, etiam si damnatus eam non appellaverit, antequam Bullas ei concedat quem Princeps nominaret in loco depositi, tum, si de crimine majestatis ageretur, reponi posset postulationem illam non esse æquam, quòd evulganda non sint imperij arcana, quæ nullis communicanda sunt quam iis qui jurejurando fidem suam Regi obligaverunt. In primis verò ea noscere non debere alienigenas & externos, ut sunt Cardinales & alij Consiliarij Papæ Romani, qui arcana hæc vertere possent in perniciem regni. Quamobrem veteres Episcopi, qui tempore Imperatorum Romanorum nondum res publicas attingebant, id est, nondum erant Consiliarij Principum, (quæ dignitas ei ordini primùm communicata est à Regibus nostris) veteres inquam Pontifices antiquitus cognoscere recusabant de crimine majestatis. Hæc enim sunt omnino verba eorum in synodo congregata adversus Chrysostomum: *Continent & libelli lese majestatis crimen. Tibeat nunc pietas vestra expelli vel invitum daturum tanti criminis penas. Nobis enim non licet ista inquirere.*

VI. Addi potest, ex eo agendi modo

ingens periculum imminere jurisdictioni ecclesiastica, valdeque timendum esse ne Princeps irritatus poenam capitis jure suo decernere praesumat adversus Episcopos laesa majestatis reos. Eam namque rationem in synodo Remensi adversus Arnulphum habita attulit Herveus Episcopus Bellovacensis. Siguinus Senonensis Archiepiscopus negabat se causam Arnulphi judicaturum nisi prius ei poenam sceleris Princeps remitteret, si constaret eum esse reum laesa majestatis. Reposuit Herveus timendum esse ne ex hoc agendi modo periculum imminet viris ecclesiasticis. neque enim expectaturos fortean seculares judices ecclesiastica judicia. unde per consequentiam necessariam Episcopi justitiae seculari subji-
Synodus Rem. sub Gerberto cap. 4.
 cientur, si ipsi cunctentur judicia facere secundum canones. *Videte*, inquit Herveus, *ne sit periculosus judicia ecclesiastica deinceps a secularibus non expectari. Consequens enim est ad forensia jura nos pertrahi, si divinis legibus in aliquo videbimur obniti.* Quod amplexus est Bruno Lingonensis Episcopus in capite sexto. *Cum hoc maxime sit pertimes-*

cendum, inquit, *ne forte dum uni personae parere volumus, sicut frater & coepiscopus noster Herveus retulit, & eam & omnem ecclesiasticum ordinem sub periculo sanguinis relinquamus.*

VII. In universon, adhiberi posse censeo temperamentum quod ex Concilio Sardicensi peti potest ad conservandam auctoritatem Summi Pontificis & jura regni; sive de crimine majestatis agatur, sive de aliis causis quae ad depositionem Episcoporum spectant. Temperamentum autem illud in eo versatur, ut acta iudicii Romam mittantur, ut statim Pontifex Bullarum expeditionem imperare possit secundum sententiam judicum delegatorum, si ita facendum esse existimaverit, omissa prorsus omni nova sententia confirmationis. Vel si agra adduci possit ut ita faciat, peti ab eo poterit ut det novos judices, qui causam retractent & denuo judicent una cum primis iudicibus. Hunc agendi modum synodus Sardicensis non aperuit nisi in casu appellationis. Hac vero ratione quam proponimus, idem modus tolerabitur etiam si appellatum non fuerit.

